

Агар дар ҷаҳон набвад омӯзгор,
Шавад тира аз беҳирад рӯзгор.

ҲАФТАНОМА АЗ 20-УМИ ИЮЛИ СОЛИ 1932 НАШР МЕШАВАД

№32 (12516)
6 августи
соли 2025

ОМУЗГОР

НАШРИЯИ ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН www.omuzgor-gazeta.tj

▶▶ ЧАЛАСА

Маҷлиси Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон

31 июл тахти раёсати Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Пешвои миллат, Раиси Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон маҷлиси Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон баргузор гардид.

Дар маҷлис нахуст дар бораи Нақшаи амали Барномаи давлатии рушди муассисаҳои соҳаи маорифи вилояти Хатлон барои солҳои 2022-2027, дар марҳалаи дуюм солҳои 2025-2027 гузориши вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон Раҳим Саидзода шунда шуд. Аз ҷумла, таъкид гардид, ки лоиҳаи қарори Ҳукумати кишвар барои ҳалли мушкилоти ҷойи нишаст дар муассисаҳои таълимии вилояти Хатлон, аз байн бурдани биноҳои дар ҳолати садамавӣ қарордоштаи муассисаҳои таълимӣ ва фароҳам намудани шароити мусоиди таҳсил мебошад.

Гуфта шуд, ки дар доираи лоиҳаи мазкур бунёди 165 бинои муассисаи таълимӣ барои 53 ҳазору 303 ҷойи нишаст ба маблағи умумии 957 миллиону 850 ҳазор сомонӣ пешбинӣ шудааст.

Бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон Нақшаи амали Барномаи давлатии рушди муассисаҳои соҳаи маорифи вилояти Хатлон барои солҳои 2022-2027, дар марҳалаи дуюм солҳои 2025-2027 тасдиқ гардид.

Сарвари давлат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон супориш доданд, ки сохторҳои марбута барои амалисозии нақшаи амали Барнома тадбирҳои зарурӣ андешида, ҳар сол ба Ҳукумати кишвар оид ба рафти амалишавии он маълумот пешниҳод намојанд.

Ҳамчунин, дастур дода шуд, ки раванди рақамикунӣ ва гузаштан ба низомии электронии идораи соҳа ва таълиму тарбия тезонда шуда, ҳарчи зудтар ин тарзи корбарӣ роҳандозӣ гардад.

Таъкид гардид, ки татбиқи барномаи ҳукумати электронӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон низ дар ҳамаи соҳаҳо ҳарчи зудтар ва бо самар таъмин карда шавад.

Дар кори маҷлис лоиҳаҳои қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон «Оид ба ворид намудани илова ба

Кодекси ҳуқуқвайронкунии маъмурии Ҷумҳурии Тоҷикистон», «Дар бораи мақоми омӯзгор», «Оид ба ворид намудани тағйиру илова ба Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи маориф» ва «Оид ба ворид намудани тағйир ба Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи уҳдадорӣ ҳарбӣ ва хизмати ҳарбӣ» маъқул дониста шуда, барои баррасӣ ба Маҷлиси намојандагонӣ Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон ирсол карда шуд.

Мақсад аз таҳияи лоиҳаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи мақоми омӯзгор» баланд бардоштани мақоми омӯзгор, ҳифзи шаъну шарафи ӯ, фароҳам намудани заминаҳои мусоиди рушди касбият ва фаъолият барои омӯзгорон ва пешбинӣ намудани имтиёзҳои бештар баҳри онҳо мебошад.

Ҳадаф аз таҳияи лоиҳаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Оид ба ворид намудани тағйиру илова ба Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи маориф» бошад, мутобик намудани меъёрҳои қонуни мазкур ба лоиҳаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи мақоми омӯзгор» ва ҳамгунсозии меъёрҳои пешбининамудаи онҳо аст.

Дар идомаи маҷлис, ҳамчунин, масъалаҳо дар бораи Барномаи амнияти озуқаворӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2026-2030 ва дар бораи Барномаи омодагӣ мутахассисон аз ҳисоби ҷавонон барои соҳаҳои иқтисодӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон дар солҳои 2025-2029 баррасӣ шуда, аз рӯи онҳо қарорҳои дахлдор қабул гардид.

Баъди муҳокимаи масъалаҳои рӯзномаи маҷлиси Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон Роҳбари давлат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон барои иҷрои супоришҳо, тайёрии ҷиддӣ ба мавсими тирамоҳи зимистони солҳои 2025-2026, омодагии ҳамачониба ба соли нави таҳсили солҳои 2025-2026 ва вусъати корҳои ободонӣ баҳри истикболи сазовори ҷашни умумимиллӣ – 35-солагии Истиклоли давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба масъулини сохторҳои давлатӣ дастуру тавсияҳо доданд.

www.president.tj

ДАР ИН ШУМОРА:

2

▶ Нақши Пешвои миллат дар рушди маориф, саноат ва зеҳни сунъӣ

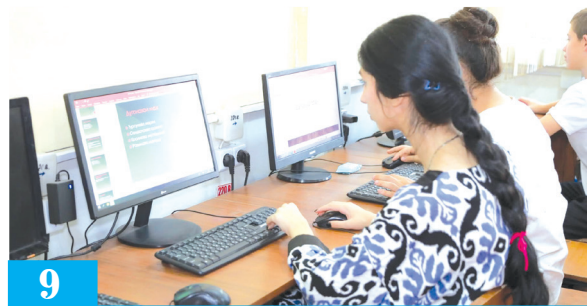

6

▶ Қимат ва зебоии суҳан дар қиёс маълум мешавад

7

▶ Истифодаи технологияи муосир дар дарси забони англисӣ

9

▶ Низомии баҳогузори 10-хола – заминаи асосии ворид гардидан ба меъёрҳои байналмилалӣ таҳсилот

10

▶ Мероси илмию фарҳангии Закариёи Розӣ

12

▶ Мушкилоти таълими фонетика

ТАВАҚҚУҲ

Агар хоҳед, ки аз навоариҳои соҳаҳои маориф ва илм огоҳ бошед, асноду ҳуҷҷатҳои соҳаро сари вақт дастрас намоед, аз дастовардҳои хонандагонӣ тоҷик иттилоъ ёбед, маводу матолиби судмандро доир ба соҳа мутолиа намоед, ҷолибтарин нигоштаҳоро оид ба умдатарин масоили рӯз биомӯзед, пас ба саҳифаи расмӣи вазорат дар шабакаҳои иҷтимоии Facebook ва Telegram – «Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон» пайваст шавед.

QR – коди саҳифаи расмӣи Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шабакаҳои иҷтимоии Facebook ва Telegram

▶ Почтаи электронии «Омӯзгор»: p.omuzgor@maorif.tj

Телефон барои тамос: 225-81-55

ПЕШРАФТ

МУҚАДДИМА

Бо ташаббусу дастгириҳои пайвастаи Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон соҳаи маорифи кишвар дар замони соҳибистиклолӣ ҳамаҷониба рушду пешрафт кард. Шароити мусоиди таълиму тарбия дар муассисаҳои таълими фароҳам оварда шуда, таваҷҷуҳ ба омӯзиши фанҳои бунёдӣ бештар гардидааст, зеро маориф омилҳои ҳасти миллат ва пояи устувори иқтисоди кишвар мебошад. Бинобар ин, сарчашмаи асосии пешрафти тамоми соҳаҳо аз маориф оғоз меёбад ва муҳим аст, ки аҳли маориф аз имконоти шароити самаранок истифода намуда, низомии маорифро ба меъёрҳои байналмилалӣ мутобиқ гардонанд. Дар ин миён, донишҷӯи техникаву технология ва татбиқи зехни сунъӣ аз масоили умдаи тайёр намудани мутахассисон махсуб меёбад. Зарурати омӯзиши технологияи муосир ва истифодаи он дар раванди таълим имкон медиҳад, мутахассисоне омода гарданд, ки ба рушди саноат, иқтисодиёт, фарҳанг, маориф, илм ва дигар соҳаҳо тақони ҷиддӣ бахшанд.

ТАВАҶҶУҲИ РӯЗАФЗУНИ
ПЕШВОИ МИЛЛАТ
БА СОҲАИ МАОРИФ

Ба ҳамагон маълум аст, ки Пешвои миллат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон зимни сафар ба шаҳри навоҳии кишвар ҳатман бо аҳли маориф мулоқоту суҳанронӣ анҷом дода, чандин муассисаҳои нави таълимиро мавриди истифода қарор медиҳанд. Танҳо дар сафарҳои қорӣ охири Сарвари давлат ба шаҳри навоҳии Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, виллояти Суғд ва ноҳияи Мир Сайид Али Ҳамадонӣ аз ҳама бештар муассисаҳои таҳсилоти томактабӣ ва миёнаи умумӣ ҳам ба таври ҳузурӣ ва ҳам ба таври маҷозӣ мавриди баҳрабардорӣ қарор дода шуданд. Ин омил далели равшан аз таважҷуҳи рӯзафзунӣ Сарвари давлат ба рушди соҳаи маориф махсуб меёбад. Дар зимн, дар замони соҳибистиклолӣ аз ҳама бештар соҳаи маориф маблағгузорӣ гардидаву муассисаи таълимии зиёд сохта ва ба истифода дода шуданд. Мусаллам аст, ки омода намудани насли созандаву бунёдкор донишманду навоҳар аз шароити таълим вобаста аст ва дар ин бобат имконоти мусоид дар ихтиёри устодону омӯзгорону муҳассилин қарор дорад. Таҳлили таҷрибаи давлатҳои пешрафтаи ҷаҳон собит менамояд, ки танҳо бо нури илмӣ ва мутахассисони тавоно метавон, аз як ҷониб, арзишҳои миллию давлатиро ҳифзу ғиромӣ дошт, аз ҷониби дигар, ба пешрафти ҷаҳонии иқтисодиёти миллӣ мусоидат намуд. Пешвои миллат бамаврид таъкид кардаанд: «Дар даврони соҳибистиклолӣ мо бунёди маорифи миллӣ ва ворид гардидан ба фазои таҳсилоти байналмилалӣ ро ҳадафи муҳимтарин ва самти афзалиятноки сиёсати иҷтимоии Давлат ва Ҳукумати мамлакат қарор додем. Зеро мо чунин мешуморем, ки бунёди миллат аз маориф оғоз меёбад ва ғамхорӣ нисбат ба маориф – сармоягузори барои рушди нури инсонӣ ва ояндаи ободии давлат ва Ватан мебошад».

Сол то сол маблағгузорӣ ба соҳаи маориф бештар ва маоши омӯзгорон зиёд мегардад. Аз моҳи сентябри соли 2025 ба андозаи 30 фоиз маоши кормандони муассисаҳои таҳсилоти томактабӣ ва ба андозаи 20 фоиз маоши омӯзгорони муассисаҳои таълимии зиёд мегардад. Вазъи иҷтимоии ин қишри ҷомеа пайваста аз ҷониби Ҳукумати кишвар

Нақши Пешвои миллат дар рушди маориф, саноат ва зехни сунъӣ

бештар мешавад. Дар баробари ин, бо қабул гардидани Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи макоми омӯзгор» ҷойгоҳи онҳо ба таври шоиста баланд ҳоҳад шуд. Ҳадаф аз тадбирҳои андешидашуда, бештар гардондани таълиму тарбия ва ба камол расонидани мутахассисони варзида мебошад, ки дар бозори ҷаҳонӣ рақобатпазир бошанд ва ин рисолатро дар сатҳи баланд танҳо устодону омӯзгорон ба таври шоиста анҷом медиҳанд.

ПЕШРАФТИ САНОАТ

Мусаллам аст, ки ҳадафи ҷоруми миллӣ саноатикунонии босуръати кишвар мебошад, ки он имкон медиҳад, Тоҷикистон аз кишвари аграрӣ саноатӣ ба кишвари саноативу аграрӣ табдил ёбад. Дар сафарҳои қорӣ Пешвои миллат ба ғушаву қанори мамлакат қорхонаҳои навоҳариди истифода қарор мегиранд, ки ба таври мукамал бо техникаву технологияи муосир мучаххаз мебошанд. Замоне фаро расидааст, ки ҷанбаи истеҳсоли иқтисодиётро густариш бахшид ва дар бозорҳои байналмилалӣ мавқеи шоиста пайдо намуд. Мухарриқи асосии иқтисодиёт саноат ва истеҳсолот мебошад. Ба ин мазмун, дар ҷанбаи охири даҳҳо қорхона ба истифода дода шуд, ки дар онҳо мутахассисони дохиливу хориҷӣ фаъолият доранд. Дар ин самт, тайёр намудани мутахассисони варзида ва бархӯрдор аз технологияи замони муҳимтарин вазифа махсуб меёбад.

Роҳандозии таҳсилоти дуалӣ дар мактабҳои олии пайванди таълим ба истеҳсолотро ҳамоҳанг намуда, қадами устувор дар ин ҷода ба ҳисоб меравад. Имрӯз дар аксари мактабҳои олии раванди таълими дуалӣ дар асоси Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030 амалӣ гардида истодааст ва бояд ин раванд вусъат бахшида шавад. Таҷрибаи кишварҳои тараққиқардаи ҷаҳон собит намудаанд, ки танҳо сармоягузорӣ ба нури инсонӣ ҳамагон вақт манфиатдор ҳоҳад буд, ки он дар истеҳсолот татбиқшаванда бошанд. Дар ин замина, бояд тамоми ихтисосҳои мавриди таҳлили арзёбӣ қарор гирифта, мутахассисоне омода карда шавад, ки кишвари мо ба онҳо дар навбати аввал эҳтиёҷ дорад.

ТАШАББУСИ ҶАҲОНИИ ПЕШВОИ
МИЛЛАТ ДОИР БА ЗЕХНИ СУНЪИ

Шоистаи таъкид аст, ки Пешвои мил-

лат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ҳамеша бо қамолӣ дурандеши ба мушқилоти замони муосир таваҷҷуҳ мекунанд ва масоилеро ба миён мегузоранд, ки барои тамоми инсоният муҳим зарурӣ мебошанд. 25 июли соли 2025 қабул гардидани қатъномаи Созмони Милалӣ Муттаҳид таҳти унвони «Нақши зехни сунъӣ дар фароҳам овардани имконоти навин барои рушди устувор дар Осиёи Марказӣ» аз муҳимтарин ташаббусҳои Сарвари давлат мебошад. Ин падидаи нави технологӣ ба таври ҷашмгир дар тамоми ҳаёти инсоният ворид гардида истодааст ва барои минбаъд роҳи раҳой вучуд надорад ва танҳо бо он бояд мутобиқ гардиду пешрафт кард. Ин ташаббуси муҳими Сарвари давлат бе ҳадаф нест, зеро агар мо, яъне, кишварҳои минтақа ба ин омил мутобиқ нашавем, имкони рушди устувор дар ояндаи наздик вучуд нахоҳад дошт. Зехни сунъӣ дар тамоми соҳаҳои иқтисодиёт таъсиргузор буда, дар ҳамбастагӣ бо кишварҳои минтақа метавон ба дастовардҳои назаррас ноил гардид. Имрӯз зехни сунъӣ дар соҳаҳои иқтисодиёти иҷтимоӣ, фарҳанг, маориф, тиб, ҳарбӣ, амният ва амсоли инҳо ба таври рӯзафзун қорбаст шуда истодааст ва маблағгузорӣ ба ин соҳаҳо дар сатҳи ҷаҳонӣ хеле зиёд гардидааст. Таъсиси Маркази минтақавии зехни сунъӣ дар шаҳри Душанбе қадами устувор барои рақобатпазир гардидан дар бозори ҷаҳонӣ мебошад.

Бояд қайд кард, ки дар кишвар мактаби олии кафедраву ихтисосҳо вобаста ба тайёр намудани мутахассисони зехни сунъӣ таъсис дода шудаанд. Аз ин рӯ, зарур аст, ки машғулиятҳо дар доираи барномаҳои сатҳи байналмилалӣ роҳандозӣ гарданд ва шароити имконот низ бояд мутобиқ ба сатҳи ҷаҳонӣ фароҳам оварда шавад, то мутахассисон тавонанд бо қоркарди барномаҳои муҳим дар доираи зехни сунъӣ ба рушди иқтисодиёт тақони ҷиддӣ бахшанд. Дар баробари ин, Тоҷикистон аввалин кишвар дар Осиёи Марказӣ мебошад, ки дар зерсохтори Вазорати саноат ва технологияҳои навоҳариди зехни сунъӣ таъсис дода шуда, Стратегияи рушди зехни сунъӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2040 ба тасвир расид. Дар он ба таври дақиқ қорҳое, ки бояд анҷом дода шаванд, мушаххас гардидаанд. Ҳамчунин, Сарвари давлат дар ҷанбаи сафари охири ба шаҳри навоҳии мамлакат чандин маркази зехни сунъӣ-

ро ба истифода доданд, ки раванди маъмур қадами устувор дар ин ҷода ба ҳисоб меравад.

Ҳамчунин, бояд мавзӯҳои таҳқиқӣ низ ба замони мутобиқ қарда шаванд ва он масъалаҳое мавриди паҷуҳиш қарор дода шаванд, ки ҳам ҷанбаи амалии татбиқшаванда дар истеҳсолот ва ҳам ҷанбаи технологӣ дошта бошанд, зеро рисолати илм нуруманду пурқудрат намудани кишвар дар арсаи ҷаҳонӣ махсуб меёбад.

ХУЛОСА

Тоҷикистони соҳибистиклол рӯз то рӯз рушд мекунад ва имконоти муҳим барои муҳассилин дар тамоми муассисаҳои таълими фароҳам оварда шудааст. Ба ҳар ғушаву қанори мамлакат сафар намоем, раванди бунёдкорӣҳо вусъат гирифта, мардум бо дасту дили ғарм барои ободони кишвар заҳмат мекашанд, ки дар ин миён, муассисаҳои таълими истисно нестанд. Ин ҳама ба маърифатманду навоҳару эҷодкор гардонидани навоҳарону ҷавонон равон гардидааст. Аз ин рӯ, аҳли маорифро мебошад, боз ҳам ҷиддитару амиктар ба таълиму тарбия машғул гарданд ва рисолати кешро дар сатҳи баланд анҷом бидиҳанд.

Аз ҷумла, омӯзгоронро зарур аст, ки аз зинаи аввали таҳсил хисси эҷодкориву навоҳариро дар ниҳоди муҳассилин бедор намоянд, ки ин омил дар заминаи омӯзиш ба вучуд меояд. Бо дастури Пешвои миллат озмунҳои ҷумҳуриявии «Фурӯғи субҳи доноӣ китоб аст» ва «Илм – фурӯғи маърифат» роҳандозӣ гардидаанд, ки аз як тараф, ҷаҳонбинии хонандагонро васеъ мегардонад, аз ҷониби дигар, таҳайюлотҳои онҳоро ғайи месозад ва дар ин замина, ихтироъкориву навоҳарӣ низ дар онҳо рушду тақомул меёбад.

Пайдост, ки ташаккули ҷавонон дар мактаби олии сурат гирифта, онҳо ҳамчун мутахассис ба қамол мерасанд. Дар ин самт, бояд дарсҳои дар мактабҳои олии низ бо истифода аз технологияи замонавӣ ба роҳ монда шаванд ва ҷанбаи амалии машғулиятҳо бештар гардад. Махсусан, дар самти тайёр намудани мутахассисони зехни сунъӣ устодону омӯзгороне ба тадрис машғул гарданд, ки дар самти зехни сунъӣ маҳорату малакаи баланд дошта бошанд ва ин падидаи замони дар зехну шуури муҳассилин ворид қарда тавонанд.

Назорати раванди таҳсилоти дуалӣ бояд ба таври ҷиддӣ амалӣ қарда шавад, зеро таъмини қорхонаҳо ба мутахассисони варзида танҳо дар ҳамоҳангии назария бо амалия сурат мегирад.

Талошу пайқори Пешвои миллат дар рушди соҳаи маориф ва мутобиқ намудани он ба меъёрҳои байналмилалӣ ва дар ин замина, мусоидат ба пешрафти иқтисодиёти миллӣ равона гардидааст. Аз ин рӯ, мо-омӯзгорон бояд ташаббусу дастгириҳои Сарвари давлатро сармашқи фаъолияти хеш қарор диҳем ва бо роҳандозии дарсҳои ҷолибу омӯзанда, тайёр намудани мутахассисони варзида ва тадричан амалӣ намудани навоҳарӣ, аз ҷумла, татбиқи зехни сунъӣ дар тамоми соҳаҳо талош намоем. Дар ин самт, метавонем ба пешрафтҳои ҷашмгир ноил гардем, зеро ба ин мақсад, тамоми имконот муҳайё қарда шудааст.

Насриддин ОХУНЗОДА,
«Омӯзгор»

НИШАСТИ МАТБУОТӢ

Дар нишасти матбуотӣ Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобочон Ғафуров ректори он Набизода Мирзотохир Сайфиддин зикр кард, ки таъсиси 24 ихтисоси навоҳариди бакалавр ва маги-

стратура, дифои беш аз 30 рисолаи номзадӣ ва докторӣ, навири беш аз 40 асари илмӣ ва дастурҳои таълимиву методӣ, ҷалби ҳарчи бештари устодон ва донишҷӯҳои хориҷӣ ба донишгоҳ ва тақмили ихтисосу табодули ака-

Таъсиси 24 ихтисоси навоҳариди бакалавр ва докторӣ

демии онҳо аз ҷумлаи дастовардҳои донишгоҳ дар шаш моҳи соли равон махсуб мешаванд.

Айни замони донишгоҳ

490 нафар магистрант аз рӯи 28 ихтисос таҳсил доранд.

Дар шуъбаи докторантура 3 нафар докторанти ни-

зоми анъанавӣ, 175 унвонҷӯ, 84 нафар докторант аз рӯи ихтисосҳои муҳталиф ба қорҳои илмӣ-таҳқиқотӣ машғуланд.

Нуъмон РАҶАБЗОДА,
«Омӯзгор»

«Барномаи давлатии рушди муассисаҳои соҳаи маорифи виллояти Хатлон дар марҳалаи дуюм барои солҳои 2025-2027» тасдиқ гардид.

ҲАФТАИ ВАЗОРАТ

30 июли соли 2025 тахти раёсати вазири маориф ва илм Раҳим Саидзода чаласаи навбатии ҳайати мушовараи Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон баргузор гардид. Дар он аъзои ҳайати мушовара, муовини якум, муовинони вазир, сардорони раёсату шуъбаҳои дастгоҳи марказӣ, роҳбарони муассисаҳои тобё ва ректорони муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ иштирок карданд.

Вазири маориф ва илм дар оғози чаласа таъкид намуд, ки соҳаи маориф

ҳамеша дар маркази таваҷҷуҳи Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон қарор дошта, барои рушди ин соҳа дар кишвар шароити мусоид муҳайё карда шудааст. Гуфта шуд, ки дар солҳои охир барои баланд бардоштани сифати таълиму тарбия, бехтар кардани инфрасохтори соҳа ва баланд бардоштани нуфузи

омӯзгорон тадбирҳои мусбат амалӣ гардида истодааст.

Дар идома сардори раёсати таҳсилоти олии касбӣ ва баъдидипломӣ Ҳикматулло Саидзода вобаста ба натиҷаҳои комиссияи аттестатсияи хатм дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ барои соли таҳсили 2024-2025 гузориш пешниҳод намуда, таъкид дошт, ки замони муосир ва пешрафти илму техника тақозо менамояд, ки ҷиҳати тайёр намудани мутахассисони баланддихтисос сифати таълиму тарбия дар

Ҷаласаи навбатии ҳайати мушовара дар моҳи июл

муассисаҳои таълимӣ бояд пайваста боло равад ва ба талаботи таҳсилот дар кишварҳои пешрафта ва бозори меҳнати ватаниву ҷаҳонӣ ҷавобгӯ бошад. Дар ин радиф, аттестатсияи хатм ҳамчун марҳалаи хотимагии таҳсил ба ҳисоб рафта, мутабоқати мазмун, мундариҷа ва сатҳу сифати тайёрии хатмкунандагони муассисаҳои таҳсилоти олии касбиро ба талаботи Стандарти давлатии таҳсилот муқаррар менамояд.

Раиси чаласа зимни баррасии масъалаи мазкур таъкид намуд, ки аттестатсияи хатм танҳо натиҷаи фаъолияти таълимии донишҷӯ набуда, балки фаъолияти тамоми кормандони муассисаҳои таҳсилоти олии касбиро дар раванди таълим натиҷагирӣ менамояд. Роҳбарияти муассисаҳои таҳсилоти олии касбиро зарур аст, ки ҳолисона ва воқеъбинона баҳогузорӣ кардани сатҳи донишу ҷаҳонбинии донишҷӯён ва рафти баргузори аттестатсияи хатмро назорат намојанд.

Сипас директори Маркази ҷумҳу-

риявии дарёфт ва рушди истеъдодҳо Муҳаммад Ғаффорзода дар бораи лоиҳаи Низомномаи озмуни «Хонандаи сол» ва тартиби сафарбар намудани хонандагон ба олимпиадаҳои байналмилалӣ маълумот дод.

Дар идома директори Маркази таҳия, нашр ва муомилоти китобҳои дарсӣ, илмию методӣ Умед Ҳасанзода оид ба тасдиқи адабиёти таълимӣ барои муассисаҳои таҳсилоти умумӣ ва муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ суҳанронӣ кард.

Дар ҷамъбасти вазири маориф ва илм таъкид намуд, ки бояд дар доираи дастури супоришҳои Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон, ҷиҳати бехтар кардани фаъолияти муассисаҳои таълимӣ ва иҷрои Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи маориф» тадбирҳои зарурӣ амалӣ гарданд. Таъкид гардид, ки роҳбарони муассисаҳои таълимиро зарур аст, ки барои соли нави хониш ҷамаҷониба омодагӣ дида, атрофи муассисаҳоро тозаву озода намојанд.

2 августи соли 2025 вазири маориф ва илм, намојандаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ноҳияи Кӯшониён Раҳим Саидзода ва раиси ноҳия Маҳмадшариф Холзода бо сокинони ноҳия, ки дар қорҳои шанбегӣ ва тоза нигоҳ доштани кӯчаҳо фаъолона ширкат доштанд, мулоқот ва суҳбати самимӣ анҷом доданд.

Зимни вохӯрии вазири маориф ва илм фаъолияти шаҳрвандонро дар тозаю озода нигоҳ доштани муҳити зист ва сахмгузори дар қорҳои ободонӣ намунаи олии масъулияти шаҳрвандӣ арзёбӣ намуда, ба онҳо барои ин ташаббуси наҷиб изҳори сипосу миннатдорӣ намуд.

Вазири маориф ва илм таъкид кард, ки Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти

Вохӯрии судманд

Ҷумҳурии Тоҷикистон, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон ҳамеша таъкид менамоянд, ки тозагии муҳити зист, ободонии диёр ва масъулияти баланди шаҳрвандӣ вазифаи ҳар як сокини бонангу но-

мус аст. Маҳз ба шарофати чунин ташаббусҳо симои шаҳру деҳот зебову шукуфо мегардад ва шароити мусоид барои зиндагии шоистаи шаҳрвандон муҳайё мешавад.

Суҳбат бо омӯзгорон ва шиносӣ аз рафти сохтмони синфхонаҳои иловагӣ

2 августи соли 2025 дар доираи сафари қорӣ вазири маориф ва илм, намојандаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ноҳияи Кӯшониён Раҳим Саидзода ва раиси ноҳия Маҳмадшариф Холзода ба муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №42 ба номи Юсуфалӣ Завқиев, воқеъ дар Ҷамоати деҳоти Ориён ташриф оварда, бо омӯзгорону кормандони соҳаи маориф вохӯрӣ ва суҳбати самимӣ анҷом доданд.

Вазири маориф ва илм аз дастгириҳои рӯзафзуни Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон нисбат ба соҳаи маориф ёдовар шуда, таъкид кард, ки сиёсати хирадмандонаи Сарвари давлат ба рушди бемайлони соҳа мусоидат намуда, дар баробари ҳалли мушкилоти ҷойдошта, инфрасохтори соҳа низ дар сатҳи зарурӣ рушд меёбад.

Дар идомаи суҳбат вазир омӯзгоронро ба фаъолияти содиқона, масъулиятшиносӣ

ва татбиқи босамари барномаҳои давлатӣ дар соҳаи маориф даъват намуда, қайд кард, ки нақши омӯзгор дар тарбияи насли наврас ва таҳкими пояҳои маънавии ҷомеа сарнавиштсоз аст.

Дар интиҳои вохӯрӣ чанд нафар омӯзгори фаъол барои натиҷаҳои назарраси меҳнатӣ бо тухфаҳои пулӣ қадрдонӣ гардиданд.

Баъд аз анҷоми вохӯрӣ вазири маориф ва илм аз раванди сохтмони 7 синфхонаи иловагӣ дар назди муассисаи мазкур دیدан ва бо сохтмончиён суҳбат намуд. Зимни суҳбат вазир изҳор дошт, ки таваҷҷуҳ ба соҳаи маориф бояд қори дастаҷамъӣ бошад ва барои ноил шудан ба ҳадафҳои созида бояд тамоми сохторҳои марбута ва ҷомеа сахми худро гузоранд. Ташаккур ба ҳамаи онҳое, ки бо дастгирии пайваста сиёсати маорифпарваронаи Пешвои миллатро амалӣ намуда, барои бехтар гардидани шароити таълим ва тарбияи насли нав кӯшиш ба ҳарч медеҳанд.

Қабули шаҳрвандон ва мулоқот бо кормандон

2 августи соли 2025 дар толори Мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии ноҳияи Кӯшониён қабули шаҳрвандон аз ҷониби вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон, намојандаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ноҳияи Кӯшониён Раҳим Саидзода ва раиси ноҳия Маҳмадшариф Холзода баргузор гардид.

Зимни қабули шаҳрвандон муроҷиаткунандагон, ки аз миёни намојандагони соҳаҳои гуногуни

дар заминаи дастури супоришҳои Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон ба роҳ монем.

Дар идома як қатор масъалаҳо, ки дар маҷлиси Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ҷониби Пешвои миллат, Раиси Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон дар маҷлиси Ҳукумат 31 июли соли равон баррасӣ гардиданд, ба самъи ҳозирин расо-

ҷомеа буданд, масъалаҳоеро, ба монанди сохтмони биноҳои иловагии таълимӣ дар назди муассисаҳо, интиқоли донишҷӯён, натиҷаҳои бадастомада дар Маркази миллии тестӣ, қабули фарзандон ба синфи якум ва дигар масъалаҳои марбут ба соҳаи маорифро баён намуда, пешниҳод ва дархостҳои худро ҷиҳати рафъи мушкилот ва бехтарсозии равандҳои таълимӣ ироа карданд.

Вазири маориф ва илм пас аз шунидани ҳар як муроҷиат масъалаҳоро мавриди баррасӣ қарор дода, ба масъулин ҷиҳати ҳалли саривақтии онҳо дар муҳлатҳои муқарраршуда дастури супоришҳои мушаххас дод.

Баъди анҷоми қабули шаҳрвандон вазири маориф ва илм ва намојандаи Ҳукумати кишвар дар ноҳияи Кӯшониён бо кормандони мақомоти ноҳия суҳбати қорӣ анҷом дода, таъкид намуд, ки бо бояд тамоми фаъолияти худро

нида шуд. Аз ҷумла, масъалаҳои тайёрии ҷиддӣ ба мавсимитирамоҳу зимистони солҳои 2025-2026, омодагии ҷамаҷониба ба соли нави таҳсили солҳои 2025-2026, вусуъати қорҳои ободонӣ бахри истикболи сазовори ҷашни умумимиллӣ – 35-солагии Истиклоли давлатӣ, ҷалб накардани омӯзгорон ба қорҳои берун аз фаъолияти омӯзгорӣ, сахмгузори дар тозаю озода нигоҳ доштани кӯчаву маҳаллаҳо, пешниҳод намудани маҳсулоти босифати ватанӣ, захира кардани мавод барои ду сол ва ғайра мавриди баррасӣ қарор дода шуданд.

Дар фарҷоми суҳбат вазири маориф ва илм иброз дошт, ки ҳар яки мо бояд барои бех гардонидани рӯзгори мардум ва таъмини рушди устувори ҳочагии халқ бо масъулияти баланд талош варзем ва фаъолияти худро дар партави мактаби бузурги давлатдорӣ Пешвои муаззамии миллат ба роҳ монем.

14 медали хонандагони тоҷик дар олимпиадаи байналмилалӣ

29 июли соли 2025 дар Фурудгоҳи байналмилалӣ Душанбе маросими истикбол аз ғолибони Олимпиадаи байналмилалӣ ИКО-2025 баргузор гардид.

Дар маросими пазиروي ҳайати Маркази ҷумҳуриявии дарёфт ва рушди истеъдодҳо, муассисаҳои таълимӣ, падару модарон ва омӯзгорон иштирок намуда, ғолибон бо шукӯҳу шаҳомати хосса истикбол ги-

рифта шуданд.

Бояд тазаққур дод, ки аз 21 то 27 июли соли равон дар шаҳри Пномпени Шохигарии Камбоҷа Олимпиадаи байналмилалӣ ИКО-2025 аз ҷанҳои математика ва забони англисӣ бо иштироки 218 хонанда аз кишварҳои Тоҷикистон, Туркменистон, Қазокистон, Қирғизистон, Малайзия, Мянмар ва Камбоҷа баргузор карда шуд. Дар олимпиадаи

мазкур хонандагони тоҷик сазовори 2 ҷойи якум, 4 ҷойи дуюм ва 8 ҷойи сеюм гардиданд.

Иштирок ва ғолибияти хонандагони тоҷик дар чунин олимпиадаҳои байналмилалӣ бозгӯйкунандаи рақобатпазир гардидани донишомӯзони кишвар ва тадбирирандешиҳои судманди Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ин самт мебошад.

Маркази матбуоти
Вазорати маориф ва илм

Дар Донишқадаи кӯҳию металлургии Тоҷикистон озмоишгоҳи энергияи барқароршаванда таъсис ёфт.

НИШАСТИ МАТБУОТӢ

Ҳамкорӣ бо 60 муассисаи таҳсилоти олии касбии хориҷӣ

Дар нишастии хабарии Донишқадаи давлатии фарҳанг ва санъати Тоҷикистон ба номи Мирзо Турсунзода ректори он Маҳмуд Назарзода иброз дошт, ки соли равон 27 нафар тариқи квотаи Президентӣ донишқада-ро хатм намуда, барои кор ба маҳалли зисти хеш фиристода шуданд. Дар донишқада устодони санъат барои омода намудани кадрҳои соҳибтаҳассус ҷалб гардидаанд ва ҳамасола хатмкунандагони он бо ҷойҳои корӣ таъмин карда мешаванд. Соли ҷорӣ 105 нафар хатмкардаи донишқада барои кор дар муассисаҳои фарҳангӣ роҳат гирифтанд. Ҳамзамон, устодону донишҷӯёни донишқада ба-

роӣ ҳамкорӣ дар филми таърихӣ «Ҷомӣ ва Навоӣ» ҷалб шудаанд.

Донишқада бо 60 муассисаи таҳсилоти олии касбии хориҷи кишвар ҳамкорӣҳои илмӣ ва эҷодиро ба роҳ мондааст. Дар донишқада 60 нафар донишҷӯи хориҷӣ ба таҳсил фаро гирифта шудаанд, ки қисми зиёдашон шаҳрвандони Ҷумҳурии Ўзбекистон мебошанд. Инчунин, 14 нафар донишҷӯи донишқада – 9 нафар дар Донишқадаи давлатии фарҳанги Олтой ва 5 нафар дар Донишгоҳи давлатии умулроссиягии кинематография (ВГИК) таҳсил мекунанд.

*Хуриёда АЗИЗОВА,
«Омӯзгор»*

Бунёди 13 кӯдакистон дар Данғара

Дар ноҳияи Данғара нишастии матбуотӣ доир гардид, ки дар он раиси ноҳия Сичоуддин Саломзода доир ба натиҷаҳои фаъолияти нимсола, аз ҷумла, маориф ба рӯзманигорон маълумот дод.

Таъкид гардид, ки дар шаш моҳи соли равон дар соҳаи маориф аз бучети ноҳия 85,4 миллион сомони ҷудо гардид, ки он 95 фоизи нақшаро ташкил

медихад. Ин маблағ, аслан, барои таъмири муассисаҳои таълимӣ, хариди мизу курсӣ, ашёи хониш, маводи сӯхт барои зимистонгузаронӣ ва дигар самтҳои хароҷотӣ равона карда шуд.

Дар ноҳия 7 муассисаи таҳсилоти томактабӣ бо фарогирӣ 1132 кӯдак фаъолият дошта, сохтмони 13 кӯдакистон идома дорад.

Таъсиси 8 озмоишгоҳ дар АМИТ

1 августи соли равон нишастии матбуотии Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон баргузор гардид. Президенти АМИТ Қобилҷон Хушвахтзода иттилоъ дод, ки бо мақсади мустаҳкам ва тақмили заминаи базаи илмӣ таҷрибавии муассисаҳои илмӣ академия 8 озмоишгоҳ таъсис ёфт ва таъсис додани 5 озмоишгоҳи наву замонавии дигар дар назар аст.

Бо мақсади таҳкими робитаи илм бо истеҳсолот 20 феввали соли 2025 дар академия дар мавзӯи «Алоқаи илм бо истеҳсолот: технологияҳои пешрафта, мушкilot ва дурнамои татбиқ» се-

минари илмӣ ҷумҳуриявӣ баргузор гардид. Дар он 14 технологияи рушд ва 6 лоиҳаи инноватсионӣ, ки аз ҷониби олимони АМИТ таҳия гардидаанд, муаррифӣ ва барои татбиқ ба вазорату идораҳо ва корхонаҳои дахлдор пешниҳод шуданд.

Дар 23 муассисаи илмӣ Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон 264 нафар магистрант аз рӯйи 53 ихтисос ва дар 20 муассисаи илмӣ АМИТ 207 нафар доктор PhD аз рӯйи 44 ихтисос таҳсил мекунанд.

*Ирода ТИЛАБОВА,
«Омӯзгор»*

ДБЗХТ: 666 нафар ихтисосҳои омӯзгориро хатм карданд

Соли равон 666 нафар ихтисосҳои омӯзгориро хатм карданд, ки аз ин теъдод бо роҳхати Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон

барои кор ба муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ сафарбар карда шуданд. Дар ин хусус ректори Донишгоҳи байналмилалӣ забонҳои хо-

риҷии Тоҷикистон ба номи Сотим Улуғзода Жило Гулназарзода зимни нишастӣ матбуотӣ иттилоъ дод. Қайд гардид, ки дар соли таҳсили наф дар нақшаи қабул 8 ихтисоси наф – забони испанӣ ва англисӣ, забони италияӣ ва англисӣ, забони олмонӣ ва форсӣ, забони англисӣ ва арабӣ, забони тоҷикӣ (омӯзгорӣ), забони англисӣ (таҳсилоти томактабӣ), бо тахассуси тарҷумони забонҳои италияӣ ва англисӣ ва веб-рӯзманигорӣ ворид карда шуд.

Гуфта шуд, ки дар гимназияи назди донишгоҳ 216 нафар хонанда ва дар Маркази инкишофи кӯдак 45 нафар дар гуруҳҳои русиву англисӣ таҳсил менамоянд.

*Шаҳноза БОБОМУРОВА,
«Омӯзгор»*

Дар нишастии матбуотии Донишқадаи давлатии санъати тасвирӣ ва дизайни Тоҷикистон ректори он Сирочиддин Ҷӯрахонзода зикр намуд, ки аз 332 нафар хатмкунанда, ки аз онҳо 21 нафар магистрант мебошанд, 9 нафар сазовори дипломи аъло гардиданд. Инчунин, дар донишқада 10 нафар унвонҷӯ ва 9 доктор (PhD) ба корҳои илмӣ-таҳқиқотӣ машғуланд.

Соли равон дар шаҳри Санкт-Петербурги Федерат-

Намоиши «Девори бузурги Чин»

сияи Россия Озмуни XXXII умулроссиягии тарроҳон ва моделерони ҷавон тахти унвони «Нафаси баҳор» баргузор гашт, ки дар он коллексияи донишҷӯёни донишқада Фотима Шоева ва Зухро Шоева сазовори ҷойи якум гардид.

Дар донишқада 7 намоиши эҷодии устодону донишҷӯён ва як фестивали мӯд барпо шуда, асарҳои омӯзгорон Эркин Суёнов ва Бехзод

Боймуродов дар Осорхонаи Шанхайи Ҷумҳурии Халқии Хитой тахти унвони «Девори бузурги Чин» ба намоиш гузошта шуданд.

Дар донишқада 10 нафар донишҷӯи хориҷӣ таҳсил менамоянд, ки онҳо шаҳрвандони ҷумҳуриҳои Ўзбекистон, Қирғизистон ва Афғонистон мебошанд.

*Хуриёда АЗИЗОВА,
«Омӯзгор»*

Сафи довталабон афзудааст

Ректори Донишгоҳи давлатии Данғара Шукрулло Хайрзода дар нишастии матбуотӣ қайд кард, ки айни замон 560 адад компютер, 90 адад ноутбук, 50 адад тахтаи электронӣ, 60 адад проектор, 2 адад планшети деворӣ, 3 адад банери экранӣ ва зиёда аз 180 адад принтер мавриди истифода қарор дорад. Инчунин, дар доираи лоиҳаи «Рушди таҳсилоти оӣ»

аз ҷониби Вазорати маориф ва илми мамлакат таҷхизот барои кабинетии химия харидорӣ шуд.

Соли ҷорӣ 4 ихтисос, аз ҷумла, молия ва қарз, тарбияи ҷисмонӣ ва муҳофизати шахрвандӣ, биология ва химия ва таҳсилоти томактабӣ таъсис ёфт.

Дар донишгоҳ 2 хобгоҳи замонавӣ бо 1000 кати хоб мавҷуд аст.

*Худодод ИСЛОМ,
«Омӯзгор»*

хури ба таҳсил фаро гирифта шуданд. Айни замон дар 126 кафедраи донишгоҳ 1379 нафар омӯзгор фаъолият дошта, шумораи донишҷӯён 22667 нафар мебошанд, ки аз онҳо 17894 нафарро донишҷӯёни шӯъбаи рӯзона, 4156 нафарро донишҷӯёни шақли таҳсилоти ғоибона ва фосилавӣ ташкил медиҳанд. Дар ин давра 70 монография, 71 китоби дарсӣ, 117 васоити таълимӣ, 51 дастури методӣ ва 1729 мақолаи илмӣ аз ҷониби омӯзгорону устодони донишгоҳ ба нашр расонда шуд.

ДМТ: пешрафт дар ҳамаи бахшҳо

– Боиси сарфарозии ҳайати бисёрҳазорнафараи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон аст, ки Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти ҷумҳури, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ва Раиси Маҷлиси миллии Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Раиси шаҳри Душанбе, муҳтарам Рустами Эмомалӣ

20-уми июни соли ҷорӣ ба донишгоҳ ташриф оварда, Маркази ташхису табобат ва таълими Донишгоҳи миллии Тоҷикистонро мавриди истифода қарор до-

данд, – изҳор дошт зимни нишастии матбуотӣ ректори он Эмомалӣ Насриддинзода.

Дар идома ректор қайд намуд, ки таълим аз рӯйи 133 ихтисос дар донишгоҳ ба роҳ монда шудааст. Дар ин давра аз ҷониби Агентии назорат дар соҳаи маориф ва илми назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон барои 12 ихтисоси наф иҷозатнома гирифта шуд. Дар заминаи факултети тиббии донишгоҳ гуруҳи англисӣ ташкил гардид ва зиёда аз 90 нафар шаҳрванди хориҷӣ дар баробари шаҳрвандони ҷум-

Ректор, ҳамчунин, дар хусуси фаъолияти назаррасу густурдаи раёсати инноватсия, Парки технологӣ, Институти илмӣ таҳқиқотии донишгоҳ, чорабиниҳои корҳои тарбиявии анҷомдодашуда, робитаҳои байналмилалӣ ва ғайра харф зада, изҳор дошт, ки ҳамкориҳои муассиса бо ҷумҳуриҳои Туркменистон, Хиндустон, Қазоқистон, Ҷумҳурии Халқии Хитой ва чанд кишвари дигар дар сатҳи баланд ба роҳ монда шуд.

*Шодӣ РАҶАБЗОД,
«Омӯзгор»*

НИШАСТИ МАТБУОТӢ

Таҳсили 45 шахрванди хориҷӣ

Дар нишасти матбуоти Донишқадаи тарбияи ҷисмонӣ Тоҷикистон ба номи Саймуъмин Раҳимов ректори он Амир Иброҳимзода иттилоъ дод, ки дар донишқада 4 факултети рӯзона, 1

факултети ғоибона, 18 кафедра ва 1 китобхона фаъолият менамояд. Шумораи донишҷӯён 2034 нафарро ташкил медиҳад, ки аз ин шумора 67 нафарро занону духтарон ташкил медиҳанд.

Бояд кайд кард, ки аз ҷониби олимони донишқада китобҳои дарсии тарбияи ҷисмонӣ барои хонандагони синфҳои 5-8 барои муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумии кишвар дар таҳрири нав омода гардида истодааст.

Дар ин давра, ҳамчунин, дар донишқада озмунҳои мақолаи бехтарин ва расми бехтарин бахшида ба эълони «Соли 2025-Соли байналмилалӣ ҳифзи пирияхҳо» ва озмунҳои мақолаи бехтарин дар мавзӯи «Даҳсолаи байналмилалӣ таҳкими сулҳ барои наслҳои оянда» гузаронида шуд.

Айни замон дар донишқада 45 нафар донишҷӯ аз кишварҳои Ўзбекистон, Афғонистон, Эрон, Покистон ва Федератсияи Россия таҳсил менамоянд.

Марзбоналӣ ҚУРБОНЗОДА

24 озмоишгоҳ ва 540 номгӯи таҷҳизоти муосири техникӣ

Муовини ректор оид ба корҳои таълими Донишгоҳи давлатии тиббии Хатлон Аҳмадиён Шодмон Рачаб зимни нишасти матбуотӣ баён дошт, ки шумораи компютерҳо дар донишгоҳ ба 498 адад, теъдоди озмоишгоҳҳои таълимӣ, оз-

моишӣ ва ташхисӣ ба 24 адад расонида шуд. Имрӯз дар донишгоҳ 540 номгӯи таҷҳизоти муосири техникӣ бо теъдоди 1571 адад дар раванди таълиму тарбия ва корҳои илмӣ донишҷӯёну омӯзгорон истифода менамояд.

Дар муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №28-и шаҳри Хучанд нишасти матбуотӣ раёсати маорифи вилояти Суғд бо иштироки намояндагони воситаҳои ахбори омма баргузор гардид.

Бунёди 10 иншоот бо 860 ҷойи нишаст

Сардори раёсати маорифи вилояти Суғд Гулсара Мирзозода оид ба натиҷаҳои фаъолияти шашмоҳаи раёсат маълумоти муфассал пешниҳод намуд.

Таъкид гардид, ки дар вилояти Суғд 287 муассисаи таҳсилоти томактабӣ фаъолият намуда, беш аз 40 ҳазор нафар кӯдак ба таълиму тарбия фаро гирифта шудаанд. Фарогирии кӯдакон ба муассисаҳои таҳсилоти томактабӣ 20,1 фоиз буда, бо дарназардошти кӯдаконе, ки дар Маркази инкишофи кӯдак ба таълим фаро гирифта шудаанд, ба 30,2 фоиз баробар мебошад.

Дар вилоят 962 муассисаи таҳсилоти умумӣ бо фарогирии 573 ҳазору 840 нафар хонанда амал менамоянд.

Дар шаш моҳи соли равон дар шаҳру ноҳияҳои вилоят 10 иншоот бо 860 ҷойи нишаст мавриди истифода қарор дода шуд.

Мутаассифона, дар шаҳру навоҳии вилояти Суғд 55 муассиса дар ҳолати садамавӣ қарор доранд ва ин ҳолат бештар дар шаҳру навоҳии Панҷакент, Кӯҳистони Мастҷох, Айнӣ, Истаравшан, Конибодом ва Шахристон ба назар мерасад.

Донишгоҳро 1689 нафар аз рӯйи 27 ихтисос хатм намуданд

Ректори Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон Шероз Муъминзода зимни нишасти матбуотӣ иброз дошт, ки дар нимсолаи аввали соли 2025 омӯзгорони донишгоҳ 35 китоб, 147 мақола дар маҷаллаҳои таҳассусӣ ва 24 монография ба нашр расониданд. Дар ин давра 12 нафар устоди донишгоҳ рисолаи илмӣ худро дифоъ намуданд. 29 донишҷӯ ва 29 омӯзгор дар барномаҳои табодули академӣ иштирок карданд. Донишгоҳ узви созмонҳои бонуфузи байналмилалӣ гардида, дар назар аст, ки ба рейтингҳои ҷаҳонӣ ворид шавад.

Дар соли ҷорӣ толорҳои нав, озмоишгоҳҳо ва синфхонаҳои мучаххаз ба истифода дода шуданд. Сохтмони маҷлисоҳои барои 800 ҷойи нишаст идорадор. Омӯзиши забонҳои англисӣ, фаронсавӣ, хитой ва кореягӣ аз ҷониби мутахассисони хориҷӣ ба роҳ монда шудааст.

Мавриди зикр аст, ки соли равон донишгоҳро 1689 нафар аз рӯйи 27 ихтисос хатм намуданд, аз инҳо 109 нафар донишҷӯи самти омӯзгорӣ мебошанд. Дар умум, донишгоҳро 53 нафар бо дипломи аъло хатм карданд.

Нуъмон РАҶАБЗОДА,
«Омӯзгор»

Муҳлати таҳсил дар равияҳои омӯзгорӣ кам гардид

— Муҳлати таҳсил дар муассисаҳои таълими таҳсилоти миёнаи касбии равияҳои омӯзгорӣ, муҳандисӣ-омӯзгорӣ ва варзиш кам гардид, — зимни нишасти матбуотӣ иброз дошт раиси Кумита оид ба таҳсилоти ибтидоӣ ва миёнаи касбии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон Фарҳод Раҳимӣ. Муҳлати таҳсил аз рӯйи ихтисосҳои болозикр дар заминаи таҳсилоти умумии асосӣ 3 сол ва дар заминаи таҳсилоти миёнаи умумӣ 2 сол ба роҳ монда шуд.

Таъкид гардид, ки дар ҷумҳурӣ 86 муассисаи таҳсилоти миёнаи касбӣ ва 6 филиал аз рӯйи 344 номгӯи ихтисос ва 66 муассисаи таҳсилоти ибтидоии касбӣ аз рӯйи 14 самт

ва 300 ихтисос кадрҳои коргарӣ омода мекунанд. Бо мақсади соҳибқасбу соҳибхунар гардидани шахрвандон дар назди аксари коллеҷҳои марказҳои таълимии касбомӯӣ ва омӯзиши забонҳои русию англисӣ таъсис дода шудааст.

Бояд дар асоси роҳхати кумита 538 нафар хатмкунандаи гурӯҳҳои буҷавии ихтисосҳои омӯзгорӣ ба муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ сафарбар гарданд ва ба ҷойи кор ҳозиршавии онҳо зерин назорат қарор дорад.

Ирода ТИЛАБОВА,
«Омӯзгор»

Сифати таълим баланд мегардад

Дар нишасти матбуотии Агентии назорат дар соҳаи маориф ва илми назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон директори он Муҳаммадтоир Саидзода

иттилоъ дод, ки 408 муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии кишвар мавриди санҷиш қарор дода шуд, ки дар натиҷа сифати дониши хонандагон 34,2% ва сатҳи дониш-азҳудкунӣ 79,8%-ро ташкил медиҳад, ки дар муқоиса ба соли гузашта сифати дониш 1% ва сатҳи донишазҳудкунӣ 0,3% баланд гардидааст.

Гузaronидани аттестатсияи давлатии муассисаи таълимӣ ва илмӣ ҷиҳати

пешбурди фаъолияти таълимӣ ва дар ҳамаи замина, ошкор сохтани камбудӣҳо, тавсия додани роҳҳои ҳалли онҳо аз вазифаҳои асосии агентӣ махсус меёбад. Таъкид гардид, ки дар ин давра аттестатсияи давлатии 499 муассисаи таълимӣ гузаронида шуд. Инчунин, фаъолияти таълимии 7 муассиса қатъ гардид. Ҳамчунин, аккредитатсияи давлатии 5 муассисаи таҳсилоти умумӣ, 6 муассисаи таҳсилоти ибтидоии касбӣ, 9 муассисаи таҳсилоти миёнаи касбӣ ва 3 муассисаи таҳсилоти олиии касбӣ гузаронида шуд.

Сумая ЮСУПОВА,
«Омӯзгор»

67 медали тиллоӣ варзишгарони тоҷик

Дар шаш моҳи соли ҷорӣ 289 нафар варзишгар дар 72 мусобақаи сатҳи байналмилалӣ иштирок намуда, 238 медал, аз ҷумла, 67 медали тилло, 74 нуқра ва 97 биринҷӣ ба даст оварданд.

Дар ин бора зимни нишасти матбуотӣ раиси Кумитаи кор бо ҷавонон ва варзиши назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон Зулфиқор Гулаҳмадзода ба намояндагони вазорати ахбори омма иттилоъ

дод.

Кайд гардид, ки дар дар самти кор бо ҷавонон дар 6 моҳи соли равон 23376 чорабинӣ бо фарогирии 2018143 нафар баргузор гардид.

Шаҳноза БОБОМУРОДОВА,
«Омӯзгор»

Ташкили курсҳои кӯтоҳмуддат

маи соли ҷорӣ тақсмоти давлатӣ баргузор гардид, ки 60 нафар хатмкунанда бо ҷойи кор таъмин шуданд.

Инчунин, шартномаи ҳамкорӣ миёни консерватория ва Донишқадаи давлатии санъати Қафқози Шимоли ба имзо расид. Кайд гардид, ки курсҳои кӯтоҳмуддат барои хоҳишмандони санъати мусиқӣ ва ракс роҳандозӣ мегарданд.

Сумая ЮСУПОВА,
«Омӯзгор»

Нишасти матбуотии Консерваторияи миллии Тоҷикистон ба номи Талабхӯча Сатторов бо иштироки ректори он Баҳодур Давлатзода, муовинону деканҳо ва намояндагони расонаҳои хабарӣ баргузор гардид. Гуфта шуд, ки муассисаи мазкур дорои 3 факултет, 13 кафедра ва 14 ихтисос буда, дар он 340 нафар донишҷӯ таҳсил мекунанд.

Дар шаш моҳи аввали соли равон аз ҷониби Шурои илмӣ-методии консерватория 16 номгӯи дастурҳои таълимӣ-методӣ, маҷмуаҳои нотаӣ ва китобҳои дарсии омӯзгорон мавриди баррасӣ қарор гирифта, ба ҷоп тавсия карда шуданд. Ҳамчунин, 14

ФУРӯҒИ СУБҲИ ДОНОӢ КИТОБ АСТ

Маълум, ки адабиёти бадеӣ муҳимтарин воситаи маърифати инсонхост. Мағзи маърифатро ҳанӯз Арастуи ҳақим дар ибораи «хушнудӣ аз дониш» ё «хушҳолӣ аз фаҳмидан» ифода карда буд: дар раванди мутолиаи осори бадеӣ ҳатман чизҳое барои мағзу шуури одам пайдо ва кашф мешаванд, ки инсонро аз як зинаи маърифат ба дигараш боло мебаранд, иттилооти ҷадида аз ҷониби инсонӣ рӯ ба мутолиаи ҳазм мешавад ва манзараҳои то кунун тасаввурношудае аз ҳаёти иҷтимоӣ ва ҳусусӣ пазируфта мешаванд.

Азбаски адабиёти ҷаҳон ҳама минтақаҳои оламро фаро мегирад, пас, қабл аз дигар аносир, дар адабиёти бадеии халқҳои гуногуни олам фарҳангу тамаддунҳои он минтақаҳо ба ин ё он шакл таҷалли меёбанд ва хеле табиист, ки инъикоси он фарҳангу тамаддунҳо дар осори бадеӣ ба таври гуногун зуҳур мекунад.

Дар маърифати осори бадеӣ хеле муҳимаст, ки чӣ навъарзишҳои инсонӣ, ахлокиву маънавий ва эътиқодӣ аз ҷониби адибон дар осорашон тавассути воқеаҳо ҳодисаҳо, образҳои мукамал бадеӣ ва ҷузъиёти ҳунари таблиғ мешаванд. Вақте ки кас осори бадеии мардумони гуногуни оламро дар қиёс мутолиа мекунад, хуб мефаҳмад, ки чӣ гуна арзишҳои умумибашарӣ дар осори адибон таҷассум ёфтаанд ва ин арзишҳоро нависандагон ба чӣ тарзу шакле манзур кардаанд.

Олими маъруфи фаронсавӣ Андре Боннар роҷеъ ба ин мавзӯ, яъне, таъйиноти ҳунар, таносуби адабиёт бо зиндагии воқеӣ ва падидаи овардани арзишҳои башарӣ мулоҳизаи ҷолиб ва хеле самимона дорад: «Гумон накунед, ки адабиётро танҳо ҷиҳати қироату мутолиаи эҷод кардаанд, балки барои дар ҳаёт татбиқ намудан офаридаанд. Агар вай ҳунари зиндагӣ қардарро омӯзонида натавонад, пас ба бозии муқаррарӣ шабоҳат дошта метавонад ҳалос».

Дар ҳама давру айём, новобаста аз ашқоли давлатдориву сохтори иҷтимоӣ, адабиёт ҳамчун нерумандтарин унсур ҳунари фарҳанг рӯ ба қирдор, ҳулку атвор ва сиришту ҳӯи бани башар дошт ва тавассути офариниши зебоӣ тинати инсонҳоро дигар месохт.

Зебони асари адабӣ дар тору пуди бадеияти он эҳсоси дарк мешавад. Ҳақ ба ҷониби нависандаи маъруфи рус Н. В. Тургенев аст, ки баъди мутолиаи маҷмуаи шеърҳои шоири ҷавоне, ки як даста ашъорӣ пур аз ғироки маҳбубаву бебақоиҳои умр навиштаашро ба ӯ барои кашидани қалами таҳрир дода буд, чунин посух додааст: «Дар ҳамаи ин шеърҳо ҳақиқате ҳаст, ҳақиқати талх, ҳақиқати ҳаёти. Аммо бо таассуф бояд иқроӣ шуд, аз истеъдоду ҳунари иншо нишоне нест, на ягон нидои қудратманди шеърӣ, на мисрае, ки «намирада» бошад. Ҳамагӣ афсӯсу надомат, ҳузнангезу рикқатовар».

Ҳар як инсонӣ озордидаву ҷафокашида ҳақ дорад, золими ҳешро ҳадафи маломат қарор диҳад. Агар ин мақсадро дар шеър меғуфта бошад, бигзор он нафрату исён баробари зиёду камӣ зебову пуртаъсир ба зехну шуур ва идроку эҳсос ҳосил шавад...».

Ҳадафи аслии эроди нависандаи машҳури рус ба аҳли маънӣ рӯшан аст, ончунон ки Оноре де Балзак тасдиқ мекард: «Аз мавҷуди зинда ҳайкал сохтан осон, вале ба ӯ зиндагӣ ато кардан душвор».

Бадеҳист, ки барои ба таври қиёсӣ омӯхтани осори бадеии адибони олам, қабл аз ҳама, бояд барномаҳои таъ-

Қимат ва зебоии сухан дар қиёс маълум мешавад

лимии макотиби миёна мусоидат кунанд, зеро шавқу завқи инсон ба мутолиаи каломӣ ҳунари маҳз дар айёми наврасӣ бедор карда мешавад.

Мутаассифона, солҳои сол дар макотиби таҳсилоти ҳамагонӣ сохтори таълими адабиёт тавре тарҳрезӣ мешуд, ки ҷавҳари асари адабӣ будани бадеияти он ба ақлу ҳуши толибилмон намерасид ва толиби илм ёро ба ҷуз мавзӯю мазмун ба ёд овардани аносири дигари асари қироатшударо надошт. Дар хотирғаҳи бехтарин ҳатм-кардаи мактаб аз осори ҷовидонаи Саъдӣ – роҳу расми одоб, аз Ҳофиз – танқиди носозиҳои даврон, аз Камолӣ Хучандӣ – талхҳои гурбат барин мавзӯҳо мемонду ҳалос.

Чӣ қойи пурсиши он ки чаро Ҳофизӣ Шероз лисонлугайб асту Ҷомӣ орифи Ҷом... Вожаҳое чун ҳақиму мавлавӣю мавлоно, абулмаъъониву абулахлоқ ва ҳоказо аз кадомин мавқеъ ба риштаҳои матои бузургони мо ғиреҳ хӯрдаанд асли маъноӣ «ишқ» чист? Муҷибӣ ин тариқ ковишҳои фикрӣ тасдиқи ҳамаи ҳақиқати маълум аст, ки барномаҳои бахши хониши адабӣ ва таърихи адабиёт, ҳам дар таълимгоҳҳои миёна ва ҳам олӣ, тӯли солҳои дароз барои парвариши завқи ҳунариносии шогирдон чандон созгор набуданд ва имрӯз ҳам ниёз ба мукамал шуданро доранд.

Тахлили баррасии қиёсии адабиёти миллӣ бо осори адибони номвари мамолики дигар, ҳатто барои устодон як амали ғайримамон ва нолозим ба ҳисоб мерафт ва имрӯзҳо низ чунин аст. Ба эътибори нақтарин ва шарифтарин ният – ташаккули инсонӣ ҳушрафтору покизақирдор адабиёт аз илми суханшиносӣ ба илми тарбият табдили вазифа қард. Ҳаргиз иддаи он надорем, ки адабиёт функсияи тарбиятдхӣ набояд дошта бошад.

Сухан аз риоя қардани тавозуни илм ва тарбия зимни тадриси адабиёт меравад. Қулли осори мавриди ниёзи толибилмон ганҷинаи панду андарзанд ва омӯзгорон ба василаи мавзӯ ва ғоя, таассуф, танҳо ҷиҳати тарбиятии оноро ба ҳадаф мегиранду ҳалос. Он хангом ба ёди устоде намеояд, ки чаро барои ифодаи андарзу насиҳат ва мавзӯоти иҷтимоӣ бузургоне, чун Саъдиву Ҷомӣю Ибни Ямин бештар жанри китъаро пазируфтаанд, на дигар шаклҳои шеърӣ. Чаро сиришти ғазал ишқ асту дубайтӣ тоби бардошти маъноӣ рубоӣро надорад ва даххо пурсиши дигар, ки барномаҳои афзуншумори адабиёт қудрати посухи онро хеле кам медиҳанд.

Мутаассифона, то кунун ақидаи ғалате дар ҷомеа гардон аст, ки боистӣ ворисони миллат асосан аз адабиёти миллати хеш бархурдор бошанд, мутолиаи адабиёти халқҳои дигари олам, бахусус, намоёндагони тамаддунҳои аврупоиву осийӣ чандон зарурат надорад.

Одатан, дар мактабҳои миёнаи умумӣ таълими каломӣ бадеӣ аз омӯзиши эҷодиёти шифоҳии мардумӣ оғоз меёбад, ки асосан аз фаҳму дарки анвои гуногуни суруду латифаю зарбулмасалу мақолу афсона ва ҳоказо иборат аст. Таълими ин чизҳо, албатта, лозим аст, аммо набояд вақти зиёдеро дар системаи омӯзиш бигирад.

Дар таҷрибаи таърихӣ дигар халқҳо чунин ақида роиҷ буд, ки наврасонро маҳз дар синни наврасиву ҳанӯз тоза будани мафкураашон бо бузургтарин ҳамсаҳои қаҳрамониву таърихӣ шинос бояд қард. Масалан, юнониҳои то милод хангоми таълими ибтидоии адабиёти бадеӣ, яъне, хониши адабӣ, бузургтарин ҳамсаи миллии хеш «Илиада»-и Ҳомеро интихоб мекарданд.

Барои римӣҳои асри III то ми-

лод «Одиссеяи лотинӣ»-и шоири Рим бостон Ливий Андроник барои омӯзиши суханшиносии наврасон дар мактабҳои ибтидоӣ китоби хатмӣ ба шумор мерафт. Аз ҳамаи боис, тӯли асрҳо мактабҳои он мамолик суханварони ҳунардор ба камол мерасонд, гуруру ифтихор аз ҳунари фарҳанги миллиро дар нихонҳои калби шогирдон меғунҷониду мебарварид. Шояд қойи муҳокимаву баррасии он бошад, ки ҳамсаи Ҳақим Фирдавӣ – «Шохнома»-и беэвоҷ ба сифати матни қироати хатмӣ дар ибтидои таълими адабиёт қабул гардад.

Ба ҳайси як муҳлиси адабиёти бурунмарзӣ, меҳостар таркиби барномаҳои адабиётро муламмаъ аз осори адибони бузурги худиву ҷаҳонӣ бубинам. Асоси ин таманно дар бедории мағзу тезии ҳуш ва фароҳ шудани завқи маърифати эстетикӣ толибилмон тақия дорад: охир, ба уҳдаи таълими адабиёт, бахусус, дар марҳалаи ҳозираи таърихӣ вазифаи таъхирнопазиру пурмасъулияте зам шудааст, ки худшиносиву худогоҳии миллист.

Бо талқину таъкиди ҳамешагии он ки адабиёти тоҷикӣ дар осмони адабиёти ҷаҳон ситораи тобнокест, бидуни муқоиса бо ситораҳои дигар ҳатто ҳушмандтарин хонанда дурахшӯ таҷаллои онро эҳсос нахоҳад қард. Бехтарин усули таълиму тадрис муқоиса аст, ки як хонандаро аз навраси дигар, натиҷаи заҳмати якеро аз натиҷаи заҳмати каси дигар фарқ мекунонаду ба ҳукми исбот меоварад.

Саъдӣ бо ин матлаи шеъраш машҳури олам шуд:

Бани одам аз ӯи як пайкаранд,

Ки дар офариниши зи як гавҳаранд.

Аммо бояд дониш, ки дар пахнои адабиёти олам ин навъ арзишҳоро дигар адибону суханварон ҳам гуфтаанд. Ба фарзи мисол, ин маъниро ҳанӯз дар Юнони Бостон (асри V пеш аз милод) олим ва суханвар Протагор изҳор қардааст: «Инсон метеъро милоки ҳама ашъст». Ба қавли дигар, ҳам неку бади олам тавассути маърифати инсон ва ҷаҳонбинӣ ӯ баҳо дода мешавад.

Шакли ба гуфтаҳои Саъдӣ наздикро суханвари ситсилиягӣ Горгий (483-376) низ баён қарда: «Ҳамаи одамон бародари якдигаранд ва зодаи як модар - табиат мебошанд». Акнун бузургии Саъдӣ аз ду бузургвори дунёи қадим дар он аст, ки ғояи аллақай маълумро ба муҳраи назми гуворое дароварда, онро ҳулосаи мантиқӣ бахшидааст: модом ки бани башар пайванди ҳамдигаранд (Горгий), пас онеро, ки ба азобу машаққати пайвандаш бебараст, аз зумраи инсон ҳисобидан дуруст нест.

Ирсӣ будани шучоату қаҳрамониро ҳанӯз драманависи маъруф Софокл (496-406) дар Юнони Бостон бозгӯ қарда буд ва Фирдавсии Тӯсӣ низ ҳамаи ақидаи ҳақимонаро дар достонҳои ҷоҳиавӣ «Шохнома» ривоч бахшидааст.

Доир ба ҷавонмардиву шарофату асилзодагӣ ва ба абову аҷлод вобаста набудани ин ҳисоли ҳамида (байти Саъдӣ - «Гирди номи падар чӣ мегардӣ, Падари хеш шав, агар мардӣ...») анқариб ҳар шоири шаҳри форсу тоҷик гуфторе ҳақимона ба ёдгор мондааст. Ҳамаи маънӣ ҳанӯз хеле пеш дар аҳди қадим аз ҷониби шоири мутафаккири Еврипид (484-406) бозтоби бадеӣ ёфта буд. Ҳулосаи ин драманависи маъруф, ки ўро «файласуфи сахна» ҳам меғуфтанд, чунин буд: «Ҷавонмардиву асилзодагӣ ба чигунагии авлоду аҷлод не, балки аз маънавиёту ахлоқи худ инсон вобаста аст».

Ё худ руҳи ватанпарастиву ғиромидошти меҳан ва ҷонибдорӣ ба хотири он саропойи «Шохнома»-ро фаро ги-

рифта ва миёни муҳофизони меҳан симои Гурдофариди мардафкан ҷиҳати таъсири пурфайза бештар дар хотираи одамон ҷилва мекунад. Ҳамсону ҳамсанги нақши ўро дар осори адибони ҷаҳонӣ метавон пайдо қард ва қиёсан таҳлил намуд. «Аз ҳама чизи пурқимат барои инсон, - меғӯяд Иокаста дар фоҷиаи «Занҳои финикӣ»-и шоири юнонӣ Еврипид, - ватан аст ва ватан хоҳад монд. Нохушии азим аз ватан маҳрум шудан аст».

Гузашта аз ин, ҳамаи ҷасорати ҷисмониву маънавиеро, ки дар вучуди Ифигения (аз фоҷиаи «Ифигения дар Авлида»-и Еврипид) аланга дорад, метавон дар Гурдофариди Фирдавӣ бо тарзи дигар пайдо қард.

Ҷасорати Ифигения ба андозаест, вақте ки лозим ба қурбонӣ шуданашро ба хотири вазидани боди мурое, ки киштихоро мебоист ба ҳаракат меовард, мефаҳмад, ба модараш рӯ оварда, бебокона меғӯяд: «Ту маро барои худ зодаӣ, ё барои Эллада?». Ин лаҳзаест аз асотири юнонӣ, ки онро Еврипид дар фоҷиааш қорбасти бадеӣ намудааст.

Тибки ин устура, қабилаи ахеиҳо (юнониҳои қадим) дар бандари Авлида ҷамъ шуда буданд ва мебоист ба набарди Илион (Троя) мерафтанд. Аммо боди мурод намевазид ва таомули ҳамондавра чунин буд, ки инсонеро бояд ба қурбонӣ медоданд. Агамемнон, сарлашқари юнониҳо, қосиде мефиристад, то духтараш – Ифигенияро барои иҷрои ин расм, бо баҳонаи он ки то издивоҷи Ахиллесу Ифигения амри воқеъ нашавад, ҷанг имкон нахоҳад дошт, биёваранд.

Қлитемнестра, ҳамсараш, аз ин нияти бади шавҳараш пай бурда, ҳамроҳи духтараш меояд. Баъди фаҳмидани ҳақиқати ҳол доду фиғонаш осмонгир мешавад, аммо нидои шӯлавару ҷасурунаи Ифигения ҳатто модарро аз рағбӣ эҳтиётӣ фарзанд мегардонад ва ин духтари мардонадил худро ба қурбонӣ медиҳад. Ҳамаи тавр, мисолҳои зиёдеро ба риштаи баррасиҳо кашидан мумкин, вале мо муште аз хирвор гӯён иктифо хоҳем қард.

Замона дигар мешавад ва дар ҳар кишвар барои омӯзиши адабиёти бадеӣ ҷиҳати дарки зебоӣ ва тарбияти инсонҳои комил даххо равияву методҳои муосирӣ таълими каломӣ бадеӣ рӯи кор меоянд. Дар кишвари мо аслан як навъ омехтаи усулҳои шарҳиҳоӣ, фарҳангию таърихӣ ва гоҳҳо шакли назарӣ барои омӯзиши адабиёт ба қор бурда мешавад.

Асосан равияи сотсиологӣ ҷорист, ки асари бадеӣ ва муаллифи онро ба вазъи таърихию фарҳангӣ, ба вазъи иҷтимоию сиёсӣ пойбанд мекунад ва адабиётро асосан як шакли шуури ҷомеа мепиндорад. Яъне, расми маъмули аввалан шарҳ додани вазъи таърихию сиёсӣ, баъдан каме рӯҷу ба шарҳи ҳоли адиб ва баъдан андеша қардан перомуни мазмуну муҳтаво ва аҳамияти осори адабӣ дар ҳама ҷо ҷорист.

Дар ин навъи тадрис ба фаҳму дарки ҳусниётӣ асар ва моҳияти зебоишӣносии он вақт хеле кам мемонад. Зарурати қорбурди анвои ретсептивӣ тадриси адабиёт, ки онро эстетикаи таъсири асар ба хонанда низ меғӯянд, инчунин, компаравистика ё усули қиёсии типологӣ омӯзиши падидаҳои адабӣ, рӯйқардҳои равонтарҳиқӣ ва сохторшиносӣ шаклшиносӣ ба миён омадааст, ки усулҳои нави таълифи кутуби таърихи адабиёт ва китобҳои ҳоссаи таҳқиқи осори адабию дар навбати хеш тақозо мекунад.

Ҳафиз РАҲМОН

ИННОВАТСИЯ ВА ТАЪЛИМ

Омӯзиши забони англисӣ дар замони муосир аҳаммияти бузург дорад ва барои ҳар фард имконоти зиёдеро боз мекунад. Дар ҳоли ҳозир забони англисӣ забони муоширати байналмилалӣ ба ҳисоб меравад. Он дар соҳаҳои гуногун, аз қабили тичорат, илм, технология, дипломатия, фарҳанг ва туризм васеъ истифода мешавад. Донистани ин забон ба мо имкон медиҳад, ки бо одамон аз кишварҳои гуногун озодона муошират кунем ва робитаҳои байналмилалӣ барқарор намоем. Аксари иттилооти муҳим, мақолаҳои илмӣ, китобҳо, филмҳо ва маводи интернетӣ ба забони англисӣ дастрасанд ва бо доништани ин забон мо метавонем ба манбаъҳои итти-

ҷун BBC Learning English, имконоти беназиреро барои тамрини мустақилонаи хониш, шунавоӣ, навиштан ва гуфтугӯ фароҳам меоранд. Платформаҳои гуфтугӯӣ бо муаллимони бумӣ (native speakers) низ барои тақмили маҳорати нутқ муфиданд.

Барои азхудкунии забон тамрини муттасил лозим аст. Технология имкон медиҳад, ки донишҷӯён берун аз синфхона низ машқ кунанд ва малакаҳои худро тақмил диҳанд. Технология ба муаллимони забони англисӣ имкон медиҳад, ки маводи омӯзиширо ба сатҳ ва услуби омӯзиши ҳар як хонанда мутобиқ созанд. Барномаҳои муайян метавонанд нуктаҳои заифи хонандагонро муайян

Истифодаи технологияи муосир дар дарси забони англисӣ

лоотии бой дастрасӣ пайдо кунем, ки ин барои таҳсил, тадқиқот ва рушди шахсӣ муҳим аст.

Истифода аз технологияи муосир дар машғулиятҳои забони англисӣ ва ҷорӣ намудани усули корбурди навовариҳои илмӣ-техникӣ аз шартҳои муҳим дар системаи таълим мебошад, зеро дар ҳаҷми имрӯз инкишофи қўдакдор ба ғайр аз ривочи навоварӣ ба таври дигар тасаввур намудан номумкин аст.

Дар ин росто, технология ва дастгоҳҳо, ки мо ҳамагун истифода мебарем, раванди машғулиятро барои омӯзгори фанни мазкур осон намуда, мақсадро ба хонандагон дақиқ мерасонад, ҷараёни тадрис, муқола ба хонандаро шавқовар мекунад. Имрӯз қариб барои ҳар омӯзгори забони англисӣ ноутбук, планшет ва смартфон ба василаи маъмулии таълим табдил ёфтаанд.

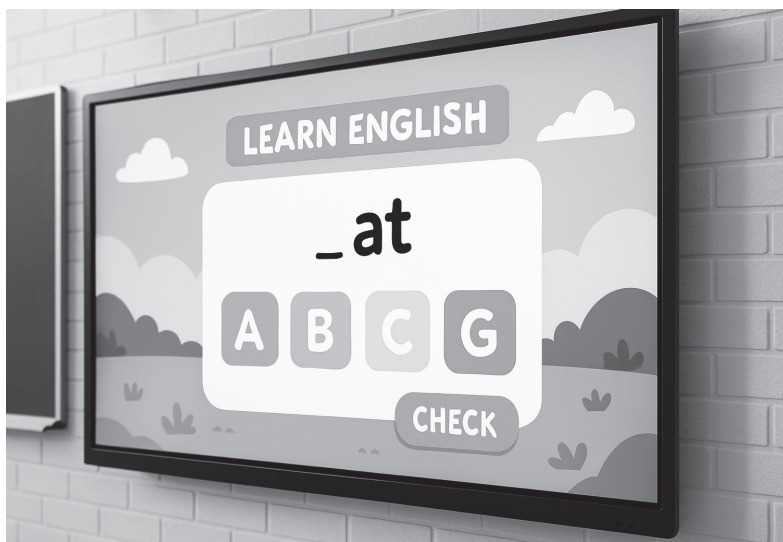
Аз ин рӯ, ба кор бурдани ин воситаҳои техникӣ барои хонандагон ҳам чизи бегона набуда, раванди машғулиятро барои онҳо шавқовару ҷолиб мегардонад, ки ин тарзи кор яке аз ҷузъҳои амалӣ намудани усули нави ҳамкории омӯзгор ва хонанда махсуб меёбад.

Корбурди технологияи муосир аз мо, омӯзгори забони англисӣ, омӯзиши донишҳои навро талаб менамояд.

Технология ба хонандагон имкон медиҳад, ки ба маводи аслӣ, ба монанди мақолаҳо видеоҳо, подкастҳо, сурудҳо ва филмҳо ба забони англисӣ дастрасӣ пайдо кунанд.

Бо истифода аз тахтаҳои интерактивӣ барномаҳо (apps) ва платформаҳои онлайнӣ (online platforms) дарсҳоро ҷолиб гузаронидан мумкин аст. Бозихҳои таълимӣ, викторинаҳо ва машқҳои интерактивӣ таваҷҷуҳи хонандагонро зиёд намуда, онҳоро ба омӯзиши забон ҷалб мекунад.

Замимаҳои омӯзиши забон, ба монанди Duolingo, Memrise, Rosetta Stone ва вебсайтҳои

ва машқҳои мушаххас пешниҳод намоянд. Ҳар як омӯзанда суръат ва услуби омӯзиши худро дорад. Технология ба фардикунонии раванди омӯзиш мусоидат мекунад, ки ин ба натиҷаҳои беҳтар оварда мерасонад.

Бисёре аз платформаҳои онлайнӣ ва барномаҳо ба хонандагон дар бораи хатоҳои грамматикӣ, талаффуз ё имло фикру мулоҳизаи ғайрӣ медиҳанд. Ин имкон медиҳад, ки хонандагон хатоҳои худро дар ҳоли ислоҳ кунанд ва аз онҳо дарс гиранд.

Гирифтани фикру мулоҳизаи саривақтӣ барои пешрафт дар омӯзиши забон ҳатмӣ аст. Ин ба хонандагон кумак мекунад, ки аз хатоҳои тақрорӣ худдорӣ намоянд ва истифодаи технология дар омӯзиши забон малакаҳои дигари муҳимро, ба монанди тафаккури интиқодӣ, ҳалли масъала, ҳамкорӣ ва истифодаи технологияро рушд медиҳад, ки онҳо барои муваффақият дар асри 21 зарур мебошанд.

Хулоса, технологияи муосир на танҳо раванди омӯзиши забони англисиро осону ҷолиб мегардонад, балки ба хонандагон имкон медиҳад, ки дар муҳити ҳақиқӣ забонро омӯзанд ва малакаҳои муҳимии ҳаётиро инкишоф диҳанд.

Диловар САЪДУЛЛОЕВ,
омӯзгори забони англисӣ
МТМУ №8-и ноҳияи Данғара

НИШАСТИ МАТБУОТӢ

Дар Донишқадаи кӯҳно металлургии Тоҷикистон бо иштироки васеи рӯзманигорони нишастии матбуотӣ баргузор гардид. Ректори донишқада Бахтиёр Маҳмадалӣ зикр кард, ки донишқада ягона муассисаи соҳавӣ дар самти саноати геология, металлургияву энергетика ва иқтисодиёти саноатӣ буда, дар он донишҷӯён аз рӯйи 29 ихтисос дар зинаи бакалавр, 7 ихтисос дар зинаи магистратура ва 6 ихтисос дар зинаи докторантура таҳсил менамоянд.

Бо мақсади дар сатҳи баланд гузаронидани таҷрибаомӯзиҳо донишқада бо зиёда аз 65 корхонаи соҳаи саноат шартномаву созишномаҳои ҳамкорӣ ба имзо расонидааст.

Ректор ба саволи хабарни-

Таҷрибаомӯзӣ дар беш аз 65 корхонаи саноатӣ

гори ҳафтаномаи “Омӯзгор” оид ба номгузори намудани муассиса ба номи алломи Машриқзамин Абурайхони Берунӣ посух гардонид, изҳор дошт, ки дар ин самт корбарӣ

идома дорад.

– Воқеан ҳам, саҳми Абурайхони Берунӣ дар рушди илмҳои дақиқ, аз ҷумла, маъданшиносӣ бениҳоят бузург аст ва барои шиноخت ва бузургдошти ин олими бузург мо мактубҳои баҳри номгузори донишқада ба номи ин олими бузург халқи тоҷик пешниҳод намудем. Боварӣ дорем, ки он дастгирӣ меёбад, гуфт ректор.

Нӯмон РАҶАБЗОДА,
“Омӯзгор”

РОҲНАМО

Муҳовараи мухтасари забонҳои тоҷикӣ, русӣ ва англисӣ

(Барои омӯзгори хонандагони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ (синфҳои 5-11), устодони донишҷӯёни муассисаҳои таҳсилоти миёнаи махсус, олиҳои касбӣ ва кормандони соҳаи маориф ва илм)

Тоҷикӣ	Русӣ	Англисӣ	Ово-навишт
МАКТАБ – ШКОЛА – SCHOOL			
Ӯ бо троллейбус ба мактаб меравад.	Он едет в школу на троллейбусе.	He goes to school by trolley-bus.	[hi: gəʊz tu: sku:l baɪ 'trɒli-bʌs]
Ман бо рафикамонам дар мактаб вомехӯрам.	Я встречу с друзьями в школе.	I meet my friends at school.	[aɪ mi:t maɪ frendz æt sku:l]
Дар мактаби мо биноҳои бисёранд.	В нашей школе много зданий.	There are many buildings at our school.	[ðeər a: 'meni 'bɪldɪŋz æt 'aʊə sku:l]
Мактаби мо ошхона дорад.	В нашей школе есть столовая.	There is a canteen at our school.	[ðeər ɪz ə kæn'ti:n æt 'aʊə sku:l]
Ошхона калон ва тоза аст.	Столовая большая и чистая.	The canteen is large and clean.	[ðə kæn'ti:n ɪz lɑ:dʒ ænd kli:n]
Мактаби мо майдончаи варзишӣ дорад.	В нашей школе есть спортплощадка.	There is a sports ground at our school.	[ðeər ɪz ə spɔ:ts graʊnd æt 'aʊə sku:l]
Мо дар дарси тарбияи ҷисмонӣ бозӣ мекунем.	Мы играем на уроке физкультуры.	We play during our physical training lessons.	[wi: pleɪ 'dʒʊərɪŋ 'aʊə 'fɪzɪkəl 'treɪnɪŋ lesnz]
Мо ҳар рӯз шаш соат дарс меҳонем.	У нас по шесть уроков каждый день.	We have six lessons every day.	[wi: hæv sɪks lesnz 'evrɪ deɪ]
Дарсҳои мо соати 8 оғоз мешаванд.	Наши уроки начинаются в 8 часов.	Our lessons begin at 8 o'clock.	['aʊə lesnz bɪ'ɡɪn æt eɪt əʊ'klɒk]
Ман дар синфи ҳаштум мехонам.	Я учусь в восьмом классе.	I am in 8th form.	[aɪ æm ɪn eɪts fɔ:m]
Дарсҳои ӯ соати як оғоз мешаванд.	Его уроки начинаются в час.	His lessons begin at 1 o'clock.	[hɪz lesnz bɪ'ɡɪn æt wʌn əʊ'klɒk]
Ӯ ҳар рӯз панҷ соат дарс меҳонад.	У него по пять уроков каждый день.	He has five lessons every day.	[hi: hæz faɪv lesnz 'evrɪ deɪ]
Ӯ хонандаи хеле хуб аст.	Он очень хороший ученик.	He is a very good pupil.	[hi: ɪz ə veri gʊd pju:pl]
Мактаб дар маркази шаҳр воқеъ аст.	Школа находится в центре города.	The school is in the center of the city.	[ðə sku:l ɪz ɪn ðə 'sentə ɒv ðə'sɪtɪ]
Ӯ мактабро хеле дӯст медорад.	Он очень любит школу.	He likes school very much.	[hi: laɪks sku:l 'veri mʌʃ]
Ӯ мехоҳад ба коллеҷ дохил шавад.	Он хочет поступить в колледж.	He wants to go to college.	[hi: wɒnts tu: gəʊ tu: 'kɒlɪdʒ]
Хонандагон ба мактаб барвақт меоянд.	Ученики приходят рано в школу.	Pupils come to school early.	[pju:plz kʌm tu: sku:l 'ɜ:li]
Муаллим дар назди тахтаи синф аст.	Учитель стоит у доски.	The teacher is at the board.	[ðə 'ti:tʃə ɪz æt ðə bɔ:d]
Муаллим ба хонанда савол медиҳад.	Учитель задает ученице вопрос.	The teacher asks the schoolgirl a question.	[ðə 'ti:tʃə ɑ:ksks ðə 'sku:lɡɜ:l ə kwesʃən]
Ӯ ба саволи муаллим ҷавоб мегардонад.	Она отвечает на вопрос учителя.	She answers the teacher's question.	[ʃi: 'ɑ:nsəz ðə 'ti:tʃəz 'kwesʃən]
Ин талаба доно аст.	Этот ученик умный.	This schoolboy is clever.	[ðɪs 'sku:lboɪ ɪz 'kleɪv]
Ӯ ба забони англисӣ хуб гап мезанад.	Он говорит хорошо на английском языке.	He speaks English well.	[hi: 'spi:ks 'ɪŋɡlɪʃ wel]

(Давом дорад)

Дар асоси қарори Раиси шаҳри Душанбе дар пойтахт намоишгоҳи фурӯши либосҳои мактабӣ ва лавозимоти дарсӣ оғоз гардид.

ТАҲСИЛОТ ВА ЗАМОН

Низоми баҳодихии бисёрхола яке аз маъмултарин низомиҳои баҳодихӣ дар ҷаҳон ба ҳисоб рафта, дар муассисаҳои таълимии гуногун (мактабҳои таҳсилоти миёна, коллеҷҳо, донишгоҳҳо) истифода мешавад. Низоми баҳодихии дахҳола ба донишҷӯён/хонандагон имкон медиҳад, ки донишу малакаи маҳорати худро зимни санҷишҳои гуногун (пурсишҳо, тестҳо, имтиҳонҳо) муайян кунанд. Баҳоҳо одатан аз 0 то 10 буда, 10 баҳо баландтарин аст.

Низоми бисёрхолаи баҳодихӣ дар Тоҷикистон бо дастури Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳанӯз аз соли 2014 оғоз гардида, мақсади асосии он ворид шудан ба фазои ягонаи таҳсилоти ҷаҳонӣ, муайян кардани сатҳи воқеии донишу малакаи хонандагон ва ҳавасманд гардонидани онҳо ба раванди таълим мебошад. Озмониши низоми 10-хола дар 140 муассисаи таълимии озмонишӣ дар саросари кишвар (бо иштироки 491 омӯзгор ва 6563 хонанда) гузаронида шудааст.

хонанда мегардад, зеро ӯ медонад, ки кӯшиши иловагии ӯ ҳатман бо баҳои одилона қард карда мешавад. Инчунин, ин низоми имкониятҳои зиёдеро барои омӯзиши мустақил ва худташаккулдиҳӣ фароҳам меорад, ки дар маҷмӯъ, ба баланд бардоштани сифати таҳсилот мусоидат мекунад.

3. Гузариш ба низоми 10-холаи баҳогузори на танҳо як тағйироти дохилӣ дар низоми маорифи Тоҷикистон аст, балки як қадами муҳим барои ҳамоҳангсозӣ бо стандартҳои ҷаҳонӣ мебошад. Бис-

мебошад.

Бартарихон асоси низоми баҳодихии дахҳола

1. Шаффофият ва дастрасии мафҳумӣ.

Низоми дахҳола нисбат ба низоми анъанавии панҷхола барои ҳамаи ҷонибҳои манфиатдор (хонандагон, омӯзгорон ва волидайн) фаҳмо ва дастрас аст. Баҳоҳои ин низоми дар як миқёси васеътар қойгир шудаанд, ки ин баҳогузори нисбатан дақиқро таъмин менамояд. Ҳар як баҳо, аз 1 то 10 як сатҳи мушаххаси донишро ифода мекунад. Ин ба омӯзгорон имкон медиҳад, ки байни сатҳҳои гуногуни дониш фарқияти равшан гузоранд, ки дар низоми панҷхола бо баҳоҳои монанди «3» ё «4» пурра ифода намеёфт. Ба ин васила, хонанда ва волидайн метавонанд сатҳи воқеии донишро бо возеҳият дарк кунанд ва барои бехтар кардани он тадбирҳои мувофиқ андешанд.

2. Шаффофият ва бетарафӣ. Яке аз

1. Интеграцияи усулҳои гуногуни баҳодихӣ. Барои арзёбии ҳамаҷонибаи дониш ва маҳорати хонандагон, истифодаи танҳо як намуни баҳогузори, масалан, имтиҳони ниҳойӣ кофӣ нест. Аз ин рӯ, пешниҳод мегардад, ки низоми дахҳола бо усулҳои арзёбии ташаккулдиҳанда (формативӣ) ва арзёбии ҷамъбасти (суммативӣ) муттаҳид карда шавад.

Арзёбии ташаккулдиҳанда ба омӯзгорон имкон медиҳад, ки пешрафти хонандагонро дар давоми тамоми раванди таълим пайгирӣ кунанд. Ин усул баҳогузори ҷориро дарбар мегирад, ки тавассути он омӯзгор метавонад мушкилоти хонандаро саривақт ошкор намуда, ба ӯ барои азхудкунии бехтари мавзӯ кумак расонад. Масалан, баҳоҳо барои иштирок дар дарс, иҷрои супоришҳои хурд ва қорҳои мустақил баҳоҳои ташаккулдиҳанда мебошанд.

Татбиқи низоми бисёрхола: зарурат, бартарӣ ва пешниҳод

Зарурат ва сабабҳои гузариш ба низоми 10-хола

1. Нокифоягии низоми 5-холаи баҳогузори яке аз сабабҳои асосии гузариш ба низоми 10-хола мебошад. Низоми кӯҳна танҳо ҷаҳор баҳоҳо (2, 3, 4, 5) пешниҳод мекард, ки барои арзёбии дақиқ ва ҳамаҷонибаи дониш, малакаи маҳорати хонандагон кофӣ набуд. Ин маҳдудият боиси он мегардид, ки омӯзгорон дар амалия баҳоҳои мобайнро, ба монанди «+4» ё «-3» истифода баранд. Ин гуна баҳоҳо расман эътироф нашуда буданд ва на ҳамеша сатҳи воқеии дониши хонандаро инъикос мекарданд. Дар натиҷа, байни хонандагон, ки баҳои «3» мегирифтанд, фарқияти назаррас вучуд дошт. Яке метавонист, баҳои хуб ба даст овард, аммо ба сабаби ҷанд ҳамаи натиҷаҳои «4» нагирад, дар ҳоле ки дигаре дониши хеле заиф дошта бошад ва ба зӯр баҳои «3» гирад. Низоми 5-хола ин фарқиятҳоро ба назар намегирифт ва шаффофиятро дар раванди баҳогузори коҳиш меод. Гузариш ба низоми 10-хола ин мушкилотро ҳал карда, имкон медиҳад, ки дониш ва кӯшиши хонандагон одилона ва дақиқ арзёбӣ гардад.

2. Тавре ки дар таҳлилҳо ва озмонишҳо мушоҳида шуд, низоми нави 10-холаи баҳогузори омилҳои муҳимме дар таъмини шаффофият ва афзоиши ҳавасмандии хонандагон ба ҳисоб меравад. Дар низоми 5-холаи анъанавӣ муайян кардани сатҳи дониши воқеии хонанда душвор буд, зеро як баҳо (масалан, «4») метавонист дониши мукамал ва ҳам дониши миёнаро дарбар гирад. Ин ҳолат боиси нофаҳмиҳо ва ҳатто норизоияти хонандагону волидайн мегардид. Бо ҷорӣ шудани низоми 10-хола, ҳар як ҳол аз 1 то 10 меъёрҳои дақиқ ва мушаххаси худро дорад. Ин имкон медиҳад, ки омӯзгор дониши хонандаро бо сатҳи баландтарин (10) ё сатҳи миёна (масалан, 6 ё 7) одилона ва бидуни нофаҳмӣ арзёбӣ кунад. Шаффофияти ин низоми дар он зоҳир мегардад, ки хонанда ба таври возеҳ мефаҳмад, ки чаро ба ӯ 8 ҳол дода шудааст, на 9 ва чӣ бояд қард, то ҳол баландтар ба даст орад. Ҳамин шаффофият дар навбати худ боиси афзоиши ҳавасмандии хонандагон мегардад. Хонанда дигар аз «тарси доимӣ» аз баҳои паст ранҷ намекашад, балки имкони воқеии бехтар кардани натиҷаҳои худро мебинад. Масалан, агар хонанда 5 ҳол гирад, ин ба ӯ нишон медиҳад, ки донишаш кофист, аммо барои гирифтани 6 ё 7 ҳол, ки сатҳи «қаноатбахш» ва «хуб» мебошад, бояд бештар кӯшиш кунад. Ин раванд тадриҷан боиси рушди худшиносӣ ва масъулиятшиносии

ёре аз кишварҳои пешрафтаи ҷаҳон муддати тӯлонӣ аст, ки аз низоми баҳогузори бисёрхола (масалан, 10-хола, 12-хола ё 100-хола) истифода мебаранд. Ин низоми имкон медиҳад, ки сатҳи дониши хонандагон дақиқтар ва шаффофтар воқеитар арзёбӣ гардад. Ҳамоҳангсозии низоми баҳогузори бо меъёрҳои байналмилалӣ барои хонандагони тоҷик имкониятҳои навро боз мекунад. Аз ҷумла, вақте ки хатмкунандагони мактабҳои Тоҷикистон меҳоянд таҳсилоти худро дар мактабҳои хориҷӣ идома диҳанд, баҳоҳои онҳо бо низоми байналмилалӣ муқоисашаванда мегарданд. Ин раванд эътирофи ҳуҷҷатҳои таҳсилоти онҳоро осон месозад ва ба онҳо имкон медиҳад, ки дар бозори таҳсилоти ҷаҳонӣ рақобатпазиртар бошанд. Илова бар ин, ҳамоҳангсозӣ ба муассисаҳои таълимии кишвар имкон медиҳад, ки дар лоиҳаҳои байналмилалӣ, барномаҳои таълими донишҷӯ ва ҳамкорҳои илмӣ бо мактабу донишгоҳҳои хориҷӣ ҷаҳлона иштирок кунанд. Тавассути ин низоми сатҳи рушди маорифи Тоҷикистон дар сатҳи байналмилалӣ ба осонӣ арзёбӣ мегардад. Ҳамчунин, ба татбиқи босамари Стратегияи миллии рушди маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон барои даврҳои то соли 2030 мусоидат мекунад.

Тағйирёбии низоми баҳогузори аз панҷхола ба дахҳола дар системаи маорифи Тоҷикистон ба далели бартарихон муҳими он, ки ба баланд бардоштани сифати таҳсилот равона шудаанд, амалӣ гардидааст. Ин низоми, ки дар асоси таҷрибаи байналмилалӣ қоркард шудааст, дорои вижаҳои академии муҳим

бартарихон калидии низоми дахҳола, зиёд шудани сатҳи шаффофияти баҳогузори мебошад. Ин низоми ба омӯзгорон имкон медиҳад, ки арзёбиро дар асоси меъёрҳои мушаххас ва дақиқ амалӣ созанд. Меъёрҳои баҳогузори барои ҳар як фан ва мавзӯ таҳия шуда, баҳогузори аз ақидаҳои шахсӣ ё субъективии омӯзгор ҷудо мекунад. Ин меъёрҳо барои баҳодихии ҷавобҳои шифохӣ, ҳатти, қорҳои амалӣ ва санҷишҳои истифода мешаванд, ки баҳои ниҳойро бо арзёбии объективӣ ва бетарафӣ муайян месозанд. Ин равиш боиси коҳиш ёфтани баҳсо ва эътирозҳо оид ба баҳоҳо мегардад.

3. Стандарти ва муқоисашаванда будан. Низоми дахҳола имконияти стандартизацияи баҳогузори дар саросари муассисаҳои таълимии кишвар фароҳам меорад. Ин маънои онро дорад, ки меъёрҳои баҳодихӣ дар ҳамаи мактабҳо яхела буда, баҳои яхела (масалан, 8) дар ҳамаи муассисаҳо як сатҳи донишро ифода мекунад. Ин муқоисаи дониши хонандагонро дар сатҳи миллии осон мегардонад. Муқоисашавандагӣ на танҳо баҳодихии инфиродӣ хонандагонро дар дохили синф имконпазир месозад, балки барои муайян кардани сатҳи дониши хонандагон дар байни мактабҳои гуногун ва минтақаҳои кишвар низ мусоидат мекунад. Ин омил барои қабули қарорҳои дуруст дар сатҳи сиёсати маориф, таҳияи барномаҳои таълимӣ ва рушди бонизоми системаи маориф аҳамияти калон дорад.

Пешниҳод

Барои баланд бардоштани самаранокии низоми баҳодихии дахҳола қорҳои зеринро анҷом бояд дод:

Арзёбии ҷамъбасти барои муайян кардани сатҳи дониш дар охири як марҳалаи муайяни таълим (масалан, дар охири ҷорак, нимсола ё охири сол) истифода мешавад. Ин баҳогузори натиҷаи ниҳойи омӯзиши хонандаро нишон медиҳад. Ин таркиб имкон медиҳад, ки на танҳо натиҷаи ниҳой, балки тамоми раванди омӯзиш низ баҳогузори шавад.

2. Истифодаи рубрикаҳои баҳодихӣ. Барои коҳиш додани субъективияти омӯзгорон ва баланд бардоштани объективияти баҳогузори, истифодаи рубрикаҳо ё ҷадвалҳои баҳодихии муфассал ҳатмӣ аст. Рубрикаҳо як маҷмӯи меъёрҳои мушаххас мебошанд, ки барои ҳар як намуни қор (масалан, илмӣ, лоиҳа ё муаррифӣ) таҳия карда мешаванд. Дар ин рубрикаҳо барои ҳар як ҳол (аз 1 то 10) тавсифи дақиқ оварда мешавад, ки чӣ гуна дониш ва маҳорат ба он мувофиқат мекунад.

Масалан, барои баҳои «10» дар илмӣ меъёрҳо ҷунин муайян карда мешаванд: «Мазмун пурра ва ҳамаҷониба, ҳамаҷонибаи имлоӣ ва грамматикӣ вучуд надоранд, услуби навишт овоз ва ҷолиб аст». Барои баҳои «6»: «Мазмун нопурра, дорои як ё ду ҳамаҷонибаи имлоӣ, услуб заиф аст».

Ин равиш ба омӯзгорон имкон медиҳад, ки баҳоҳо на аз рӯи эҳсосот, балки дар асоси меъёрҳои дақиқ ва стандартишуда гузоранд.

3. Таълими мунтазами омӯзгорон. Муваффақияти ҳар як низоми нав ба сатҳи омодагии мутахассисони он вобаста аст. Аз ин рӯ, омӯзиши мунтазами омӯзгорон дар мавзӯи баҳодихии дахҳола ва тарзи дурусти истифода бурдани он ба ҳалли мушкилоти зиёд кумак мерасонад. Ин омӯзиш бояд дар шакли семинарҳо, қорҳои бозомӯзӣ ва машваратҳои инфиродӣ доир гашта, ба он равона шавад, ки омӯзгорон:

- мафҳуми асосии низоми дахҳола қор кунанд;
- рубрикаҳои баҳодихиро дуруст таҳия ва татбиқ намоянд;
- усулҳои гуногуни баҳодихӣ (ташаккулдиҳанда ва ҷамъбасти)-ро самаранок истифода баранд.

Шодӣ САҒАРОВ,
президенти Академияи таҳсилоти Тоҷикистон,

Наимҷон АБДУРАШИТОВ,
мудир ишғоли инноватсия ва психологияи Академияи таҳсилоти Тоҷикистон,

Набӣ ҚОДИРОВ,
мутахассиси пешбари ишғоли фанҳои табиатишносӣ ва дақиқи Академияи таҳсилоти Тоҷикистон

НИШАСТИ МАТБУОТӢ

Дар Мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии ноҳияи Файзобод нишаст матбуотӣ доир гардид. Раиси ноҳия Мансур Қаримзода қайд қард, ки дар ноҳия 4 муассисаи таҳсилоти томактабӣ бо фарогирии 552 нафар кӯдак ҷалб қарда шуданд. Инчунин, 69 муассисаи

Бунёди кӯдакистон ва толори варзишӣ

таҳсилоти умумӣ, аз ҷумла, 1 гимназияи хусусӣ ҷаҳлоият доранд, ки дар онҳо 23244 нафар хонанда таҳсил мекунад. Дар мактабҳо 1475 нафар омӯзгор ҷаҳлоият доранд. Дар деҳаи Заркамари Ҷамоати шаҳраки 30-солагии Истиклол сохтмони кӯдакистон ва толори

варзишӣ оғоз гардид, ки дар арафаи ҷашни 35-солагии Истиклоли давлатӣ ба истифода дода мешаванд. Биноҳои мазкур бо иқдоми соҳибқори маҳаллӣ Давлатбек Давлатов бунёд мешаванд.

Ҳокими САҒАР,
ноҳияи Файзобод

Китоби академик Фарҳод Раҳимӣ бо номи «Сафедии суқутшкан аз кӯҳҳои Помир то Созмони Милали Муттаҳид: пирияхҳо, иқлим ва ташаббусҳои Роҳбари ҷаҳонӣ» ба нашр расид.

ТАҲСИЛОТ ВА ЗАМОН

Бо дастгириҳои пайвастаи Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон соҳаи маориф тадриҷан ба марҳалаи нав ворид гардида, шароити таҳсилу омӯзиш барои фаро гирифтани донишҳои замонавӣ фароҳам оварда шуд.

Низоми баҳогузори 10-хола – заминаи асосии ворид гардидан ба меъёрҳои байналмилалӣ таҳсилот

Имрӯз имконот ва шароит барои таҳсил дар ҳамаи зинаҳои таҳсил таъмин гардидааст ва барои ворид гардидан ба таҳсилоти ҳақонӣ аз ҷониби давлат ва Ҳукумат мунтазам тадбирҳои судманд андешида мешавад. Аз ин ҷост, ки сол то сол сатҳи сифати таҳсил дар муассисаҳои таълимӣ баланд гардидаву дастоварди хонандагонӣ тоҷик дар озмуну олимпиадаҳои бонуфузи байналмилалӣ назаррас мебошад.

Бо рушди технологияи муосир ва ҷорӣ гардидани навгонҳои таълим дар ҳақонӣ муосир, соҳаи маорифи кишвар низ ислохоти бомаром пайдо мекунад. Ҳадафи ислохот аз он иборат аст, ки хонандагон, аз як тараф, ҳамқадами замон бошанд, аз ҷониби дигар, донишҳои муосирро зуд азхуд намоянд. Ба ин мазмун, чандест, ки Вазорати маориф ва илм таҷдиди назар намудани мазмуни таҳсилот ва баҳоиди ба натиҷаҳои таълим ва омӯзишро дар шароити татбиқи муносибати босалоҳият ва гузаштан ба низоми баҳогузори 10-хола устуворона идома дода истодааст. Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон зимни суханронияшон дар Рӯзи дониш ва Дарси сулҳ дар Донишгоҳи давлатии тиббии Хатлон (01.09.2022) дар бораи зарурати гузариш ба низоми баҳоиди бисёрхола чунин пешниҳод карданд: «Бо мақсади ворид шудан ба фазои ягонаи таҳсилоти ҳақонӣ, муайян намудани сатҳи воқеии дониши хонандагон, ҳавасмандгардонӣ ва омода намудани онҳо дар зинаҳои минбаъдаи таҳсилоти вақти он расидааст, ки дар муассисаҳои таҳсилоти умумӣ низоми бисёрхолаи баҳогузори ҷорӣ карда шавад».

Мусаллам аст, ки чараёни ислохоти низоми таҳсилот дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, ҷорӣ намудани баҳогузори бисёрхола бо мақсади мутобиқ сохтани низоми арзёбии дониши хонандагон ба меъёрҳои таҳсилоти байналмилалӣ ба шумор меравад. Дар ин замина, Вазорати маориф ва илм ҷумҳурӣ, зерсохторҳои он, олимон, коршиносон ва омӯзгорон афзалиятҳои гузариш ба низоми бисёрхолаи баҳогузори 5-хола чунин арзёбӣ кардаанд:

– дар раванди арзёбӣ аз рӯйи низоми баҳогузори 5-хола омӯзгор танҳо аз ҷор баҳо – «2» (ғайриканоатбахш), «3» (миёна), «4» (хуб), «5» (аъло) истифода бурда, ба баҳои «1» эътибор намедихад, ки ин омил боиси воқеӣ набудани баҳо ба дониши хонанда гардидааст;

– дар бисёр ҳолатҳо ба ҳаҷми муайяни дониши хонанда як омӯзгор баҳои «3», омӯзгори дигар баҳои «4» мегузорад ё баръакс. Баҳогузори дар чунин вазъият на ба ҷор низоми ва меъёрҳои арзёбӣ, балки бештар ба ҳолати равоӣ вобастагӣ пайдо мекунад;

– супоришҳое, ки аз тарафи хонанда иҷро карда мешаванд, аз ҳамдигар фарқ доранд, вале ин фарқро дар низоми 5-хола инъикос намудан ғайримумкин аст. Масалан, агар 8 хонанда аз 30 нафар баҳои «5» гиранд, муайян кардани ҷавоби бештарин имкон надорад;

– ба арзёбӣҳои ташхисӣ, ташаккулдиҳанда ва ҷамъбасти дар сатҳи синф таваҷҷуҳи зарурӣ зоҳир карда намешавад.

Дастовардҳои таълимии хонандагон аз рӯйи ҷадвали ифодаи рақамии низоми баҳогузори 10-хола ва меъёрҳои (ҷаҳордараҷаӣ)-и арзёбии сатҳи дониш, малака ва маҳорати хонандагон баҳогузори карда мешаванд. Дараҷаи паст ҳоли (баҳо)-и 1-ро дар бар мегирад, ки ба хонанда аз рӯйи азхудкунии маводи назариявӣ ва татбиқи амалии он дар ҳаҷми

пасттарин ҳам таъмин карда нашудааст, гузошта мешавад. Дараҷаи ғайриканоатбахш – баҳои 2 ба хонандае гузошта мешавад, ки азхудкунии маводи назариявӣ ва татбиқи амалии онро дар сатҳи паст нишон дода, ба ҳаҳоҳои ҷиддӣ ва ҷузъии зиёд роҳ медиҳад. Дараҷаи нокифоя – баҳо (ҳол)-и 3 мебошад, ки дар он хонанда маводи назариявӣ ва амалии таълимиро бо кумаки омӯзгор дар ҳаҷми нокифоя аз худ мекунад, вале дар амал онҳоро татбиқ карда наметавонад. Дараҷаи

миёна – баҳо (ҳол)-и 4 ба хонандае гузошта мешавад, ки мазмуни қисмҳои матн, қоидаҳо, таърифҳо, формулаҳо, қонунҳо ва ғайраро қамтар аз ҳадди ақали талаботи барномаи таълим аз худ мекунад;

– хусусиятҳои маводи омӯхташударо пай дар пай баён мекунад...

Ҳамин тавр, баҳои (ҳол)-и 10 ба он хонандае гузошта мешавад, ки азхудкунии маводи назариявӣ ва татбиқи амалии онро бештар аз талаботи барномаи таълим намоиш медиҳад:

– дар раванди омӯзиш фикру идеяҳои дурустро пешниҳод мекунад ва тавассути муқоиса, таҳлил, ҳулоса ва қабули қарорҳои дуруст мушкилоти иҷроӣ супоришро дар вазъияти маъмул ва ғайримаъмул пурра бартараф месозад.

– малақаҳои эҷодӣ, таҳлилий, таҳқиқотӣ ва иртиботӣ худро рушд медиҳад, ба ягон ҳато роҳ намедихад, аз адабиёти иловагӣ васеъ истифода мебарад.

Аз ин рӯ, Вазорати маориф ва илм Ҷумҳурии Тоҷикистон раванди гузаштан ба низоми 10-холаи баҳогузори тавассути гуруҳҳои корӣ дар 140 муассисаи таълимӣ роҳандозӣ намуда, аз ҷониби мутахассисони соҳа ба таври амик мавриди таҳқиқ ва таҳлилу омӯзиш қарор додааст.

Дар «Дастурамал оид ба озмоиши низоми баҳогузори 10-хола ва меъёрҳои арзёбии дониш, малака ва маҳорати хонандагонӣ муассисаҳои таҳсилоти умумии Ҷумҳурии Тоҷикистон (с. 2023)» оварда шудааст, ки натиҷаи арзёбии ҷамъбасти низои дар журналҳои синфӣ тибқи тартиби муқарраргардида ҳамчун баҳои ҷамъбасти нисола, солона ва аттестатсия қайд карда мешавад. Баҳогузори ба дониш, малака, маҳорат ва рафтори хонандагонӣ дар шакли рақамии (1,2,3,4,5,6,7,8,9,10) гузошта мешавад. Дар рӯзномаю дафтари кории хонанда баҳогузори дар шакли рақамӣ ва дар қавс ба таври ҳаттӣ гузошта мешавад: 10 (аъло), 9 (оли), 8 (хубтар), 7 (хуб), 6 (қофӣ), 5 (қаноатбахш), 4 (қам), 3 (нокифоя), 2 (паст), 1 (пасттар).

Маълум аст, ки соҳаи маориф ҳамвора рушду тақомул ёфта, навгонҳои зиёд дар ин самт ба вучуд меояд. Аз ин рӯ, низоми баҳогузори 10-хола имкон медиҳад, ки низоми маорифи мо ба меъёрҳои байналмилалӣ таҳсилот мутобиқ гардад ва ҳангоми баҳогузори шаффофият риоя шавад. Дар илми педагогика ва психология муайян шудааст, ки арзёбии дурусту ҳолисонаи дониши хонанда ба ӯ таъсири руҳию равоӣ мегузорад. Низоми баҳогузори 10-хола имкон медиҳад, ки ба ҳар як хонанда баҳо ба таври воқеӣ гузошта шавад, ки ин омил шавқу рағбати онҳоро ба омӯзиш ва азхуд намудани муҳтавою ғояи китобу дастур ва барномаи таълимӣ зиёд мегардонад.

Дарвоқеъ, гузаштан ба низоми баҳогузори 10-хола дар заминаи «Стратегияи миллии рушди маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон то соли 2020», «Стратегияи миллии рушди маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон то соли 2030» ва қарори мушовараи Вазорати маориф ва илм Ҷумҳурии Тоҷикистон «Оид ба тасдиқи «Дастурамали меъёрҳои 10-холаи баҳогузори ба дониш, малака ва маҳорати хонандагон» роҳандозӣ мешавад. Бинобар ин, гузаштан ба низоми баҳогузори 10-хола қадами устувор дар масъалаи пешрафти бомароми соҳаи маориф ба ҳисоб рафта, омилҳои муҳим ҷиҳати ворид гардидан ба меъёрҳои байналмилалӣ таҳсилот мебошад.

Ҳуриед ДАВЛАТАЛИЗОДА,
сардори Маркази матбуоти
Вазорати маориф ва илм

АҲАМИЯТИ АРЗЁБИИ
10-ХОЛА ДАР ЗАМОНИ МУОСИР

Дарс шакли маъмули гирифтани дониш, малака ва маҳоратҳо барои хонандагон буда, ба рушди салоҳиятҳои касбии хонандагон мусоидат мекунад. Дониш, малака ва маҳорати хонандагон танҳо ба воситаи арзёбии омӯзгорон муайян мегардад. Арзёбӣ қисми муҳими дарс буда, аз омӯзгорон маҳоратҳои баланди касбӣ ва тахассуси талаб мекунад. Арзёбии нодуруст дар таълими фан аз ҷониби омӯзгор рушди минбаъдаи фаъолияти хонандагонро қохӣш дода, боиси қам гардидани шавқу ҳаваси хонандагон ба фанни таълимӣ мегардад.

Боиси зикр аст, ки баҳо додан ба дониши хонандагон яке аз масъалаҳои мураккаби педагогӣ маҳсуб ёфта, аксари омӯзгорон дар ин масъала душворӣ мекашанд ва на ҳама вақт ба хонандагон баҳои воқеӣ ва арзандаро дода метавонанд. Дар баробари ин, қам ба мушоҳида мерасад, ки ба баҳои гузоштаи омӯзгорон падару модарон ва ё хонандагон норизоӣ ё эътироз намоянд. Дар ин замина, баҳогузори хонандагон аз рӯйи низоми 5-бала, ки аз соли 1944 инҷониб истифода мешавад, мавқеи хонандагонро дар байни гуруҳи дигари хонандагон, ки баҳои 4 ё 5 мегиранд, муайян карда наметавонад.

Арзёбӣ муайян намудани мавқеи хонандагон дар синф буда, омӯзгор ба воситаи он муайян мекунад, ки шогирдонӣ ӯ то қадом андоза ба дониш мусаллаҳ шудаанд. Ин омил хонандагонро вазифадор менамояд, ки ба донишандӯзӣ аҳамияти ҷиддӣ дода, мунтазам саъйю қӯиш намоянд, ки беш аз пеш дониши худро афзун намоянд.

Ба андешаи инҷониб, нақши баҳо ба рушди зехнии хонандагон ва баланд намудани дониши хонандагон мусоидат намуда, ҳамчун воситаи муҳими тарбия ба ҳисоб меравад. Агар муносибати байни омӯзгорон бо хонандагон самимӣ ва дар сатҳи зарурӣ қарор гирад, омӯзгор байни шогирдон эътибори баландро соҳиб мешавад. Ҳамчунин, арзёбӣ воситаи муҳими ҳавасмандгардонии хонандагон ба шумор меравад ва мутаассифона, на дар ҳама вақту ҳолат мазмуни он риоя карда мешавад.

Дар кишварҳои дунё шаклҳои гуногуни арзёбӣ ва баҳогузори мавҷуд аст. Дар аксари кишварҳо бо рушди замони муосир воситаҳои баҳогузори иваз шуда, вобаста ба дониш, малака ва маҳорати хонандагон воситаҳои гуногун ба миён меояд.

Таби сохҳои охир масъалаи гузаштан ба навъҳои гуногуни арзёбӣ, маҳсусан, дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ ба мадди назар барномадааст. Хурсандиовар аст, ки дар муассисаҳои лоиҳавии озмоишии Ҷумҳурии Тоҷикистон низоми 10-хола ба роҳ монда шудааст. Амалишавии меъёри баҳогузори 10-хола ба дониш, малака ва маҳорати хонандагонӣ синфҳои 2 ва 5 дар муассисаҳои таҳсилоти умумии озмоишӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бо дастури бевоситаи Вазорати маориф ва илм Ҷумҳурии Тоҷикистон ва шарикони рушд дар 140 муассисаи таълимӣ амалӣ гардида истодааст.

Низоми баҳогузори 10-хола қадами муҳим дар роҳи ҳамоҳангсозии таҳсилоти Тоҷикистон бо стандартҳои ҳақонӣ аст. Ин низоми имкон медиҳад, ки дониш, малака ва маҳорати хонандагон бо дақиқии бештар арзёбӣ шавад. Ин низоми ба бедор кардани шавқу рағбати хонандагон, муайян намудани сатҳи воқеии дониш ва рушди салоҳиятнокии онҳо мусоидат мекунад.

Илова бар ин, низоми 10-хола ба падару модарон имкон медиҳад, ки фаъолияти таълимии фарзандонашонро назорат кунанд ва дар ҷамъбасти баҳои омӯзгорон барои бештар намудани натиҷаҳои таълим сахм гузоранд. Низоми мазкур, инчунин, бо «Стратегияи миллии рушди маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030» мувофиқ буда, ба ворид шудан ба фазои ягонаи таҳсилоти ҳақонӣ мусоидат мекунад.

Мавриди зикр аст, ки дар ҳаҷми баҳогузори 5-хола нишонаҳои низоми 10-хола баръало эҳсос мегардид. Дар низоми 10-холаи баҳогузори хонандагон мавқеи худро аз ҷиҳати дониш, малака ва маҳорат дар миёни ҳамсинфнашон муайян карда метавонанд. Бешак, низоми 10-холаи баҳогузори тақозои замон буда, барои шаффофона арзёбӣ намудани дониши хонандагон нақши асосӣ мебозад.

Омӯзгорони муассисаҳои лоиҳавиро зарур аст, ки талаботи меъёри баҳогузори 10-холоро ба таври муқаммал дар раванди таълим истифода намоянд. Зимни семинари омӯзишӣ барои омӯзгорону мушовирони шувбаи маорифи шаҳру ноҳияҳои минтақаи Қӯлоб маълум шуд, ки бархе аз омӯзгорон аз амалишавии низоми 10-хола ҳарос доранд. Бояд гуфт, ки шакли баҳогузори 10-хола аз низоми 5-хола фарқи қалоне надорад. Ҳангоми гузаштан ба баҳогузори 10-хола аксари вижаҳои баҳогузори 5-хола боқӣ мондааст. Масалан, дар дафтари синфӣ баҳои хонандагон дар шакли рақамӣ (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10) гузошта мешавад. Дафтари синфӣ барои муассисаҳои лоиҳавӣ дар шакли намуна дастрас карда шудааст, ки аллақай тамоми омӯзгорони муассисаҳои лоиҳавӣ аз он истифода бурда истодаанд.

Ҷизи дигаре, ки бояд омӯзгорони муассисаҳои озмоишӣ донанд, мисли пештара дар рӯзномаю дафтари кории хонандагон ба таври зерин: 10 (аъло), 9 (оли), 8 (хубтар), 7 (хуб), 6 (қаноатбахш), 5 (қофӣ), 4 (қам), 3 (нокифоя), 2 (паст), 1 (пасттар) гузошта мешавад.

Баҳогузори ба рафтори хонандагон ба таври зайл гузошта мешавад: намунавӣ, хуб, қаноатбахш ва ғайриканоатбахш. Меъёри баҳогузори ба рафтори хонандагон дар асоси одоби ахлоқ, эҳтиром, тарбия, иштирок ба қорҳои синфӣ беруназсинфӣ ва ҷамъиятӣ ба эътибор гирифта мешавад.

Мо дониши хонандагонро дар шаклҳои гуногун арзёбӣ ба натиҷагирӣ мекунем, ки яке аз навиҳои онҳо гирифтани тест мебошад. Саволномаи тестӣ дар се шакл – пӯишида 1 ҳол, қушода 2 ҳол ва мувофиқат 4 ҳол гузошта шуда, бо вариантҳои гуногун таҳия ва пешниҳоди хонандагон карда мешавад. Барои фанҳои гуманитарӣ барои 1 савол аз 1 то 1,5 дақиқа ва барои фанҳои табиӣ-риёзӣ аз 2 то 3 дақиқа вақт қудо карда мешавад.

Ҳамин тариқ, арзёбии дониши хонандагон аз ҳама марҳилаи масъулиятнок ва мушкили қисмати дарс маҳсуб ёфта, барои фаҳмидани он, ки то чӣ андоза саволҳои таҳияшуда бомуваффақият буданд, оё ба воситаи онҳо мавзӯи пурра ҳалли худро ёфт ё не ва дар асоси воқеӣ баҳо гузоштан ба дониши хонандагон аз ҳар як омӯзгор маҳорати баландро талаб менамояд.

Меҳринисо ШУКУРОВА,
омӯзгори синфҳои ибтидоии МТМУ №31-и ноҳияи Восеъ

ИФТИХОР

Осори Закариёи Розиро муҳаққиқон, аз ҷумла, Абурайҳони Берунӣ 184 мучаллад, Ибни Абӣ Усайбия 238 адад ва устоди Донишгоҳи Техрон, доктор Маҳмуди Начмободӣ 271 адад баршумурдаанд. Абурайҳони Берунӣ бар мабнӯи мавзӯ ва мазомини ихтисосӣ, осори Розиро бад-ин тартиб тақсимбандӣ кардааст: 56 китоб дар тиб, 33 китоб дар табиӣёт, 7 китоб дар мантиқ, 10 китоб дар риёзӣ-ту нучум, 7 китоб дар тафсиру талхису ихтисори кутуби фалсафӣ ё тиббии дигарон, 17 китоб дар улуми фалсафӣ ва тахминӣ, 6 китоб дар мофавқуттабиа, 14 китоб дар илоҳиёт, 22 китоб дар кимия, 2 китоб дар қуфрийёт, 10 китоб дар фунуни мухталифа (ниг.: Муҳаққиқ, Меҳдӣ. Файласуфи Рай. – Техрон, 1352 (1974). – С. 54-55).

Муҳаққиқон дар илми тиб ва пизишкӣ моҳиру тавонманд будани Розиро ишора намудаанд. Мавсуф дар илми тиб ба дараҷае боло рафтааст, ки нуфузу эътибораш на танҳо дар Шарқ, балки дар Ғарб ҳам қобили мулоҳиза будааст. Дар муассисоти тиббии ғарбӣ аз рӯйи таълифоти беназири Розӣ то асри 17 таълим дода мешудааст, то ҷое, ки дар ҷаҳони илмӣ ғарбӣ ба унвони Разес ва Абу Батер машҳур будааст (7,40). Дар баробари Ибни Сино, дар тибби назариявӣ амалӣ бузургтарин чеҳраи дигар Муҳаммад ибни Закариёи Розӣ буд, ки ба унвони шучоътарин ташхисгар ва ҷарроҳи замон муаррифӣ гардидааст. Дар баробари ин, Розӣ ба унвони поягузори илми шимӣ (кимия)-и навин муаррифӣ шуда, пизишкиро ба ҳадди камол расонида, дар фалсафа тарҳҳои навине ҷо додааст (ниг.: Муинзода, Хушанг. Розӣ – ситораи дуррахшони осмони фарҳангу тамаддуни башарӣ-манбаи электронӣ: www.moinzadeh.com).

Закариёи Розӣ дар боби тиб зиёда аз 60 асар таълиф кардааст, ки муҳимтарини онҳо «Китобу-л-хавӣ» ва «Китобу-т-тибб-ил-мансурӣ» (ибора аз 10 ҷилд) буда, тамоми илмҳои тиббии асри замонро фаро гирифта, осори мазкур дар рушди минбаъдаи илми пизишкӣ дармонгарии кишварҳои Шарқи мусулмонӣ таъсири калон расонидаанд. Ин асарҳо дар асри XII ба забони лотинӣ тарҷума шуда, тайн чандин аср барои табии Ғарб минҳайси дастур-рахнамои аввалияи ихтисосӣ хидмат кардаанд. Ғайр аз ин, Закариёи Розӣ дар асарҳои «Ат-тиб-ул-мулукӣ» ва «Тиббу-л-фуқаро» масъалаи дар-

монгарии фардиро матраҳ карда, роҳҳои раҳӣ аз бемориҳоро мушаххас намудааст. Мавсуф дар «Тиббу-л-фуқаро», ки барои авом навишта шудааст, бемориҳои мутадовил, роҳ ва воситаҳои роҳати дар шаронти манзилӣ (хонагӣ) пешгирӣ ва табобат кардани онҳоро нишон додааст. Меҳдии Муҳаққиқ дар бахши кутуби фалсафия ва тахминия аз таълифоти Розӣ муфассал ёдовар мешавад (ниг.: Меҳдии Муҳаққиқ, Файласуфи Рай. – Техрон, 1352 (1974). – С. 102-117).

Чун масъалаи мавриди назари мо шахсияти илмӣ ва мавқеияти фалсафии Розист, ногузир ба мавзӯи асосӣ мебардорем. Дар таълифоти Меҳдии Муҳаққиқ сари китоби «Сирати фалсафӣ»-и Розӣ, ки аз ҷумлаи таълифоти арзишманди Файласуф аст, тамаркуз шудааст (ниг.: Муҳаққиқ, Меҳдӣ. Файласуфи Рай. – Техрон, 1352 (1974). – С. 211-234). Дар ин бахш аз китоб, ки мавриди бахши мо қарор мегирад, бар он таваҷҷуҳ мешавад, ки Розӣ дар «Тибби руҳонӣ»-и худ ҳам гоҳ-гоҳе аз сабуку шева ва равиши зиндагӣро афкори Файласуфон ёд кардааст. Махсусан, дар заминаи равиши фикрӣ ва шеваи зиндагии фалсафии худ китоби ҷудогонae тахти унвони «Сирати фалсафӣ» эҷод кардааст.

Чуёнату ҷасорати фалсафии Розӣ ба дараҷае будааст, ки осори Файласуфону донишмандони мутақаддиму мутааххирро мавриди нақду барқарӣ қарор дода, мавқею назароти инфиродияшро бар мабнӯи далелу бурҳони мантиқӣ арз доштааст. Махсусан, дар радди андешаҳои хушкӣ асримиёнагӣ ва умуман, афкори зидду нақизи

Мероси илмию фарҳангии Закариёи Розӣ

замонӣ саҳткӯш буда, дар садри ҷараёни инқилоби фикрӣ ва ҷадалиёти асримиёнагӣ қарор гирифтааст. Сиёсатшинос ва муҳаққиқи маъруфи амрикоӣ Фредерик Старр аз ҷунбишҳои фалсафии асримиёнагӣ дар Осиёи Марказӣ ёд оварда, бар он таъкид мекунад, ки дар баробари рушди илмҳои нақлиёти динӣ, улуми ҷададӣ инкишоф ёфта, шахсиятҳои варзидае мисли Ҳивии Балхӣ, Ибни Ровандӣ ва Закариёи Розӣ ба майдони илму ҷадали Осиёи Марказӣ ворид гардиданд, ки ба сифати шаққокони ҷадали дар баробари хушкандешии динию мазҳабӣ мардонавор воистода буданд (ниг.: Фредерик, С. Старр. Маърифати гумшуда. Асри Тиллоии Осиёи Марказӣ аз истилои араб то Темурланг. – Душанбе: «ЭР-граф», 2016. – С. 53).

Ба назари муҳаққиқон, нақди адёну мазоҳиб ва шеваи интиқоди фикру ақидаи қадимиёну асримиёнагӣ дар робита бо дину мазоҳиб ва хурофатароканиҳои саросарии замонӣ, ки дар қолиби андешаи илҳодӣ дар имтидоди асри севуми ҳиҷрӣ дар қаламрави Шарқи мусулмонӣ русуҳ карда буд, қабл аз ҳама, бо исми Закариёи Розӣю Ибни Ровандӣ тавъам будааст (ниг.: <https://fa.wikinoo.org/wiki/لئاسر>). Муҳаққиқон бо тақия ба ду китоби Розӣ – «Нақз-ул-адён» ва «Махориқ-ул-анбиё» андеша ва дидгоҳҳои фалсафии ўро дар заминаи интиқодоти хурофаҳои адёну мазоҳиби минтақавию башарӣ ироа доштаанд. Бахусус, ҷасорати фикрию эҷодӣ ва фардии Розӣ дар ростои интиқоди хурофаҳои динӣ-мазҳабӣ ва куллан, омӯзаҳои хурофии замонӣ, ки ҷомеахоро ба гирудороти ақидатию бархурдҳои ҳамагонӣ мекашониданд, сазовори таҳсину офарин аст. Дар китоби «Нақз-ул-адён» Розӣ бар он иддао мекунад, ки ҷун ҳамаи афроди башар мусовианд, пас, паёмбарон наметавонанд баргаришту маъийят бар онҳо дошта бошанд. Муъҷизоти паёмбарон фиреб ва ё аз афсонаҳои пешиниён аст, таолими мазоҳиб

хилофи ҳақиқат аст, мазоҳиб, яке аз иллати ҷангҳое аст, ки башарро ба нестӣ мекашад. Бар илова, мазоҳиб душмани тафаккури фалсафӣ ва таҳқиқ ҳастанд (ниг.: Ровандӣ, Муртазо. Таърихи иҷтимоии Ирон. – Ҷилди 10. Чопи дувум. – Техрон: Интишороти Нигоҳ, 1382. – С. 133-134). Муҳимтар аз ҳама, дар китоби «Махориқ-ул-фалосифа» Розӣ бар тамоми адёну мазоҳиби башарӣ нақд кардааст ва бар мабнӯи ақлу мантиқ онҳоро мавриди интиқоди илмию фалсафӣ қарор додааст (ниг.: <https://www.islamquest.net/fa/archive/fa52964>). Ҷарҷанд ки дар баробари нақди Розӣ аз адёну мазоҳиб Абухотами Розӣ, Носири Хусрав ва амсоли онҳо барин муҳаққиқони исломӣ изҳороти мавқеъгириҳои Файласуфиро зерӣ суол бурдаанд, ба ҳеҷ ваҷҳ, натавонистаанд руҳи интиқодгарӣ ва ҷуръатмандиро, ки тавассути Розӣ дар минтақа буруз карда буд, батамом шикастанд.

Дар бахши ахирии матолиби «Сирати фалсафӣ» Розӣ худро бо Сукрот – пири фалосифа ва Файласуфони қадимӣ муқоиса мекунад ва гуфту-гузори пешиниёну мутааххирро дар заминаи шинохти ин Файласуфи ҷунонӣ матраҳ месозад. Аз ҷумла, Розӣ дар мавриди Сукрот, ки ба унвони сархати ҳақимони саршини ҷунонӣ талаққӣ шудааст, изҳори назар карда, меғӯяд, ки дар ибтидои қор Сукрот ба зухду ғушанишинӣ ва дур аз наъмоти дунявӣ ба сар бурда, ҳангоми ба сатҳи камолоти эҷодӣ расидан, ҷисму равони худро дар ҳадди адл (баробарӣ) қарор додааст (ниг.: Меҳдии Муҳаққиқ, Файласуфи Рай. – Техрон, 1352 (1974). – С. 229-230).

Розӣ дар заминаи таърифи илми фалсафа бар он таъкид меварзад, ки «фалсафа ташаббуҳ ба худованд ба андозаи тавоноии одамай аст» ва ин таъриф аз машхуртарин таърифи фалсафа аст, ки дар манқулооти ҷунониён ва ахбори мусулмонон дида мешавад (ниг.: Меҳдии Муҳаққиқ, Файласуфи Рай. – Техрон, 1352 (1974). – С. 231). Мунтаҳо,

Розӣ мекушад, ки худро аз ҷиҳати илму амал минҳайси Файласуфи воқеӣ муаррифӣ кунад. Бад-ин ҷиҳат, ў аз муҳимтарин китобҳои худ дар риштаи фалсафа, тиб, нучум ва ҳандаса ёдовар шуда, аз навиштани зиёда аз дусад асару мақолат болида, иддао мекунад, ки илми риёзиро ба андозаи зарурат ва то ҳудуди нисбӣ азхуд карда, зарур надонистааст, ки аз ин беш худро заҳмат диҳад, мисли ин ки нафаре мавсум ба Файласуф ба ҳандаса иштиғол варзида, умри худро табоҳу нобуд сохтааст.

Ў рисолаҳое ҳам тахти унвони «Фи азл мин иштиғол биғузул-ул ҳандаса мин ал-мавсумин билфалсафа» доштааст, ки дар китоби «Сирати фалсафӣ» бад-он ишора кардааст (ниг.: Меҳдии Муҳаққиқ, Файласуфи Рай. – Техрон, 1352 (1974). – С. 232). Баъзе мавқеъгириҳои Розӣ ба Абурайҳони Берунӣ хуш наомадааст ва ў ба мавқеияти Розӣ дар ростои фузулӣ дар улуми ҳандасӣ пардохта, Файласуфи Райро бар он интиқод кардааст, ки ба маънои вожаи «фузул», ки зиёдат бар кифоят аст, сарфаҳм нафтааст. Аммо он чи ки Розӣ ба унвони намуна аз сатҳи фарогии донишхояш дар заминаи улуми риёзӣю ҳандасӣ ироа намудааст, ҷасорати эҷодӣ ва дидгоҳи илмӣ ўро дар қиблаи масоили илмӣ замонӣ ва фарогии иттилооти илмӣ ба намоиш мегузорад.

Нозим НУРЗОДА,
корманди Академияи илмҳои Тоҷикистон

НИШАСТИ МАТБУОТӢ

Дар Мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии ноҳияи Рӯдакӣ бо ҳузури рӯзманигорон нишастии матбуотӣ баргузор гардид. Раиси ноҳия

Абдуғаффор Ҳикматуллозода оид ба натиҷаҳои рушди соҳаҳои иҷтимоию иқтисодии ноҳия, аз ҷумла, соҳаи маориф дар нимсолаи якуми

Вусъати сохтмони муассисаҳои томактабӣ

соли ҷорӣ иттилоъ дод. Зикр гардид, ки дар ноҳия 144 муассисаи таҳсилоти умумӣ фаъолият менамояд, ки аз онҳо 123 муассисаи таҳсилоти миёнаи умумӣ, аз ҷумла, ду гимназия, як литсей, низдаҳ муассисаи таҳсилоти умумии асосӣ, ду мактаб-интернати ҷумҳуриявӣ ва се муассисаи таҳсилоти умумии ибтидоӣ мебошад. Дар муассисаҳои таълимӣ, дар маҷмӯъ, 112600 нафар хонанда ба таълим фаро гирифта шудаанд, ки ба онҳо 4612 омӯзгор таълим медиҳанд.

Дар 16 муассисаи томактабӣ 2788 нафар кӯдак таҳсил менамоянд. Дар баробари

ин, дар ҷамоатҳои шаҳраку деҳоти ноҳия се муассисаи томактабӣ бунёд шудааст, ки тибқи нақша фаъолияти онҳо дар соли нави таҳсил оғоз хоҳад гардид. Сохтмони се муассисаи томактабии дигар барои ҷафсад кӯдак идора дошта, он дар нимаи дуюми соли 2026 ба истифода дода хоҳад шуд. Дар умум, сохтмони 37 муассисаи томактабӣ ба нақша гирифта шудааст, ки марҳала ба марҳала сохтаву ба истифода дода хоҳанд шуд.

Рӯзманигорон атрофи дигар мавзӯҳои вобаста ба ғамхорӣ дар ҳаққи омӯзгорон, сохтмони мактабҳо, иштироки хонандагони муассисаҳои

таълимӣ, вазъияти кадрҳои педагогӣ, марказҳои инкишофи кӯдак ва монанди ин таваҷҷуҳ зоҳир намуданд. Бино ба иттилои раиси ноҳия, барои 30 нафар омӯзгор сохтмони манзилҳои истиқоматӣ идора дорад, ки то саршавии соли нави таҳсил ба омӯзгорони эҳтиҷманд супорида мешавад. Имрӯз ноҳия ба 217 нафар омӯзгор эҳтиҷ дорад ва ин масъала низ то оғози соли нави таҳсил дар ҳамкорӣ бо муассисаҳои таҳсилоти риштаи омӯзгорони кишвар ҳалли худро хоҳад ёфт.

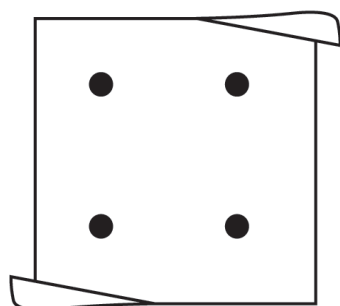
Ҳотами ҲОМИД,
«Омӯзгор»

Дар корхонаҳои саноатии шаҳри Турсунзода 96 номгӯй маҳсулоти саноатӣ истеҳсол карда мешавад.

ҲАЛЛИ МАСЪАЛАҲО ДОИР БА ОЛИМПИАДА

(Идома аз шумораҳои гузашта)

Машғулияти сином (синфҳои 5-7)

Расми 1

дори 4 ҷоҳ ва шакли секунҷаи мунтазам (расми 2) доштара тавре ба қитъаҳои тақсим кардан лозим аст, ки онҳо аз рӯйи шакл якхела, аз рӯйи масоҳат баробар буда, ҳар яки онҳо яқтоӣ ҷоҳ дошта бошад. Ин корро чӣ гуна иҷро кардан мумкин аст?

477. Чӣ ҳел росткунҷаи додашударо ба ду қисмҳо тоза буридан мумкин аст, ки аз онҳо фигураҳои зеринро сохтан мумкин бошад:

1) секунҷа; 2) параллелограмм; 3) трапетсия.

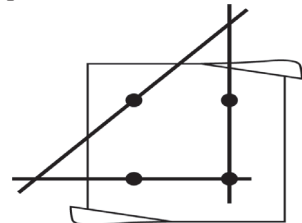
478. Панҷ вараки квадратшакли баробарандозро ба қисмҳо буред, ки аз онҳо як вараки калони квадратӣ сохта шавад.

479. Вараки квадратшаклро ҷунон ба се қисм буред, ки аз онҳо секунҷаи кундкунҷа сохта шавад.

Ҳалли масъалаҳо ва нишондоди онҳо

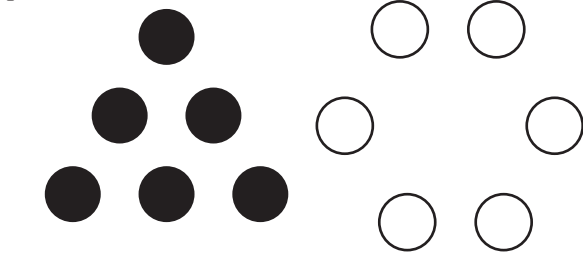
474. Ба фигураи дар расми 3 тасвиршуда нигаред.

ред.

Расми 3

475. Ба фигураи дар расми 4 тасвиршуда нигаред.

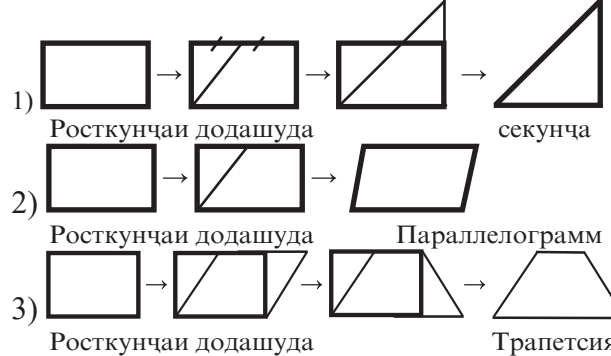

Расми 4

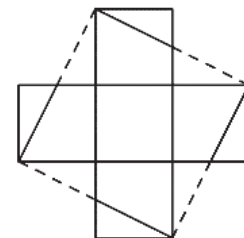
476. Нуқтаҳои миёнаи ҳар як паҳлуи секунҷаи мунтазамро ёфта, ҳар як паҳлуро ба ду қисми баробар тақсим карда, нуқтаи миёнаи онҳоро бо хатҳои рост пайваст мекунем. Секунҷаҳои ҳосилшуда, се секунҷаи мунтазами хурди $\triangle AMP$, $\triangle MBN$, $\triangle NPC$ мебошанд (ба расми 5 нигаред).

Тарзи мазкур яке аз роҳҳои имконпазири иҷрои масъалаи матлуб мебошад.

477.

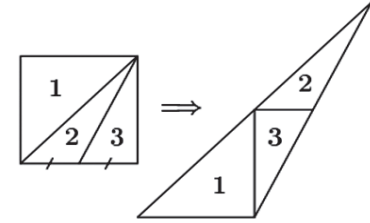

478. Ба фигураи дар расми 6 тасвиршуда нигаред.

Расми 6

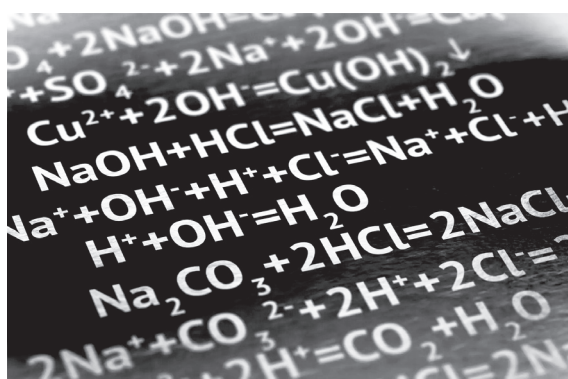
479. Ба фигураи дар расми 7 тасвиршуда нигаред.

Расми 7

Мамадҷон МАҲКАМОВ,
профессори кафедраи методикаи таълими математикаи ДДОТ ба номи Садриддин Айни

Масъалаҳои химиявӣ

(Идома аз шумораҳои гузашта)

54. Барои ҳосил кардани 11,2 литр оксиди карбон (IV) (ш.м.) дар реаксия бо карбонати натрий чанд грамм кислотаи сулфат лозим аст?

Ҳал: Реаксияи баҳамтаъсирии карбонати натрийро бо кислотаи сулфат менависем ва массаи онро ҳисоб менамоем:

$$\begin{aligned} & \text{хг} \quad \text{-----} \quad 11,2\text{л} \\ & \text{Na}_2\text{CO}_3 + \text{H}_2\text{SO}_4 \rightarrow \text{Na}_2\text{SO}_4 + \text{H}_2\text{O} + \text{CO}_2 \\ & \rightarrow x = \frac{11,2 \cdot 98}{22,4} = 49 \text{ г} \\ & 98 \text{ г} \quad \text{-----} \quad 22,4\text{л} \end{aligned}$$

Ҷавоб: 49 г

55. Массаи (бо грамм) оксигени бо мис ба реаксия дохилшударо ҳисоб кунед, ки дар натиҷа 80 грамм оксиди мис (II) ҳосил шуд.

Ҳал: Реаксияи пайвастшавии мисро бо оксиген менависем ва массаи оксигенро ҳисоб мекунем:

$$\begin{aligned} & \text{хг} \quad \text{-----} \quad 80\text{г} \\ & 2\text{Cu} + \text{O}_2 \rightarrow 2\text{CuO} \quad x = \frac{80 \cdot 32}{160} = 16 \end{aligned}$$

грамм оксиген
32г ---- 160г

Ҷавоб: 16 г

56. Массаи (бо грамм) оксигени бо магний ба реаксия дохилшударо ҳисоб кунед, ки дар натиҷа 20 грамм оксиди магний ҳосил шуд.

Ҳал: Реаксияи пайвастшавии оксиген бо магнийро менависем ва массаи оксигенро ҳисоб намуд:

$$\begin{aligned} & \text{хг} \quad \text{-----} \quad 20\text{г} \\ & 2\text{Mg} + \text{O}_2 \rightarrow 2\text{MgO} \quad x = \frac{32 \cdot 20}{80} = 8 \\ & \text{грамм оксиген} \quad 32\text{г} \quad \text{-----} \quad 80\text{г} \end{aligned}$$

Ҷавоб: 8 г

57. Массаи (бо грамм) магний бо оксиген ба реаксия дохилшударо ҳисоб кунед, ки дар натиҷа 40 грамм оксиди магний ҳосил шуд.

Ҳал: Реаксияи пайвастшавии магнийро бо оксиген менависем ва массаи магнийро ҳисоб мекунем:

$$\begin{aligned} & \text{хг} \quad \text{-----} \quad 40\text{г} \\ & 2\text{Mg} + \text{O}_2 \rightarrow 2\text{MgO} \quad x = \frac{40 \cdot 48}{80} = 24 \\ & \text{грамм оксиген} \quad 48\text{г} \quad \text{-----} \quad 80\text{г} \end{aligned}$$

Ҷавоб: 24 г

58. Барои нейтрализатсияи пурраи 196 г кислотаи сулфат чанд мол хидроксиди натрий лозим аст?

Ҳал: Реаксияи нейтрализатсияи пурраи кислотаи сулфатро бо хидроксиди натрий менависем ва микдори хидроксиди натрийро ҳисоб мекунем:

$$\begin{aligned} & \text{хмол} \quad \text{-----} \quad 196\text{г} \\ & 2\text{NaOH} + \text{H}_2\text{SO}_4 \rightarrow \text{Na}_2\text{SO}_4 + 2\text{H}_2\text{O} \\ & x = \frac{196 \cdot 2}{98} = 4 \text{ мол} \\ & 2 \text{ мол} \quad \text{-----} \quad 98\text{г} \end{aligned}$$

Ҷавоб: 4 л

59. Ҳангоми ҳал кардани 125 г карбонати калсий дар микдори барзиёди кислотаи хлорид чанд литр гази карбонат (ш.м.) ҳосил мешавад?

Ҳал: Реаксияи карбонати калсийро бо микдори кислотаи хлорид менависем ва ҳаҷми гази карбонатро ҳисоб менамоем:

$$\begin{aligned} & 125\text{г} \quad \text{-----} \quad \text{хл} \\ & \text{CaCO}_3 + 2\text{HCl} \rightarrow \text{CaCl}_2 + \text{H}_2\text{O} + \text{CO}_2 \uparrow x \\ & = \frac{125 \cdot 22,4}{100} = 28 \text{ л} \\ & 100\text{г} \quad \text{-----} \quad 22,4\text{л} \end{aligned}$$

Ҷавоб: 28 литр CO₂

60. Ҳангоми ҳал кардани 210 г хидрокарбонати натрий дар кислотаи сулфати барзиёд чанд литр гази карбонат (ш.м.) ҳосил мешавад?

Ҳал: Реаксияи баҳамтаъсирии хидрокарбонати натрийро бо кислотаи сулфати барзиёд менависем:

$$\begin{aligned} & 210\text{г} \quad \text{-----} \quad \text{хл} \\ & \text{NaHCO}_3 + \text{H}_2\text{SO}_4 \rightarrow \text{NaHSO}_4 + \text{H}_2\text{O} + \text{CO}_2 \uparrow x \\ & = \frac{210 \cdot 22,4}{84} = 56 \text{ л} \\ & 84\text{г} \quad \text{-----} \quad 22,4\text{л} \end{aligned}$$

Ҷавоб: 56 л

61. Суммаи коэффитсиентҳоро дар муодилаи реаксияи (бо хориҷшавии газ) сулфити натрий + кислотаи хлорид ҳисоб кунед.

Ҳал: Реаксияи баҳамтаъсирии сулфити натрийро бо кислотаи хлорид менависем (бо хориҷшавии газ):

$$\begin{aligned} & \text{Na}_2\text{SO}_3 + 2\text{HCl} \rightarrow 2\text{NaCl} + \text{H}_2\text{O} + \text{SO}_2 \uparrow \\ & \text{Суммаи коэффитсиентҳоро дар муодилаи реаксия ҳисоб мекунем:} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \Sigma &= 1 (\text{Na}_2\text{SO}_3) + 2 (\text{HCl}) + 2 (\text{NaCl}) + 1 (\text{H}_2\text{O}) + 1 (\text{SO}_2) = 1 + 2 + 2 + 1 + 1 = 7 \end{aligned}$$

Ҷавоб: 7

62. Суммаи коэффитсиентҳоро дар муодилаи реаксияи (бо хориҷшавии газ) хидросулфити натрий + кислотаи нитрат ҳисоб кунед.

Ҳал: Реаксияи баҳамтаъсирии хидросулфити натрийро бо кислотаи нитрат менависем (бо хориҷшавии газ):

$$\begin{aligned} & \text{NaHSO}_3 + \text{HNO}_3 \rightarrow \text{NaNO}_3 + \text{H}_2\text{O} + \text{SO}_2 \\ & \text{Суммаи коэффитсиентҳоро дар муодилаи реаксия ҳисоб мекунем:} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \Sigma &= 1 (\text{NaHSO}_3) + 1 (\text{HNO}_3) + 1 (\text{NaNO}_3) + 1 (\text{H}_2\text{O}) + 1 (\text{SO}_2) = 1 + 1 + 1 + 1 + 1 = 5 \end{aligned}$$

Ҷавоб: 5

63. Суммаи коэффитсиентҳоро дар муодилаи реаксияи (бо хориҷшавии газ) хидрокарбонати натрий + кислотаи хлорид ҳисоб кунед.

Ҳал: Реаксияи баҳамтаъсирии хидрокарбонати натрийро бо кислотаи хлорид менависем (бо хориҷшавии газ):

$$\begin{aligned} & \text{NaHCO}_3 + \text{HCl} \rightarrow \text{NaCl} + \text{H}_2\text{O} + \text{CO}_2 \\ & \text{Суммаи коэффитсиентҳоро дар муодилаи реаксия ҳисоб мекунем:} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \Sigma &= 1 (\text{NaHCO}_3) + 1 (\text{HCl}) + 1 (\text{NaCl}) + 1 (\text{H}_2\text{O}) + 1 (\text{CO}_2) = 1 + 1 + 1 + 1 + 1 = 5 \end{aligned}$$

Ҷавоб: 5

С. ШОДИЕВ,
доктори PhD-и ДИТТ,
ба номи Абуалӣ ибни Сино,
Ҷ. АЛИЕВ,
донишҷӯи ДБССТ

МИНБАРИ МУТАХАССИС

Вазифа ва мақсади таълими фонетика дар мактаб иборат аз он аст, ки бояд ба хонандагон доир ба системаи овози забони тоҷикӣ донишҳои меъриш ҳақиқатан илмӣ дода шавад. Гарчи ба таълими ин соҳаи забониносии дар барнома (с. 2006) ҳамагӣ 13 соат муқаррар карда шудааст, ҷузъиёти он дар рафти таълими фасли «Калима» (лугат) ва қисматҳои грамматика - морфология ва синтаксис давра ба давра тақрор ва мустаҳкам карда мешавад.

Сарфи назар аз ин, асоси масъалаҳои марбут ба фонетика дар синфи V дар оғози соли таҳсил (пас аз тақрор ва ҷамъбасти маводи синфҳои I-IV) баррасӣ карда мешавад.

Бояд таъкид намуд, ки аслан, омӯзонидани фонетикаи забони тоҷикӣ ба хонандагон ҳанӯз дар синфҳои ибтидоӣ оғоз меёбад. Дар синфи II ба хонандагон вобаста ба мавзӯҳои дар таркиби калима муайян намудани ҳичо ва миқдори он, ба сатри дигар гузаронидани ҳиссаи калима, ҳарфҳои садонок ва ҳамсадоҳо маълумот дода мешавад. Аммо чунин маълумотҳо дар синфи V дар заминаи принсипи илмиву амалӣ аз шарҳ ё таҳлили ҷузъӣ оғоз ёфта, зина ба зина омода намудани хонандагон ба таҳлили пурраи фонетикаи калима ҳадаф қарор мегирад. Аниқтараш, аз дарси аввал сар карда (пас аз шарҳи мафҳум, асли баромад ва таърифи фонетика), вазифаҳои дастгоҳи гуфтор, ҳусусан, дастгоҳи ғайри нутқ (шуш, садопарда, забонча, забон, лабҳо) шарҳ дода мешавад. Баъдан пайиҳам таълими овоз ва ҳарф, садонок ва ҳамсадоҳо, фарқиат ва умумияти онҳо, таснифоти садонокҳо ва ҳамсадоҳо, ҳамсадоҳои ҷарангнок ва бечаранг вобаста ба ҳаракати дастгоҳи гуфтор, масъалаи ба ҳодисаҳои фонетикӣ дучор шудани ҳамсадоҳои *б, д, т, х* (баландтар, хурдтар; иптидо - ибтидо, муптадо - мубтадо; исғоҳ, пасттар, сахттар; ҳобгоҳ, рӯбоҳ ва ғ), имлои *И* ва *И*-и заданок, *У* ва *У*, аломати *ъ* (сакта), ҳамсадоҳои шадда (тақрор), ҳичо ва ҳелҳои он ва ниҳоят, дар бораи қоидаҳои аз як сатр ба сатри дигар кўчонидани ҳиссаи калима амалӣ мегардад.

Чунонки маълум аст, аёнӣят ҳамеша самаранокӣ дар ҳамаҷо таъмин менамояд. Аммо дар рафти таълими аксари мавзӯҳои таркибии фонетика вазифаи аёнӣят асосиро ҳуди муаллим ба зимма гирифта, зимин баъни мавзӯ хонандагонро водор месозад, то ҳар амалеро, ки *ӯ* зимини шарҳи мавзӯҳои номбурда аз тариқи ҳаракати лабҳо, забон ва овозбарорихо иҷро менамояд, тақлидани тақрор намоёнд. Яъне, аксари баъни мавзӯҳои фонетикӣ дар заминаи суҳбати маълумотдиҳанда ё худ донишдиҳанда сурат мегирад.

Агарчи омӯзгорон дар рафти омӯзонидани фасли «Фонетика» дар синфи V зимини чунин дастурҳо амал мекунанд, натиҷаи таълими ин қисмати забоншиносӣ дар синфи мазкур ва дар синфҳои болоӣ ҳанӯз қонеъкунанда нест.

Масалан, хонандагон дар системаи алифбои забони тоҷикӣ мавҷуд будани 35 ҳарфҳои медонанд ва медонанд, ки аз ин ҳарфҳо 29-тоашро овозҳои нутқ, 4-тоашро ётбарсарҳо ва дутои дигар - *и* ва *ъ* танҳо ҳарфҳоро ташкил медиҳанд. Ҳамчунин, медонанд, ки аз 29 овози нутқ 6-тоаш садоноку 23-тои дигар ҳамсадо буда, ҳамсадоҳо дар навбати худ ба ду гурӯҳ - ҳамсадоҳои ҷарангнок ва бечаранг ҷудо карда шудаанд миқдори ҷарангнокҳо 13-то ва бечарангҳо 10-тог. Ҳамсадоҳои ҷарангнок бечарангро баъзеҳо пурра дар алоҳидагӣ номбар ҳам мекунанд. Аммо нисбат ба аксари он нуктаҳои таълим дониши хонандагон сатҳист. Чунончи, ба саволҳои «Чаро овозро хурдтарин воҳиди нутқ меноманд?», «Барои чӣ ҳарфҳои *е, ё, ю, я* ётбарсар номида мешаванд?», «Чаро ин ҳарфҳо, бо вучуди он ки ҳар кадом аз ду овоз ташкил ёфтаанд, ба гурӯҳи овозҳои нутқ ворид намешаванд?», «Барои чӣ ҳамсадоҳоро ба гурӯҳи ҳамсадоҳои ҷарангнок ва бечаранг ҷудо кардаанд? Масалан, чаро *б* ҳамсадои ҷарангнок аст, *п* ҳамсадои бечаранг?», «Барои чӣ *й* - и заданок ва аломати сакта (*ъ*) ба гурӯҳи овозҳои нутқ ворид намешаванд?» ва боз чандин нуктаҳои дигар фонетика, ки дар мактаб таълим дода мешаванд, аз аксари

Мушкилоти таълими фонетика

талабагон ҷавоби қонеъкунандаро умедвор шудан нашоёд...

Аслан, ҷавоби мувофиқ додан ба чунин саволҳо на фақат барои хонандагон, балки барои аксари омӯзгорон ҳам мушкил аст. Ин ҷо сабаби асосӣ ин аст, ки шарҳи нуктаҳои мазкур ҳатто дар китобҳои дарсии барои мактабҳои олии таълифшуда дақиқ наомадааст.

Дар ҷавоб ба саволи аввал («Чаро овозро хурдтарин воҳиди нутқ меноманд?»), пеш аз ҳама, таърифи овозро ба хотир меорем, ки чунин аст: «Овоз (ё худ, фонема) хурдтарин воҳиди нутқ буда, барои тағйир додани маъно дар калима хизмат мекунанд». Дар асоси ин таъриф бо овардани мисолҳои зайл: а) дар, дор, дур, дер; б) кор, дор, чор; в) бод, боз, бог ва ғайра муаллим бояд таъкид намоёнд, ки дар бастаи а) ҳамаи ҷаҳор калима танҳо аз рӯйи як овози дар мобайнашон омада аз ҳамдигар фарқ мекунанд. Овозҳои мазкур ин калимаҳоро аз ду ҷиҳат фарқ кунонидаанд: якум, аз ҷиҳати маъно, дуюм, аз ҷиҳати шакл.

Чунончи, калимаи дар аз калимаи дор шаклан бо садоноки а, вале калимаи дор аз дар бо садоноки о фарқ мекунанд. Албатта, бо садонокҳои а ва о аз ҳамдигар фарқ кардани ин ду калима (дар ва дор) ба шакли зохирии онҳо дахл дорад. Аммо ин дар як вақт боиси маъноҳои гуногунро ифода намудани калимаҳои мазкур низ гардидааст.

Ҳамин тавр, дар мисоли шарҳи тағйироти шакли маъноии калимаҳои дар ва дор дар хонандагон тасаввуроти комил оид ба овозҳо ба вучуд овардан имконпазир мегардад. Дар мисоли калимаҳои дар ва дор шарҳ додани мафҳуми хурдтарин воҳиди нутқ будани овоз, дар калимаҳои дур, дер ва мисолҳои дар бастҳои *б* ва *в*) омада хонандагон овозҳои асосӣ, яъне, ҳамон овозхоеро, ки он калимаҳоро аз рӯйи шакли маъно аз ҳамдигар фарқ кунонидаанд, муайян ва бо кумаки андаки муаллим маънидод хоҳанд кард.

Ду саволи дигар ба масъалаи ҳарфҳои *е, ё, ю, я* марбут аст, ки дар забоншиносӣ бо унвони ётбарсарҳо эътироф шудаанд.

Барои ба саволи аввал ҷавоб додан муаллимро зарур аст, ки дар тахтаи синф дар *рӯ* ба *рӯи* ҳар як ҳарфи ётбарсар аломати мусовӣ (баробар) гузошта, овозҳои воқеии таркиби онро ҳам нависад, ки дар маҷмӯъ, нақшаи хурде дар чунин шакл пайдо мешавад:

Е=ЙЭ; Ё=ЙО Ю=ЙУ Я=ЙА

Муаллим ин нақшаро бояд чунин шарҳ диҳад: Ин ҳарфҳо ҳар кадом таркибан аз ду овоз, масалан, *е* аз овозҳои *й* ва *э*, *ё* аз овозҳои *й* ва *о*, *ю* аз *й* ва *у*, вале *я* аз овозҳои *й* ва *а* ташкил ёфтааст.

Чунонки мушоҳида кардед, овози аввали ҳамаи ин ҷаҳор ҳарфҳо ҳамсадои *й*, ки номаш йот аст, ташкил додааст. Агар синоними калимаи аввалро бо калимаи сар иваз кунем, дар ин сурат метавон гуфт, ки овози якум ё худ сари ётбарсарҳоро ҳамсадои *й* ташкил додааст. Махз ба ҳамин сабаб *е, ё, ю, я* ҳарфҳои ётбарсар номида шудаанд.

Ҷавоб ба саволи дувум: аз шарҳи муаллим хонандагон бояд фаҳманд, ки ҳар як овози нутқ дар ҳар як забон танҳо як маротиба ба ҳисоб гирифта мешавад. Чунончи, аз овозҳои дар таркиби ётбарсарҳо буда овози *й* (*й*), ки овози аввали ҳамаи онҳоро ташкил медиҳад, дар таснифоти овозҳои нутқи забони тоҷикӣ ҳамчун овози ҳамсадову овозҳои дуюми онҳо - а, о, у, э ҳамчун овозҳои садонок ба ҳисоб гирифта шудаанд. Бо ҳамин сабаб, овозҳои дар таркиби ётбарсарҳо буда бори дигар ҳамчун овозҳои маҳсуси нутқ ба эътибор гирифта намешаванд.

Ҷавоб ба саволҳои «Барои чӣ ҳамсадоҳоро ба гурӯҳи ҳамсадоҳои ҷарангнок ва бечаранг ҷудо кардаанд? Масалан, чаро *б* ҳамсадои ҷарангнок аст, *п* ҳамсадои бечаранг?» низ барои омӯзгорон мушкил аст. Ин ҷо нахуст диққати алоқамандони соҳаро ба маълумоте, ки дар саҳифаи 31-и наشري китоби дарсии «Забони тоҷикӣ» барои синфи V (с. 2013) доир ба ҳамсадои

ҷарангнок ва бечаранг дода шудааст, ҷалб менамоем. «Ҳамсадоҳоро аз рӯйи иштироки садо ва шавшув ба ҷарангдору бечаранг ҷудо мекунанд. Ҳамсадоҳои ҷарангдор бо лаҳн (овоз, наво) ва ҳамсадоҳои бечаранг бе лаҳн талаффуз мешаванд».

Дуруст аст, ки ҳамсадоҳоро мутахассисони соҳа аз рӯйи иштироки садо ва шавшув ба ду гурӯҳ - ҷарангнок (на ҷарангдор - С. Ш.) ва бечаранг ҷудо намудаанд. Аммо ҷумлаи дуюм ё худ назарияи доир ба тарзи ташкил ёфтани ҳамсадоҳои ҷарангнок китоби мазкур ҳам аз диди забоншиносӣ ва ҳам аз диди мантиқ нодуруст аст. Аз диди забоншиносӣ олимони таъкид намунаанд, ки ҳамсадоҳои ҷарангнок аз садо ва шавшув (на аз лаҳн ё овоз ва наво - С. Ш.) ташкил меёбанду ҳамсадоҳои бечаранг танҳо аз шавшув. Аз ҷиҳати мантиқ бошад, «...ҳамсадои бечаранг бе лаҳн талаффуз мешавад» гуфтан нодуруст. Мулоҳиза кунед:

- Кадом ҳамсадо ҳаст, ки онро бе лаҳн ё худ бе овоз талаффуз кардан имкон дорад? Ҷавоб: - Чунин ҳамсадо вучуд надорад.

Бояд гуфт, ки таърифи ҳамсадоҳои ҷарангнок ва бечаранг дар саҳифаи 31-и наشري соли 2008-и китоби дарсии «Забони тоҷикӣ» барои синфи V, ки муаллифи он низ муаллифони ҳамин наشري охири китоби дарсии «Забони тоҷикӣ»-анд, дуруст пешниҳод шуда буд. Масалан, дар чунин шакли мазмун: Ҳамсадоҳое, ки аз садо ва шавшув ташкил ёфтаанд, ҷарангноканд.

Ҳамсадоҳои ҷарангнок сездароанд: *б, в, г, з, д, ж, з, й, л, м, н, р, ҷ*.

Ҳамсадоҳое, ки танҳо аз шавшув ташкил ёфтаанд, бечаранганд.

Ҳамсадоҳои бечаранг дахтоанд: *п, т, к, қ, ч, с, ш, х, ф, ғ*.

Инак, дар ҷавоб ба ду саволи боло таъкид мекунем, ки гарчи дар наشري соли 2008-и ин китоби дарсӣ таърифи ҳамсадоҳои ҷарангнок бечаранг аз ҷиҳати илмӣ дуруст пешниҳод шуда бошад ҳам, омӯзгорон дар шарҳи чӣ тавр аз садо ва шавшув ташкил ёфтани ҳамсадоҳои ҷарангнок танҳо аз шавшув ташкил ёфтани ҳамсадоҳои бечаранг, (масалан, дар кадом асос б-ро ҳамсадои ҷарангнок п-ро ҳамсадои бечаранг номидан) ба мушкили *рӯ* ба *рӯи* мешаванд.

Доир ба ин ҳар ду савол, аввалан, ба хонандагон бояд фаҳмонд, ки зерини мафҳуми садо овозҳои ҷарангосӣ, вале шавшув овозҳои пасти хиширосӣ дар мадди назар аст. Дар заминаи чунин маънидод намудани мафҳумҳои садо ва шавшув барои донишмандони он, ки ҳамсадоҳои ҷарангнок, масалан, ҷарангнокҳои *б* аз садо ва шавшув ташкил ёфтаасту бечарангҳои *п* танҳо аз шавшув, муаллим ба хонандагон бояд чунин муроҷиат кунад: - Бачаҳо, ҳоло ман ҳамсадоҳои ҷарангнокҳои *б* ва бечарангҳои *п*-ро дар алоҳидагӣ, аввал баланд ва баъд охишта- охишта паст ва боз ҳам пасттар талаффуз мекунам. Шумо диққат диҳед, ки дар ниҳояти паст талаффуз карданам ин ҳамсадоҳо ба кадом ҳамсадоҳо табдил меёбанд?

Пас аз омода намудани хонандагон ба нуктаи ғавқ муаллим он ҳамсадоҳоро талаффуз намуда, дар охир мепурсад:

- Ку, кӣ меғӯяд? Дар ҳолати ниҳоят паст талаффуз намудан ҳамсадоҳои мазкур ба кадом ҳамсадоҳо табдил ёфтанд?

Албатта, аксар чунин ҷавоб медиҳанд: - Ҳамсадои ҷарангнокҳои *б* ба ҳамсадои бечарангҳои *п*. Лекин ҳамсадои бечарангҳои *п* тағйир наёфт.

- Дуруст! - таъкид мекунанд муаллим ва иловатан меғӯяд: - Барои он ҳамсадои ҷарангнокҳои *б* ба ҳамсадои бечарангҳои *п* табдил ёфт, ки дар ҳолати ниҳоят паст талаффуз кардан аз он садо соқит гардида, танҳо шавшуваш боқӣ мемонад ва ана он ба ҳамсадои бечарангҳои *п* табдил меёбад. Аз ин *рӯ*, дар сурати чун ҳамсадои *б* талаффуз намудан ҳамсадоҳои ҷарангнокҳои *в, г, з, д, ж, з, й, л, м, н, р, ҷ* низ ба ҳамсадоҳои бечаранг монанд мешаванд.

Чунончи, *в* ба *ф*, *г* ба *к*, *з* ба *х*, *д* ба *т*, *ж* ба *ш*, *з* ба *с*, *ч* ба *ч*, ки дар натиҷа ҷуфтҳои ҳамсадоҳои ҷарангнок ва бечаранг ташак-

кул меёбанд.

Чун шарҳи муаллим ба ин ҷо мерасад, барои тасдиқи фикраш аз чанд хонанда хоҳиш мекунанд, ки ду-се ҳамсадои ҷарангнокро, масалан, ҳамсадоҳои *в, д, з*-ро, тавре ки *ӯ* ҳамсадои *б*-ро талаффуз карда буд, талаффуз намуда, бовар ҳосил намоёнд, ки воқеан, онҳо ҳам ба ҳамсадоҳои бечаранг монандӣ пайдо мекардаанд.

Баъдан чунин шарҳи муаллим зарурат дорад:

- Чунонки таъкид намудам, таркибан ҳамсадоҳои бечаранг танҳо аз шавшув ё худ аз овозҳои пасти хиширосӣ ташкил меёбанд. Аз ин ҷиҳат, ҳамсадои *и*, ки бечаранг аст, дар натиҷаи ниҳоят паст талаффуз намудан ягон ҳел тағйир наёфт. Чун ин ҳамсадо ҳамсадоҳои бечарангҳои дигар низ дар мавриди паст талаффуз кардан тағйир намеёбад.

Масъалаи ба гурӯҳи овозҳои нутқи забони тоҷикӣ ворид намудани *й*-и заданок (на *й*-и дароз - С. Ш.) ва аломати сакта (*ъ*) андак нозуқӣ дорад, ки шарҳаш чандон душвор нест: дар бобати *й*-и заданок таъкид бояд кард, ки дар асл, дар забони тоҷикӣ танҳо якто овози *и* мавҷуд аст. Вале ба ҷуз он ки ин овоз дар аввал ва мобайн (имрӯз, ибтидо, хоҳиш)-и калима низ меояд, дар охири калима омада, ҳамчун бандаки изофӣ (китоби шавқовар, оби баҳр) барои алоқаманд кардани калимаҳо хизмат мекунанд. Ғайр аз ин, овози *и* боз хусусиятҳои дигарро доро мебошад. Он ҷузъи ҳатмии охири решаи калима, суффикс (пасванд)-и калимасоз ва ҷузъи суффиксҳои калимасоз шуда, инчунин, ба ҳайси бандаки феълӣ ва ҳабарӣ меояд.

Махз дар сурати ҷузъи ҳатмии охири реша (моҳӣ, шохӣ, ҳолӣ), суффикси калимасоз (сӯзанӣ, равшанӣ, Ҷомӣ) ва бандҳои ҳабариву феълӣ (омадӣ-омадаӣ, рафти-рафтаӣ) шуда омаданаи ин овоз дароз талаффуз карда мешавад, яъне ба он задаи ҳичӣ мегузоянд. Дар чунин мавридҳо дар навишт барои онро аз *и*-и муқаррарӣ фарқ кардан ба болояш ҳатча (-) мекашанд. Ба ҳамин сабаб, онро *й*-и заданок меноманд. Вале дар талаффузи овоз ин ҳар ду (*и, й*) як ҳел: *и* талаффуз мешавад. Бо сабабҳои мазкур *й*-и заданок дар алифбои забони тоҷикӣ танҳо ҳамчун ҳарф қабул гардидааст.

Дар бобати овоз ё худ ҳарф донишмандони аломати сакта (*ъ*) дар адабиёти илмӣ ақидаҳо гуногунанд. Баъзеҳо мавриди овози халқӣ шуданаширо, масалан, чун дар калимаҳои даъват, таърих, маъно ба инобат гирифта, ба гурӯҳи ҳамсадоҳои ҷарангнок (на бечаранг чун дар наشري охири китоби «Забони тоҷикӣ» барои синфи V - С. Ш.), гурӯҳи дигар дар баъзе калимаҳо танҳо ҳамчун ҳарф (санъат, маъсул, масъала) будани онро дар мадди назар дошта, ба ҳарф будани он ишора кардаанд.

Мо тарафдори фикри гурӯҳи дувум ҳастем. Бигзор, аломати сакта (*ъ*) дар таснифоти алифбои забони тоҷикӣ ҳамчун ҳарф ба ҳисоб гирифта шуда, дар ҷараёни таълим мавридҳои овози халқӣ (даъво, раъно, муъҷиза) ва танҳо ҳарф донишмандони он дар калимаҳо (машъал, ҷамъият, инъом) аз тарафи омӯзгорон шарҳ дода шавад.

Ин ҳама нуктаҳо, ки мо ҳамчун шарҳи масъалаҳои таълимиашон мушкили фонетикаи забони тоҷикӣ рӯйи коғаз овардем, аслан, дар мавриди баъни мавзӯ аз тарафи муаллим ба хонандагон тавзеҳ бахшида мешаванд. Дар лаҳзаи мустаҳкамкунӣ ва пурсиши дарс шарҳи батақрор нуктаҳои ғавқ бояд бо масъулияти баланд ба роҳ монда шавад. Дар лаҳзаҳои мазкур зимини машқу супоришҳои китоби дарсӣ ва матнҳои аз дигар маъхазҳо баргузидаи муаллим аз ду навъи гузаронидани таҳлили фонетикӣ (ишифохӣ ва ҳаттӣ), ба ақидаи методисти машҳури рус, академик А. В. Текучев, аз усули ишифохии он бештар истифода бурдан тавсия гардидааст, ки ин усул, бешубҳа, ба мақсади таълими фасли «Фонетика» мувофиқтар доништа мешавад.

Саидбой ШЕРБОЕВ,
узви вобастаи Академияи таҳсилоти Тоҷикистон

Дар ДДФСТ ба номи Мирзо Турсунзода ихтисоси «Омӯзгорони томактабӣ» таъсис дода мешавад.

МУЛОҲИЗА

Машъалафрӯз

Нақиш устод дар тарбияи насли наврас на танҳо бо омӯзонидани илму дониш, балки бо парвариши ахлоқи ҳамида, ташаккули хувияти миллӣ ва омода сохтани шахрванди комил ба ҷомеа бениҳоят бузург аст.

Ҳидоятгар ба олами дониш

Вазифаи аввалини омӯзгор кушодани дари илму маърифат ба рӯйи шогирдон аст. Аммо омӯзгори ҳақиқӣ танҳо нақлқунандаи формулаву қоидаҳои хушк нест. Ӯ ҷароги ҳидоятест, ки дар қалби шогирд шуълаи муҳаббат ба дониш-андӯзиро фурузон мекунад. Устои асил ба шогирд на танҳо «чиро донистан», балки «чӣ гуна донистан»-ро меомӯзонад. Ӯ тафаккури интиқодӣ, қобилияти таҳлил ва малакаи мустақилона фикр карданро дар насли наврас парвариш медиҳад, ки бехтарин тӯша барои сафари пур аз мушкilotи зиндагист.

Намунаи ибрат ва мураббии ахлоқ

Тарбияи ахлоқӣ ва маънавии насли ҷавон яке аз вазифаҳои муқаддаси омӯзгор ба шумор меравад. Арзишҳои чун ростгавӣ, адолат, эҳтиром ба қалонсолон, раҳмдилӣ, масъулиятшиносӣ ва некукорӣ на танҳо бо сухан, балки бештар бо амалу рафтори худӣ муаллим дар зехни шогирд нақш меканд. Омӯзгор барои шогирдонаш намунаи олии ибрат аст. Нигоҳи ӯ, сухани ӯ, муносибати ӯ ба атрофиён ва ҳатто тарзи либоспӯшии ӯ, дар маҷмӯъ, дарси бузургии тарбия мебошад. Аз ин рӯ, масъулияти бузурге бар дӯши омӯзгор гузошта шудааст, то бо ҳислатҳои ҳамидаи худ барои шогирдон идеал бошад.

Кашшофи истеъдодҳо ва раҳнамои интиҳоби касб

Ҳар як кӯдак як олами бекарон ва дорои истеъдодҳои нисбатан худ аст. Омӯзгори зираку ботачриба, ба мисли як богбони мохир аст, ки медонад кадом ниҳол ба чӣ гуна парвариш ниёз дорад. Ӯ истеъдоди шогирдро дар соҳаҳои илм, санъ-

ат, варзиш ё дигар ҳунарҳои сари вақт пай бурда, барои рушди он шароит фароҳам меорад ва ӯро руҳбаланд месозад. Маслиҳати устод дар интиҳоби касби ояндаи шогирд нақши ҳалқунанда дорад. Маҳз омӯзгор метавонад бо дарназардошти қобилияти шавқии шогирд, ӯро ба роҳе ҳидоят намояд, ки дар оянда ҳамчун мутахассиси варзида ва шахси муваффақ ба нафъи худ ва ҷомеа хидмат кунад.

Ватандӯстӣ ва хувияти миллӣ

Дарси таърих, адабиёт, ҷуғрофия ва дигар фанҳо на танҳо манбаи дониш, балки воситаи муҳимми тарбияи ҳисси ватандӯстӣ, ифтихори миллӣ ва ҳудогоҳиву худшиносӣ мебошанд. Омӯзгор дар симои қаҳрамонони миллат, дар осори гаронбаҳои адабон ва дар тасвири зебоҳои табиати Ватан меҳру муҳаббатӣ сарзамини аҷдодиро дар дили насли наврас ҷой мекунад. Ӯ мефаҳмонад, ки дӯст доштани Ватан танҳо гуфтани суханҳои баланд нест, балки бо дониши амиқ, заҳмати софдилона ва саҳм гузоштан дар ободиву пешрафти он аст.

Хулоса

Омӯзгорӣ на танҳо як мансаб, балки рисолати бузургу муқаддас аст. Ояндаи ҳар як миллат аз он вобаста аст, ки насли ҷавони он имрӯз дар мактаб чӣ гуна таълиму тарбия мегирад. Қалами дасти омӯзгор сарнавишти фардои миллатро дар саҳифаи тозаи ақлу шуури насли наврас менависад. Аз ин рӯ, эҳтиром ва қадришиносӣ аз заҳмати омӯзгор, фароҳам овардани шароити арзанда барои фаъолият ва баланд бардоштани мақоми устод дар ҷомеа қарзи ҳар як фарди бедордил ва вазифаи муҳимми давлату ҷомеа аст. Бо дастгирии омӯзгор фардои дурахшони Ватани азизамон таъмин карда мешавад.

Фирӯза АБДУМАНОНОВА,
омӯзгори кафедраи
технологияҳои инноватсионӣ
ва баҳисобгирии бухгалтерии
Донишгоҳи давлатии
хуҷук, бизнес ва сибъати
Тоҷикистон

РАВОНШИНОСӢ

Тарбияи кӯдак заҳмат меҳаҳад

Кӯдак аз лаҳзаи таваллуд қобилияти дарки олами атрофро доро буда, бо мурури замон инкишоф меёбад. Ба ҳама маълум аст, ки муносибати хуб нисбат ба кӯдак ва меҳрубонӣ диққати тифлро ба худ ҷалб менамояд. Чаро ҳеҷ кӯдаке аз меҳрубонӣ ба тарс омада, намегирияд? Ё паҳлуи дигар, чаро ба кӯдак ҳар кореро манъ намоем, вай баръақс ба ҳама амал даст мезанад? Баъзе падару модарон фикр мекунаанд, ки ин аз напояи тифл ба амал меояд. Вале ин фикр нодуруст аст!

Кӯдак ҳар амалеро, ки мебинад, онро такрор мекунад, яъне, ба шундааш не, ба дидааш амал мекунад. Волидон аз суханони қаблӣ фарзанди худ изҳори норизоӣ баён намуда, аммо худ дар назди фарзандон суханони бадӣ носазо мегуянд. Бехуда нагуфтаанд, фарзандатро не, балки худатро тарбия намоем, ҳар амалу рафторро, ки мекунӣ, ӯ низ ҳамонро анҷом медиҳад, зеро улғии аввалини фарзандон падару модаранд.

Пас бояд андешид, чаро имрӯз кӯдакон ба телефонҳои мобилӣ майлу дилбастагӣ зиёд доранд? Метавон хулоса кард, ки волидон низ аз телефонҳои мобилӣ зиёд истифода менамоянд ва аз ин рӯ, фарзандони онҳо ҳам побанди телефону шабақаҳои иҷтимоӣ гардидаанд. Ё кӯдаки тақрибан 2-3-сола вақте гирия мекунад, модар ба ӯ телефони мобилиро медиҳад, то ки ором шавад. Ҳангоме ки бояд ба фарзанд китоб хонданро омӯзонда, диққати ӯро ба китобхонӣ ҷалб созанд, бар ивази он ҳар гуна бозихоро дар телефон боргири менамоянд. Имрӯз дар хона, дар роҳу нақлиётӣ ҷамъияти дар дасти ҳар кӯдаку наврас телефони мобилиро мебинем, ки ин ҳол аз беназоратӣ ва бемасъулияти волидон шаҳодат медиҳад.

Психологияи кӯдак як қисми илми равоншиносӣ буда, инкишофи руҳию равонии кӯдакро аз лаҳзаи таваллуд то синни балоғат меомӯзонад. Донишани психологияи кӯдак робитаи волидонро бо фарзанд кавӣ гардонда, ба падару модар кумак мекунад, то ки фарзанди худро дуруст шиносанд. Тавре зикр намудем, кӯдак сол то сол рушд ва ҳамаҷола хотира, эҳсосот, рафтору кирдори ӯ тағйир меёбад. Ва равоншиносон барои таквият бахшидани муносибати волидон бо фарзанд якҷанд тавсияю маслиҳатро пешниҳод намудаанд, ки тибқи он амал кардан бисёр муфид аст:

Якум, содатарин ва бехтарин роҳи донишони фарзанди худ мушоҳида аст. Ба кӯдак аҳамият диҳед, ки ӯ дар ҳолатҳои гуногун чӣ хел рафтор мекунад. Чӣ хел хӯрок меҳӯрад, меҳобад, чӣ гуна бо атрофиён муомила мекунад, чӣ гуна амал мекунад, вақте ба ӯ чизе писанд намеояд, ё вақте ба ӯ чизе лозим аст, ё вақте тарсидааст. Аммо ҳеҷ гоҳ кӯдаки худро таърифу ситонӣ ва бо кӯдаки беодоб ё бадрафтори дигар муқоиса накунад, зеро ҳар як кӯдак ҷиҳатҳои мусбат ва манфии худро дорад. Шумо ҳамчун волидайн метавонед, онро мушоҳида ва пешии худ баҳогузорӣ намоед. Дар ҳолатҳои норизоӣ ва ягон

чанбаи манфиеро дар кӯдак эҳсос намудан, метавонед ӯро ба роҳи хуб роҳнамоӣ кунед ва ё ба равоншинос муроҷиат намоед. Чун саривақт пешгири намудани амалҳои нохушӣ кӯдак ба ояндаи неки ӯ мусоидат хоҳад кард.

Дуюм, вақти худро бо кӯдак ба таври самарабахш гузаронед. Дар замони муосир на ҳамаи волидон ирода мекунаанд, то бо кӯдаки худ зиёд вақт гузаронанд. Вале метавон муносибати худро нисбат ба кӯдак иваз намуд. Бисёр муҳим аст, то ҳар рӯз барои кӯдак вақт ҷудо намоед, бо ӯ бозӣ ва

суҳбат кунед. Муҳим нест, дар чӣ ҳусус, ба саволҳои кӯдак ҷавоб диҳед ва худ низ ба ӯ савол диҳед ба ҳар ҷавобаш бо диққат гӯш диҳед. Бо ҳам орзу кунед, нагузоре, ки ҳар кас машғули побанди кори худ бошад, яъне, модар ба кори хона машғул шавад падар назди компютер, кӯдак бошад, дар ин ҳол танҳо филми тасвири тамошо кунад.

Сеюм, ба муҳите, ки кӯдакро фаро гирифтааст, таваҷҷуҳ кунед. Тадқиқот нишон медиҳад, ки аксари амалу рафтори кӯдак аз муҳите, ки ӯ қарор дорад, вобаста аст. Мушоҳида намоед, ки фарзанди шумо бо дӯстонаш чӣ гуна муомила мекунад, чӣ тавр бозичаҳои худро бо онҳо тақсим мекунад ё кадом намуди бозиро интихоб мекунад. Боз ҳам такрор кардан зарур аст, ки кӯдаки худро бо дигар кӯдакон ва қобилиятҳои ӯро қиёс накунад. Ҳамаи кӯдакон қобилиятҳои хосси худро доранд.

Чорум, аз кӯдак зиёд талаб накунад. Инкишофи мағзи сари кӯдак нисбат ба калонсолон тафовут дорад. Мағзи кӯдак бо мурури вақт вобаста ба таҷрибаи азхуднамуда рушд меёбад. Агар таҷрибаи манфӣ бошад, пас табиист, ки кӯдакро ҳиссиёти манфӣ фаро мегирад ва дар ҳар ҳолат аксуламали бад нишон медиҳад, агар сари вақт огоҳ нашавед ва онро ислоҳ накунад. Шумо ҳамчун волидайн метавонед дар ҳолати таҷрибаи манфии

кӯдак ба ӯ озодӣ диҳед, то бо ин гуна ҳолатҳои манфӣ мубориза барад.

Панҷум, ба кӯдаки худ гӯш диҳед. Аксари волидон аз сабаби камтаҷриба будани кӯдак ба ӯ гӯш наметавонанд ва фикр мекунаанд, кӯдак наметавонад, дуруст андешид ё суханони мантиқӣ гӯяд. Аммо бисёр муҳим аст, ки сухани ӯро бодикқат гӯш диҳӣ, ки кӯдак чӣ мегуяд ва чӣ тавр мегуяд. На фақат ба сухан, ба тарзи сухан кардан, инчунин, ҳаракатҳои дасту пой хангоми сухан кардан ва робитаи хангоми гап задан диққат диҳед. Танҳо гӯш накунад, ҳамзамон, ба ӯ аксуламали хуб нишон дода, савол диҳед, агар чизе нофаҳмо бошад. Нақши асосиро дар гап задан ба худ нагиред, ба амалҳои неки ӯ баҳогузорӣ кунед. Тарзе амал намоед, то кӯдак хангоми сухан кардан озод бошад. Ба ҷойи он ки пурсед: «Оё ин филми тасвири ба ту писанд омад?» Бехтараш пурсед ки: «Дар бо-

раи ин филми тасвири чӣ андеша дорӣ?».

Шашум, ба кӯдак роҳҳои гуногуни изҳори фикр ва ҳиссиётро муҳайё намоед. Ба сухан на ҳамавақт имкони баён фикр, эҳсосот, тарс, ҳаяҷон ва нооромӣ имкон медиҳад, аммо роҳҳои зиёди фаҳмидани онҳо мавҷуд аст, ба монанди расмкашӣ, сурудхонӣ, рақсидан ва намудҳои гуногуни бозӣ. Хуб мебуд, ба кӯдак рӯзномаи шахсӣ диҳед, то дар он чизҳои муҳимми мешумурдаашро нависад ё тасвир кунад. Дар ин сурат вай метавонад худ мушкilotашро баён созад.

Ҳафтум, худатон низ дар бобати чанбаҳои равоншиносии кӯдакон маълумот ба даст оред. Имрӯзҳо имкони зиёди гирифтани маълумот доир ба психология ва рушди кӯдак мавҷуд аст. Волидайнро зарур аст, хангоми мушоҳидаи намудани рафтору амали ноҷои кӯдак ба равоншинос муроҷиат намоянд. Кӯдаконе, ки ба ҳар сабаби ночиз доим хавотиру парешон хастанд, бояд аз ташхис гузаронда шаванд. Психологияи кӯдаки худро омӯzed. Аз тарсу ҳарос ва ҳолати хавотирии кӯдак огоҳ бошед. Тавоноии кӯдаки худро омӯzed ва ҳамеша ӯро дастгирӣ кунед. Мукофоти ин амали шумо – озоду хушбахт ба воя расидани фарзандатон мегардад.

**Таҳияи
Хуриёда АЗИЗОВА,
«Омӯзгор»**

Дар Донишгоҳи давлатии тиббии Хатлон ду бинои таълимӣ ва бинои хобгоҳи донишҷӯён ба истифода дода мешавад.

▶▶ МАОРИФ ВА ЗАМОН

Дар Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030 ба сармояи инсонӣ диққати махсус дода шудааст.

Таваҷҷуҳ ба рушди сармояи инсонӣ

Тибқи таҳлили коршиносон, маҷмуи дониш, малакаи маҳорат, қобилият ва саломатии инсон сармояи инсонӣ номида шуда, сарчашмаи ба даст овардани манфиатҳо ва таъмини талаботи оянда мебошанд. Зарурати таваҷҷуҳ ба сармояи инсонӣ дар замони муосир аҳамияти бештар пайдо кардааст. Дар Тоҷикистон имрӯз, ки ҷиҳати расидан ба ҳадафи чоруми стратегӣ – саноатикунонӣ таваҷҷуҳи бештар зоҳир карда шудааст, муҳимияти ин масъаларо бештар намудааст, зеро бунёди он аз мактабу маориф оғоз меёбад. Сармояи инсонӣ бо роҳҳо ва шаклҳои гуногун рушд мекунад. Ташкилу баргузори озмунҳои гуногуни зехнӣ, семинару конференсияҳои омӯзишӣ, курсҳои тақмили ихтисос ва бозомӯзӣ, дарёфти роҳҳои нави ворид шудан ба фазои таҳсилоти ҷаҳонӣ, баланд бардоштани сифати таҳсилот, таҳия ва таълифи китобҳои насли нав аз ҷумлаи омилҳои онд, ки ба ин масъала мусоидат мекунад. Ҳукумати ҷумҳурӣ барои пешрафти соҳаи маориф – бунёди муассисаҳои таълимӣ, маблағгузори бештар, ҷалби сармояи дохиливу хориҷӣ, қабул ва иҷрои барномаҳои гуногуни давлатӣ пайваста талош менамояд.

Айни ҳол дар доираи Лоихаи «Дастгирии татбиқи Стратегияи миллии рушди маориф дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030» дар ҳамкорӣ ва дастгирии шарикони рушд, инчунин, лоихаи сармоягузори давлатии «Муҳити таълим – асоси таҳсилоти босифат», Ҷаҳорҷӯбаи миллии рушди таҳсилот дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷопи китобҳои насли нав, таҳияи дастурҳои методӣ, гузаштани омӯзгорон аз курсҳои тақмили ихтисос, баланд бардоштани рушди сифати таҳсилот вусъати тоза пайдо кардааст.

Технология ба ҳама паҳлуҳои зиндагӣ ва соҳаҳо ворид шуда, суръати корро метезонад. Рушди сармояи инсонӣ ҳам бидуни омӯзиш ва бозомӯзии доимии технология имконнопазир аст. Ин аст, ки Стратегияи рушди Донишкадаи ҷумҳуриявии тақмили ихтисос ва бозомӯзии кормандони соҳаи маориф барои давраи то соли 2030 тасдиқ шуда, як қатор лоихаҳо амал мекунам. Ба ин васила, яъне, тақмили ихтисоси омӯзгорон ва бозомӯзии кадрҳо, метавонем, дар баланд бардоштани донишу малакаи омӯзгорон, бехтар гардондани низомии фаъолияти онҳо, баланд бардоштани масъулиятшиносӣ ва шавқ ба кор, робитаи босамар бо хонандагон ва падару модарон ва тарбияи насли созанда нақши муҳим гузорем. Рушди сармояи инсонӣ аз мактабу маориф вобастагӣ дорад, зеро маҳз дар ин соҳа хиштҳои аввалини бинои ҷомеаи обод гузошта мешавад. Кормандони Донишкадаи ҷумҳуриявии тақмили ихтисос ва бозомӯзии кормандони соҳаи маориф тамоми воситаҳоро ба кор мебаранд, то ки омӯзгорон тавонанд пайваста бо донишҳои муосир мусаллаҳ гардида, маҳорати касбии худро сайқал диҳанд ва дар таълиму тарбияи насли наврасу ҷавон саҳми арзанда гузоранд.

Яке аз роҳҳои, ки дар курсҳои тақмили ихтисос ба он зиёд таваҷҷуҳ зоҳир мешавад, рӯ овардан ба таълими омехта аст. Имрӯз омӯзгорон, тибқи барномаҳои нави таълимӣ навоариҳои замон, бо истифода аз технологияи иттилоотӣ тарзи дарсхоро ба роҳ мемонанд, ки хонандагон дар омехтагии равишҳои таълим соҳибмалака ва қарордоттар мешаванд. Интиҳоби ҳар гуна роҳу равиш дар таълим ва ё баргузори ҳама гуна курсу семинарҳои омӯзишӣ барои омӯзгорон ба хоҳири баланд бардоштани сифати таҳсилот ва дар ниҳоят рушди сармояи инсонист.

Ба ин маънӣ, Сарвари давлат ба маврид таъкид кардаанд: “Бояд ба масъалаҳои аз тақмили ихтисос ва бозомӯзӣ гузарондани омӯзгорон, рушди таҳсилоти иловагӣ, тақвияти мақоми омӯзгор дар ҷомеа, ҷалби бештари хонандагону омӯзгорон ба истифодаи технологияҳои иттилоотӣ, рақамикунони соҳаи маориф, омода кардани омӯзгорон ва таҷдиди назар кардани стандартҳои касбӣ барои омӯзгорон, нозирон ва тақмили муносибати босалоҳият ба таълим эътибори аввалиндараҷа зоҳир гардад”.

Манучеҳр ҲАБИБЗОДА,
сардори раёсати кадрҳои ДҚТИБКСМ

▶▶ СИМО

Тавассути илму дониш ва хирад кадр манзалати шахс ҳамеша мавриди эътибор ва ғайри забони аҳли ҷомеа қарор мегирад. Агар ба фаъолияти донишмандони тоҷик бингарем, онҳо бо донишу заковат ва хиради хеш маҳбуби аҳли ҷомеа мегарданд.

Устоди гиромикадр, доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор Рачаб Рачабов аз зумраи шахсони хирадманду заковатпешаи даврони мо мебошад.

Р. Рачабов якуми сентябри соли 1956 дар деҳаи хушманзараи Дарғи ноҳияи Айний ба дунё омадааст.

Бо баҳои аъло мактабро тамои намуда, бо умеду орзуҳои ширини донишандӯзӣ соли 1974 ба Донишдаи политехники Тоҷикистон

Олим ва муҳаққиқи заҳматкаш

(ҳоло ДТТ ба номи академик М. С. Осимӣ) дохил шуда, онро бо дипломи аъло хатм кард. Донишу малака ва қобилияти истеъдоди Р. Рачабовро ба назар гирифта, роҳбарияти факултети нақлиёти роҳҳо ӯро ба ҳайси устоди кафедраи иқтисодиёт ва ташкили истеҳсолот ба кор ҷалб намуданд.

Ҳамчун ҷавони донишманду кӯшо соли 1980 ба аспирантура дохил шуд, соли 1983 натиҷаҳои таҳқиқоти хешро дар шакли рисола ҷамъбаст намуда, дар Шурои диссертатсионии шаҳри Москва бомуваффақият дифоъ карда, номзоди илмҳои иқтисодӣ гардид.

Устод Р. Рачабов дар масъалаи инфрасохтори нақлиёт, хидматрасонӣ, ҳамлу нақл ва ғайра корҳои илмӣ-таҳқиқотиро идора дод. Натиҷаи ҳамин буд, ки соли 2000-ум рисолаи докториашро дар мавзӯи “Масоили ташаққули ва инкишофи инфраструктураи минтақавии нақлиётӣ” дар Институти иқтисодиёт ва демографияи Академияи илмҳои Тоҷикистон (ҳоло АМИТ) бо-

муваффақият дифоъ намуда, соҳиби дараҷаи илмӣ доктори илмҳои иқтисодӣ шуд.

Устод Р. Рачабов узви шуроҳои диссертатсионии дифои рисолаҳои номзоди доктории Федератсияи Россия ва Тоҷикистон мебошад. Дар давоми фаъолияти хеш олими тавоно дар вазиҳои гуногуни пурмасъулу заҳматталаб, чи дар Донишгоҳи техникии Тоҷикистон ба номи академик М. С. Осимӣ ва чи дар Донишгоҳи давлатии тижорати Тоҷикистон ба сифати мудир кафедра, раиси иттифоқи касабии кормандон, декани факултет, сардори шуъбаи илм ва инноватсия ва ҷонишини ректор оид ба илм ва инноватсия кор кард. Ба калами ӯ бештар аз 530 асари илмӣ, аз ҷумла, 35 монография, 16 китоби дарсӣ, 44 васоити таълимӣ-методӣ ва мақолаҳои илмӣ тааллуқ дорад. Тахти роҳбарияш 44 нафар рисолаҳои номзадӣ ва 5 нафар докторӣ Ҷомеа кардаанд.

М. САИДОВА,
С. ЗУБАЙДОВ,
устодони ДТТ

▶▶ ПОСИ ХОТИР

Номи неку гар бимонад 3-одамӣ...

Соли 1969 мо дар курси аввали факултети таъриху филологияи шуъбаи филологияи Институти педагогии шаҳри Душанбе ба номи Т. Г. Шевченко (ҳоло Донишгоҳи давлатии омӯзгорӣ Тоҷикистон ба номи Садриддин Айний) 60 нафар, дар ду гурӯҳ 30-нафарӣ таҳсил мекардем. Бо ҳамдигар ба зудӣ унс гирифтм. Ҳангоми омодагӣ ба имтиҳоноти ҷорӣ гурӯҳ-гурӯҳ якҷо дар тайёр мекардем, ҳар як мавзӯро меҳондему баррасӣ ва маърифат менамудем. Аз ин лиҳоз, ақсарият аз имтиҳонот баҳои хубу аъло гирифта, ба тадриҷ сафи аълохонҳо низ зиёд мешуд.

Ману равоншод Баҳодури Саҳбо Раҳматзод дар як курс, дар як гурӯҳ ва дар як хона будем. Баҳодур аъло меҳонд, нисбат ба ҳамсабақон меҳробону кумақрасон буд. Дар даврони донишҷӯ буданамон ҳаргиз дар масъалае андешаи муҳолиф надоштем. Ҳар пешниҳоди маро Баҳодур мепазирфту ҳар фикри ӯро ман қабул доштам.

Раиси комиссияи имтиҳоноти давлатии факултети мо, доктори фанҳои филологӣ, академик Муҳаммадҷон Шакурӣ буд. Баъди ба анҷом расидани имтиҳоноти давлатӣ Муҳаммадҷон Шакурӣ маро ба наздаш даъват намуда, барои кор ба Паҷушишгоҳи забон ва адабиёти Академияи илмҳои Тоҷикистон (ҳоло АМИТ) тақлиф намуд. Беш аз ҳама Баҳодур, ки дар Энциклопедияи советии тоҷик (ҳоло Сарредаксияи илмӣ Энциклопедияи миллии тоҷик) роҳхат дошт, хурсанд буд, ки ман дар шаҳр мондам. Ҷойи қорамон, ки наздик буд, нисфирӯзӣ якҷо дар ошхона хӯрок меҳӯрдем ва рӯзи истироҳат ба китобхонаи ба номи Фирдавсӣ рафта, машғули мутолиаи китобҳо мешудем.

Пас аз ҳашт моҳи кор ҳардуи моро барои хидмати низомӣ ба Артиши Шуравӣ даъват карданд. Пас аз адои хидмат бо хоҳишу ирори модарам аз деҳа ба шаҳр дигар барнагаштам. Баҳодур ба ман мактуб навишта, таъкид мекард, ки ба шаҳр баргард, ту истеъдоди хуб дорӣ. Бовар дорам, дар илм ба қомебиҳо даст хоҳӣ ёфт, вале ҳатти тақдир

маро ба мактабу маориф пайваст.

Дар ибтидо ба ҳайси омӯзгори забон ва адабиёти тоҷик, сипас муовини директор, директори таълимгоҳи №9, раиси Ҷамоати Айвочӣ ноҳияи Шаҳритус, мудирӣ шуъбаи маорифи ноҳияи Шаҳритус фаъолият намуда, баъд аз 32 сол бо дуои модару падар боз ба шаҳри Душанбе баргашта, фаъолиятро дар Сарраёсати маорифи шаҳри Душанбе идора бахшидам.

Баҳодур бошад, аз ибтидо то охири умр дар Сарредаксияи илмӣ Энциклопедияи миллии тоҷик фаъолият намуд ва чанд сол дар Ҷумҳурии Ислонии Афғонистон низ хидмати башардӯстонаро ба ҷо овард. Сатҳи дониш, фаҳмиш, ҷаҳонбинӣ ва таҷрибаи ғании ӯро ба назар гирифта, вазиҳои муовини сармуҳаррири муассисаро ба зиммааш гузошта буданд. Ӯ дахҳо қорамонӣ ҷавонро тарбия карда, ба қамол расонидааст.

Пайваста бо қори эҷодӣ, таҳрири садҳо китобу дастурҳои илмӣ методии энциклопедӣ машғул буд.

Боре ҳангоми суҳбатамон гуфт, ки ҳоло ба таҳияи китоби «Донишномаи фарҳанги мардуми тоҷик» машғулам.

«Муҳаммадраҳим, ту дар бораи Наврӯзи деҳаат, Айвочӣ бостонӣ мақолае навис.» Баъди таъкиди дӯстам мақолае бо номи «Наврӯзи Айвочӣ» навиштам, ки дар китоби зикршуда ба ҷои расид. Ӯ доим ба ман таъкид мекард, ки аз таҷрибаи ғании худ дар таълимгоҳҳо дастури китобҳои илмӣ-методӣ барои хонандагон таҳия намоям. Маслиҳати дӯстамро пазируфта, ба таълифу таҳияи дастури китобҳои илмӣ-методӣ ва омтавӣ машғул гаштам.

Дӯстии мо-ҳамкурсо то ба имрӯз давом дорад. Зуд-зуд бо ҳамдигар тавассути телефон дар тамос мешавем, дар ғаму шодии якдигар дар қанори ҳамдигарем. Боиси таассуф аст, ки имрӯз иддае аз ҳамсабақонамон дар қайди ҳаёт нестанд, аз ҷумла, ҷойи Баҳодури Саҳбо Раҳматзод низ ҳолист.

Мақсаду мароми Баҳодур дар ин байти зерини шоир ифода ёфта буд:

Номи неку гар бимонад 3-одамӣ,
Беҳ к-аз ӯ монад сарои зарнигор.

Ӯ номи неки худро дар қалбу хоҳири дӯстон абадӣ гузошт.

Муҳаммадраҳим ТОШПҶЛОДОВ

Бақайдгирии хонандагони синфи 1 ба муассисаҳои таълимии пойтахт тавассути «eDonish» амалӣ мегардад.

МЕҲАНДӮСТӢ

Тарбияи насли наврас дар руҳияи ҳеҷтаниноӣ, эҳсоси ормонҳои миллӣ ва ифтихори ватандорӣ имрӯз дар муассисаҳои таълимӣ дар меҳвар қарор дошта, омӯзгорону устодон дар машғулиятҳои тарбиявӣ ва ҷораниҳои берунасинфӣ ба ин масъала бояд беиштар таваҷҷуҳ зоҳир кунанд.

Ман ҳамчун омӯзгор дар синфҳои ибтидоӣ кӯшиш ба ҳарч медиҳам, ки вобаста ба таърихи гузаштаи миллати тоҷик, муборизаи корномаҳои фарзонафарзандони ин сарзамин ба муқобили душманони аҷнабӣ маълумоти зиёдеро ба хонандагон ироа созам. Воқеан, дар тӯли таърих ғосибони хоричӣ борҳо ба қаламрави тоҷикон ҳуҷумҳои ноҷавонмардона анҷом дода, ҳокими ба зер тасарруфи худ даровардани заминҳои ҳосилхез ва шахру вилоятҳои пешрафтаи рушдфто буданд. Ба хонандагон дар бораи муборизаи муқовимати қаҳрамонони ватандӯсти тоҷик, баҳри ҳифзи марзу буми аҷдодӣ чони худро фидо намудаанд, нақл карда, номи Рухшона, Шерак, Муқаннаъ, Маҳмуди Тороби, Темурмалику садҳо нафари дигарро бо эҳтиром ба забон овардаву ёдовар мешавам.

Бояд гуфт, ки душманони миллати тоҷик бо ҳар роҳи васила меҳостанд, ки таъриху тамаддуни моро аз байн бурда, ҳукмронии худро бар асоси зулму бераҳмӣ пайдор созанд. Аз ҷумла, ҳангоме ки Искандари Мақдунӣ ба Мовароуннаҳру Хуросон лашкар кашид, яке аз гаронмоятарин осори адабию фалсафӣ ва маънавия – «Авесто»-ро оташ зад. Аз 12000 пӯсти гов, ки ин китобро бо ҳарфҳои оби тилло дар он сабт гардида буд, пораҳои ночизе боқӣ монду ҳалос. Чунин амали ваҳ-

Тарбияи ифтихори ватандорӣ

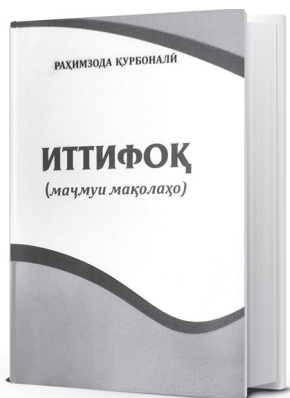

шиёна ва ғайринсониро Чингизхону пайравонаш замоне ки ба Бухоро ворид шуданд, анҷом доданд. Чингизидон баҳши фаровони асарҳои нодиру пурмухтави таърихӣ, фалсафӣ, илмӣ, бадеӣ ва ғайраҳо ҳам оташ заданд, ҳам пеши аспҳояшон ҳаво доданд ва ҷонварони гурусна китобҳои нодиро, ки бо забони порсӣ таълиф ва хаттотӣ шуда буд, ҳойидаву зерӣ по карданд. Бадағварҳои бераҳмии Темуридӣ низ ҳадду қаноат надовшт. Ба шогирдон дар ҳусуси шохасари бузурги таърихи «Тоҷикон»-и аллома Бобочон Ғафуров маълумот дода, зимнан, шарҳ медиҳам, ки тамоми саҳифаҳои ин китоби гаронарзиш ба инъикоси муборизаҳои ҷоннисоронаи миллати тоҷик бар зидди душманони аҷнабӣ бахшида шуда, маҳз дар китоби мазкур дар бораи нахустин давлати тоҷикон – Сомониён ва шӯҳи одилу халқпарвар

Исмоили Сомонӣ маълумоти ҷолибу арзишманд дода шудааст. Устод Садриддин Айнӣ дар солҳои бистум баҳри ба исбот расондани қадимтарин миллат будани тоҷикон китоби «Намунаи адабиёти тоҷик»-ро иншо намуд, ки муштарак ба даҳони пантуркистон ҳисоб меёфт. Бесабаб набуд, ки бо фармони Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти кишвар, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба ин фарзонафарзандони миллати унвони «Қаҳрамони Тоҷикистон» дода шуд. Воқеан, хидматҳои мондагори таърихӣ ин шахсиятҳо шоистаи арҷгузориянд ва ҷунин кадрҳои маҳз бо иқдоми ватандӯстонаи Пешвои миллат сурат гирифт, ки подоши заҳматҳои ин бузургон мебошад.

Лобархон ҚОДИРОВА,
омӯзгори синфҳои ибтидоии
МТМУ №22-и ноҳияи Файзобод

КИТОБИ НАВ

Номи Қурбоналӣ Раҳимзода ба аҳли илму адаб, устодону омӯзгорон, рӯзноманигорону публицистон ва кормандони иттифоқҳои касабҳои шахру навоҳии ҷумҳурӣ шинос буда, номбурда ба замири ҳамчун корманди дастгоҳи Иттифоқи касабҳои кормандони маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон фаъолият кардан, ба иншои мақолаҳои ихтисосӣ ва оммавӣ машғул гардида, дар саҳифаҳои нашрияҳои даврӣ навиштаҳои ӯро ба таъбирасонад. Қ. Раҳимзода, воқеан, муаллифи заҳматкашу сермахсул, фозилу пурхонда ва кордону соҳибтаҷриба мебошад. Вай дар ҳусуси масоилу мушкилоти иттифоқи касабҳо, нозукию муаммоҳои ҳуҷҷатгузорӣ, ҳавасмандию кадрдонии аъзои ин ташкилотӣ бонувоз ва дигар самту паҳлуҳои марбут ба фаъолияти иттифоқи касабҳо матолиби фаровон таъ-

лиф намудааст. Ҳамзамон, Қурбоналӣ Раҳимзода ба сифати қаламкаши соҳиблаёқат, ки ҳамнафасу роздони мардум, ҳусусан, аҳли маориф мебошад, дар эҷоди лавҳаю очерк ва мақолаҳои ҷолибу пурмухтаву, ки ба қору пайкори омӯзгорону устодон бахшида шудаанд, ду симои онҳоро воқеию хотирмон офаридааст, дастӣ боло дорад. Шаҳодати гуфтаҳои мо китоби тоза-нашри муаллиф таҳти унво-

навишти инсонҳои соҳибдилро мавриди тасвир ва бозтасвир бадеӣ қарор додааст. Дар байни мақолаҳои муаллиф таваҷҷуҳи асосӣ ба нақшу хидмати омӯзгори замони нав зоҳир карда шуда, дар ин лавҳаҳо, ки ҷанбаи хуби бадеӣ доранд, талошу азм ва қарномаи омӯзгорон, ба вижа, дар давраи ҷанги бемаънии дохилӣ ва солҳои баъдӣ муассиру ҷозиб таҷассум ёфтаанд. Аз ҷумла, дар лавҳаи «Майл сӯи оф-

гузорӣ ба заҳматҳои кашодаи омӯзгорон ва ҳавасмандкунии онҳо, дар лавҳаи «Замини муаллимон» ёдоварӣ аз давраи вазнини баъди ҷанги дохилӣ, ки омӯзгорони дилсӯзу фидой, новобаста аз мушқилоти азобҳои мавҷуда, бо як пора нон қаноат карда, мактабро тарк накарданд, дар меҳвар қарор дорад. Дар матлаби «Эҳтироми омӯзгор: Аз имон то инсоф» дар боби эҳтирому иззати муаллимони соҳибтаҷрибаи собиқадорро ба ҷо овардану нисбат ба эшон амалҳои ношоиста анҷом надодан суҳан меравад. Дар лавҳаи «Падарам. Ногуфтаҳои, ки гуфтам» муаллиф кӯшидааст, ки симои падари худро, ки заҳматкашу меҳнатдӯст ва дар айни ҳол соҳиби фазилати воло буда, ҳеҷ гоҳ аз омӯзишу мутолиаи фосола нагирифта, фарзандони некрому маърифатмандро ба қамол расондааст, ба гунаи табиию боварибахш биофарад.

Дар умум, китоби «Иттифоқ»-и узви Иттифоқи журналистони Тоҷикистон Қурбоналӣ Раҳимзода тухфаи арзандаест барои табақаҳои гуногуни ҷомеа ва бахусус, омӯзгорону устодон, наврастони ҷавонон дар масъалаи омӯзиши таҷрибаи рӯзгор, ранҷу заҳмати омӯзгорон фидой ва ибрату сабақ гирифтани аз фаъолияти ватандӯстонаи онҳо.

Шодӣ РАҶАБЗОД,
«Омӯзгор»

МАОРИФИ ҶАҶОН

Арманистон

Низомии маорифи Арманистон аз маҷмуи муассисаҳои таълимӣ, аз қабали тахсилоти миёнаи умумӣ, муассисаҳои тахсилоти ибтидоӣ, миёна ва олии касбӣ, тахсилоти баъди-дипломӣ, инчунин, бозомӯзӣ ва тақмили ихтисоси мутахассисон иборат мебошад.

Тахсил дар муассисаҳои Арманистон дар 3 зина ба роҳ монда шуда, 12 сол идома меёбад.

Чили

Дар Чили тахсил дар зинаи ибтидоӣ хатмӣ буда, 8 сол идома меёбад. Дар ин зина кӯдакон аз 6-солагӣ ба тахсил фаро гирифта мешаванд. Баъд аз ин зинаи тахсилоти миёна оғоз мешавад, ки ба 2 бахш ҷудо шудааст: академӣ ва касбӣ.

Бахши касбӣ мутахассисонро барои касбомӯзӣ ва бозори меҳнат омода месозад. Донишомӯзоне, ки меҳонад тахсилро дар муассисаҳои тахсилоти олии касбии мамлакат идома диҳанд бахши академиро интихоб мекунанд.

Бутан

Боғчаҳои бачагона имкон медиҳанд, ки кӯдакон хубтар инкишоф ёбанд. Бинобар ин, дар Бутан ҳудуди 700 маркази таълими кӯдакона мавҷуд аст. Дар Бутан зиёда аз 70 муассисаи тахсилоти томактабии ҳусусӣ фаъолият дорад.

Ғайр аз ин, бо дастгирии ҳукумати мамлакат марказҳои таълими кӯдакона барои шахсони дорои нуқсонҳои ҷисмонӣ ва зехнӣ таъсис дода шудаанд.

Польша

Дар муассисаҳои таълимии Польша ду навъи имтиҳонсупорӣ мавҷуд аст: яке дар охири мактаби ибтидоӣ ва дигаре пас аз хатми мактаби миёна – Matura. Имтиҳони Matura барои дохил шудан ба мактабҳои олии кумак мекунад. Дар мактабҳои олии тахсил аз рӯи зинаҳои бакалавр, магистр ва доктор PhD ба роҳ монда шудааст.

Донишгоҳи Ворослав аз қадимтарин ва бузургтарин мактаби олии ин мамлакат ба ҳисоб рафта, мутахассисони барҷастаи соҳаҳои гуногун, аз ҷумла, илмҳои табиқӣ, гуманитарӣ ва табиатшиносиро омода месозад.

Италия

Соли хониш дар Италия аз моҳи октябр оғоз шуда, то моҳи июн давом мекунад. Кӯдакон тахсилро дар зинаи ибтидоӣ аз 6-солагӣ шуруъ менамоянд. Тибқи барномаи таълимӣ дар муассисаҳои ин кишвар ду забони-италиёӣ ва як забони хоричӣ (бо интихоби муассилин) омӯзонида мешавад. Инчунин, бо хоҳиши волидайн ба рӯйхати фанҳои таълимӣ мумкин аст, ки якчанд фанҳои дигар илова карда шавад.

Дар баробари ин, дар ин кишвар литсейҳо ва коллеҷҳо низ фаъолият доранд. Вазифаи асосии ин муассисаҳо омода намудани донишомӯзон ба мактабҳои олии мебошад.

Таҳияи Ирода ТИЛАБОВА,
«Омӯзгор»

Нақшаи қабули довталабон ба ДБЗХТ ба номи Сотим Улуғзода 90 фоиз иҷро гардид.

ЭЪЛОН

МУАССИСАИ ДАВЛАТИИ «МАРКАЗИ ҶУМҲУРИЯВИИ ТАКМИЛИ
ИХТИСОСИ КОРМАНДОНИ СОҲАҲОИ САӢӢХӢ ВА ХИЗМАТРАСОНИ»-И ДОНИШГОҲИ
БАЙНАЛМИЛАЛИИ САӢӢХӢ ВА СОҲИБКОРИИ ТОҶИКИСТОН

БАРОИ ИШҒОЛИ ВАЗИФАҲОИ ЗЕРИН ОЗМУН ЭЪЛОН МЕНАМОЯД:

ШУЪБАИ ТАЪМИНОТИ ХУКУҚӢ ВА КАДРӢ:

Сармутахассис (хуқуқшинос) - 1 ҷой;
Сармутахассис - 1 ҷой;
Мутахассиси пешбар - 1 ҷой.

ШУЪБАИ ТАЪЛИМИЮ МЕТОДӢ:

Сармутахассис - 1 ҷой;
Мудири кафедра - 1 ҷой;
Коргузори кафедра - 1 ҷой.

БАХШИ КОРГУЗОРИ ВА НАЗОРАТ

Сармутахассис - 1 ҷой.

БАХШИ ИЛМ ВА РОБИТАҲОИ БАЙНАЛМИЛАЛӢ:

Сардори бахш - 1 ҷой;
Сармутахассис-китобдор - 1 ҷой;
Мутахассиси пешбар - 1 ҷой.

БАХШИ ХОҶАГИДОРӢ:

Сардори бахш - 1 ҷой;
Мутахассиси пешбар (техник) - 1 ҷой.

ТАЛАБОТИ ТАХАССУСӢ

БАРОИ ИШҒОЛИ ВАЗИФАҲО

- тахсилоти олии касбӣ, ихтисоси ба мансаби ишғолшаванда мувофиқ, ки иҷрои самараноки вазифаҳои мазкурро таъмин карда метавонад;
- собиқаи корӣ дар соҳаи маориф ва аз рӯйи ихтисос на камтар аз 3 сол;
- донишҷӯи қонунҳо ва санадҳои марбут ба соҳаи маориф;
- дониш ва малакаи роҳбарӣ, идоракунии банақшагирии раванди кор ва кор бо зердастон;
- донишҷӯи таърих, фарҳанг, муқаддасоти миллӣ, забони давлатӣ;

- хуб кор кардан бо компютер ва шабакаи Интернет;
- донишҷӯи забони давлатӣ ва як забони хориҷӣ.

Маоши вазифавӣ тибқи қадвали бастии вазифаҳо муқаррар карда шудааст.

БАРОИ ИШТИРОК ДАР ОЗМУН ХУҶАТҲОИ ЗЕРИН
ПЕШНИҲОД КАРДА МЕШАВАНД:

- ариза ба номи директори марказ;
- варақаи баҳисобгирии кадрҳо;
- тарҷумаи ҳол;
- нусхаи хуҷатҳо оид ба маълумоти олий (бо заминомаш), унвони илмӣ ва тақмили ихтисос (нусхаи диплом, шаҳодатнома ва ғ.);
- 2 адад сурати рангаи андозааш 4х6 ва 4 адад 3х4;
- дафтарчаи меҳнатӣ;
- нусхаи шиноснома (шакли соли 2014);
- нусхаи РМА (рақами мушахаси андозсупоранда);
- нусхаи СИН (сугуртаи иҷтимоии нафақавӣ);
- дафтарчаи тиббии шакли муқарраршуда;
- маълумотномаи тиббии шакли №038 УЕ;
- маълумотнома оид ба набоштиҳои доғи судӣ;
- нусхаи билети ҳарбӣ (барои шахсон, ки хизмати ҳарбиро адо намудаанд);
- тавсифнома аз ҷойи кори пешина.

Хуҷатҳо аз ҷониби МД «Маркази ҷумҳуриявии тақмили ихтисоси кормандони соҳаҳои сайёҳӣ ва хизматрасонӣ»-и Донишгоҳи байналмилалии сайёҳӣ ва соҳибкории Тоҷикистон дар муҳлати 15 рӯз баъди ҷопи эълон дар шакли хаттӣ қабул карда мешаванд.

Суроға: шаҳри Душанбе, кӯчаи Дӯстии халқҳо-94, тел.: (+992) 900889888; 981030361; 918657309.

МАРКАЗИ ТАЪЛИМИИ ЗАНОН «САРВАР»

ҚАБУЛИ ДОНИШӢӢНРО БАРОИ СОЛИ ТАӢСИЛИ 2025-2026 ЭЪЛОН МЕНАМОЯД

Қабули хуҷатҳо аз 10 август то 20 августи соли 2025 сурат мегирад.

Имтиҳоноти қабул дар маркази таълимӣ аз 20 август то 10 сентябри соли 2025 баргузор мешавад.

Ба Маркази таълимии занон «Сарвар» шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон, шаҳрвандоне, ки дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон истиқомат намуда, дар шакли таҳсили рӯзона дар муассисаҳои тахсилоти олии касбии шаҳри Душанбе таълим мегиранд, бе маҳдудияти синнусолӣ қабул карда мешаванд.

Ба маркази духтарон, донишӢӢни боистеъдоду болаёқат ва онҳое, ки тариқи квотаи Президентӣ тахсил мекунанд, қабул карда мешаванд.

Ҳангоми қабули духтарон ба марказ талаботи зерин

ба эътибор гирифта мешавад:

- донишӢӢдухтароне, ки соҳиби квотаи Президентӣ гардидаанд;
- донишӢӢдухтароне, ки МТМУ-ро бо аттестати аъло хатм намудаанд;
- донишӢӢдухтароне, ки берун аз нақшаи таълим аз курсҳои махсус гузашта, шаҳодатнома (сертификат) гирифтаанд.

ДонишӢӢдухтароне, ки муассисаи тахсилоти миёнаи умумиро бо медали тилло, медали нуқра ва аттестати (шаҳодатномаи) намунаи махсус хатм намудаанд, ғолибони олимпиадаи даврии ҷумҳуриявӣ ва байналмилали (ҷойҳои 1, 2 ва 3) мебошанд, ба маркази таълимӣ бе озмун тариқи суҳбат қабул карда мешаванд.

Тахсил дар маркази таълимӣ бо забони давлатӣ ба роҳ монда мешавад.

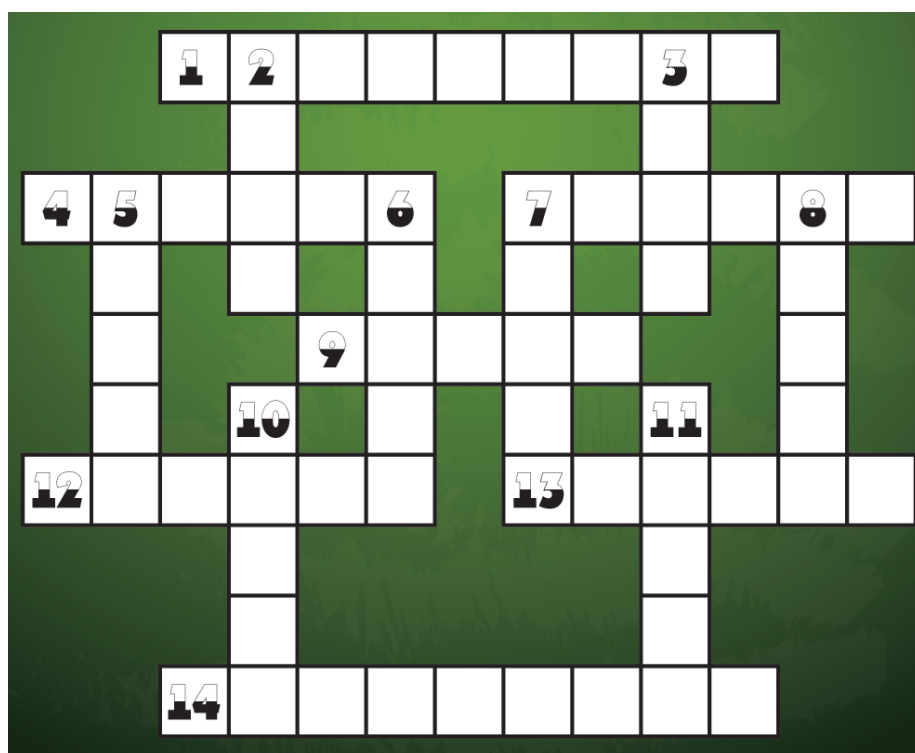
Довталабон пеш аз озмун

ба комиссияи қабул хуҷатҳои зеринро пешниҳод менамоянд:

- ариза ба номи директор;
- нусхаи шиноснома;
- нусхаи шаҳодатнома (аттестат) дар бораи хатми муассисаи тахсилоти миёнаи умумӣ;
- маълумотнома аз муассисаи таълимӣ, ки дар он тахсил мекунад;
- нусхаи Протоколи суҳбати комиссияи қабули квотаи Президентӣ, ки донишӢӢ сазовори квотаи Президентӣ гаштааст;
- маълумотномаи тиббӣ (шакли №086У);
- маълумотнома аз ҷойи истиқомат;
- 4 дона расми андозаи 3х4.

Суроғаи мо: ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ-149, тел.: 224-55-02; 224-89-55.

САЙҚАЛИ ЗЕӢН

ҶАВОБИ МУАММОИ «АСОЛАТ»
(«Омӯзгор», №31, 30.07.2025)

Аз боло ба поён:

1. Сомон. 2. Мурод. 4. Самандар.
5. Лондон. 6. Тамъ. 11. Мастоба. 12. Аторуд. 13. Урганҷ. 17. Дӯстӣ. 18.

ИДМ. 21. Аам.

Аз ҷанг ба рост:

3. Асолат. 7. Зосун. 8. Омоним. 9. Борон. 10. Анҷом. 14. Нам. 15. Турб. 16. Бад. 19. Русто. 20. Руанда. 22. Мактабӣ. 23. Даҷла.

Муаммои «Андарз»

Аз ҷанг ба рост:

1. Адиб, файласуфи асри 18-и рус. 4. Натиҷаи ягон қору фаъолият. 7. Соҳаи афзалиятноки ҷомеа. 9. Повести нахустин дар адабиёти тоҷик. 12. Панд, насиҳат. 13. «Сару сомони *** сар омад» (М. Қаноат). 14. «Агар зан бувад, *** кунад».

Аз боло ба поён:

2. Муродифи «инсон». 3. Ҷаммаҳои вожаи «садо». 5. Нидои офарин. 6. Супоридани *** аз ғойда. 7. Қаҳрамони дониш мардуми қирғиз. 8. Нашриёт дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. 10. Ҷумҳурии дар қитъаи Осиё. 11. Беҳавф, беҳатар, дар амон ва осоиштагӣ.

Мураббӣ Ҳотами ҲОМИД,
«Омӯзгор»

ЭЪТИБОР НАДОРАД

Шаҳодатномаи гумшудаи Т-АТА №1002723 дар бораи хатми синфи 9, ки онро соли 2020 муассисаи тахсилоти миёнаи умумии №36-и ноҳияи Шохмансури шаҳри Душанбе ба Ҳамидов Манучеҳр Умаралиевич додааст, эътибор надорад.

* * *

Шаҳодатномаи гумшудаи ШТА №0442237 дар бораи хатми синфи 9, ки онро соли 2010 муассисаи тахсилоти миёнаи умумии №110-и ноҳияи Рӯдакӣ ба Начмидинова Ситора Нурмаҳмадова додааст, эътибор надорад.

МУАССИСА
Вазорати маориф ва илми
Ҷумҳурии Тоҷикистон

САРМУҲАРИР
Эҳсон САҒАРЗОДА

225-81-55

ҲАЙАТИ ТАХРИРИЯ

Раҳим САИДЗОДА
Абдулло РАҲМОНЗОДА
Ҳомид ҲОШИМЗОДА
Равшан КАРИМЗОДА
Лутфия АБДУЛҲОЛИҚЗОДА
Бадриддин МУЗАҒҒАРИЗОДА
Қобилҷон ХУШВАХТЗОДА

«Омӯзгор» тахти рақами 271/рз-97, аз 27.09.2021 дар Вазорати фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон аз нав номнавис шуда, тахти рақами 0110005977 дар Кумитаи андозаи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ба қайди давлатӣ гирифта шудааст. Нашрия ба хотири чандандешӣ маводе низ ба таъбир мерасонад, ки идораи ҳафтанома метавонад бо муаллифони ҳамфикр набошад ва барои онҳо масъулиятро ба уҳда нагирад.

Навиштаҳо ва суратҳои ба идораи ҳафтанома воридгашта баргарадонида намешаванд. Идораи ҳафтанома навиштаҳои дар ҳаҷми на бештар аз 4 саҳифаи компютери андозаи 14 (фосилаи 1,5)-и ҳарфи Times New Roman Tj қабул менамояд.

ҲАЙАТИ ЭҶОДӢ

Насриддин ОХУНЗОДА
(ҷонишини сармуҳаррир)
Шодӣ РАҶАБЗОДА
Ҳотами ҲОМИД 225-81-57
Шаҳноза БОБОМУРОДОВА
(муҳаррирон)

МУХБИРОН

Ирода ТИЛАБОВА
Хуршеда АЗИЗОВА
(шаҳри Душанбе)
Ҷангибеки УЛҒАТШОХ
(ВМКБ)
Суҳроб АЗИЗӢ
Худододи ИСЛОМ
(вилояти Хатлон)
Нуъмон РАҶАБЗОДА
(вилояти Сугд)

Саодат ЭРҒАШЕВА 225-81-61
(масъули обуна)
Зарнисор НИЗОМОВА
(хуруфчин)

Ҳафтанома дар матбааи нашриёти комплексии «Шарқи озод» ба таъбир расид. Индекси обуна: 68850. Адади нашр: 40246 нусха

Почтаи электронӣ:
p.omuzgor@maorif.tj
Сомонаи ҳафтанома:
www.omuzgor-gazeta.tj

QR - коди сомонаи
расмӣ нашрияи
«Омӯзгор»

Навбатдори шумора
Х. Ҳомид